

pensioenfonds
openbare
bibliotheken

Jaar verslag

2024

Stichting
Pensioenfonds
Openbare Bibliotheken

Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken
Akerstraat 92, 6411 HD Heerlen
Postbus 4471, 6401 CZ Heerlen
Telefoon: 088 - 116 2000

Ingeschreven in het Handelsregister van
de Kamer van Koophandel en Fabrieken
onder nummer 41150223

Verslag over het boekjaar 1-1-2024 t/m 31-12-2024

Ga mee op
EXPEDITIE
en ontdek...

ROBO
TICA

PROGRAM
MEREN

Inhoud

	Pagina
Voorwoord	7
Meerjarenoverzicht	9
Organisatie	11
Verslag van het bestuur	
Beleidsplan	17
Financieel beleid	22
Risicomanagement	29
Goed pensioenfondsbestuur	40
Actuariële analyse	48
Vooruitblik 2025	52
Ondertekening	52
Verslag raad van toezicht	
Bevindingen raad van toezicht	53
Reactie van bestuur	58
Verslag Verantwoordingsorgaan	
Verslag Verantwoordingsorgaan over het boekjaar 2024	59
Reactie van bestuur	63

Jaarrekening

Balans per 31 december	66
Staat van baten en lasten	68
Kasstroomoverzicht	70
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	71
Toelichting op de balans per 31 december	80
Gebeurtenissen na balansdatum	87
Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen	87
Verbonden partijen	87
Toelichting op de staat van baten en lasten	89
Resultaatbestemming	94
Risicoparagraaf	95
Ondertekening jaarrekening	103

Overige gegevens

Resultaatbestemming	105
Actuariële verklaring	106
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	108

Bijlagen

[1] - POB Beleidsmatrix	117
[2] - Benchmarks	118
[3] - SFDR II	120

Voorwoord

Het jaar 2024 was vooral gevuld met voorbereidingen voor de nieuwe pensioenregeling. We doen dat voor steeds meer mensen. De bibliotheek blijft groeien in haar maatschappelijke rol en zet zich ervoor in dat iedereen in Nederland kan lezen, online mee kan komen en zich kan ontwikkelen. Er zijn veel nieuwe ontwikkelingen in de bibliotheek. Dat trekt jonge mensen. En dat is te zien; het aantal jonge deelnemers van Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken (POB) is namelijk voor het derde jaar op rij gestegen.

Naar een nieuwe pensioenregeling

In 2023 maakten werkgevers- en werknemersorganisaties in het transitieplan afspraken over de nieuwe pensioenregeling. In 2024 heeft het bestuur in het implementatieplan opgeschreven hoe de afspraken uitgevoerd worden. Zo worden de plannen steeds concreter en duidelijker.

In de zomer van 2024 hebben we het implementatieplan gepubliceerd en bij De Nederlandsche Bank (DNB) ingediend. Er was veel tijd nodig om het dossier voor DNB compleet te maken. In goed overleg met de werkgevers- en werknemersorganisaties is toen besloten om niet per 1 januari 2025 over te stappen naar de nieuwe pensioenregeling, maar per 1 juli 2025.

Velen hebben hard gewerkt aan het implementatieplan en aan het dossier. Bestuursleden, maar ook adviseurs, bestuursondersteuners op allerlei gebieden én de werkgevers- en werknemersorganisaties. Complimenten voor ieder die het betreft!

Met het oog op de nieuwe pensioenregeling is er een nieuwe uitbestedingsovereenkomst opgesteld met AZL. Deze gaat in als de nieuwe pensioenregeling ingaat.

Duurzaam beleggen blijft belangrijk

Omdat de transitie naar de nieuwe pensioenregeling veel van onze aandacht vraagt, hebben we wat de beleggingen betreft vastgehouden aan bestaand beleid. Onze koers is in lijn met de resultaten uit het risicobereidheidsonderzoek uit 2023. Het rendement was goed in 2024.

Verhogen pensioenen

Elk jaar streven we ernaar de pensioenen te verhogen. Dit mag als onze financiële positie dat toelaat en als we verhogingen ook in de toekomst kunnen betalen. Per 1 januari 2024 stegen de pensioenen met 0,18%. Hiermee werd de stijging van de prijzen over de periode van september 2022 tot september 2023 ter hoogte van 0,2% grotendeels toegekend. Eind 2024 namen we het besluit om de pensioenen per 1 januari 2025 volledig te laten meestijgen met de stijging van de prijzen tussen september 2023 en september 2024. Hiervoor zijn de pensioenen per 1 januari 2025 met 3,5% verhoogd.

Eerder versoepelde de overheid de regels om de pensioenen te verhogen. Net als in 2023 hebben we hiervan in 2024 geen gebruik gemaakt.

Ontmoeten deelnemers

We vinden het belangrijk om deelnemers te ontmoeten, hen te informeren en te horen wat er bij hen leeft. Zo was er in de bibliotheek in Utrecht een plezierige ontmoeting met pensioengerechtigden. In 2024 waren er ook online informatiebijeenkomsten over de nieuwe regels voor pensioen (Wet toekomst pensioen). In de zomer voor pensioengerechtigden en deelnemers; in het najaar voor werkgevers. De online informatiebijeenkomsten zijn goed ontvangen. Mensen melden zich hiervoor makkelijk aan en later zijn de bijeenkomsten terug te kijken via de website.

Deskundigheid bestuur

Per 17 januari 2025 geldt DORA (Digital Operational Resilience Act): de Europese verordening voor 'digitale operationele weerbaarheid'. DORA stelt minimumeisen aan de digitale weerbaarheid van onder andere pensioenfondsen. In dat licht hebben we als bestuur een tweedaagse opleiding gevolgd over IT en IT-risico's. Ook deden we als bestuur een zelfevaluatie. 'Wat gaat goed?' en 'Wat kan beter?' zijn vragen die we hiermee willen beantwoorden. Hieruit is naar voren gekomen dat de belasting van de bestuursleden vanwege de transitie naar de nieuwe pensioenregeling hoog is. Desondanks blijft de sfeer onderling goed en willen we allemaal daadkrachtig handelen om de pensioenen bij POB in 2025 over te zetten naar de nieuwe pensioenregeling.

Dank jullie wel en welkom

We hebben per 1 juli 2024 afscheid genomen van Margreet Teunissen die 12 jaar voorzitter van POB is geweest. Ik wil haar met nadruk bedanken voor haar inzet. Ze heeft in haar jaren als voorzitter vele initiatieven genomen die voor POB van belang zijn geweest. Ik heb het stokje graag van haar overgenomen. De ervaring die ik eerder als bestuurslid van POB opdeed, komt goed van pas in deze roerige tijden.

In 2024 kwam Valentin van Nunspeet in het bestuur namens de werkgevers. Gejo van den Enk werd na verkiezingen aspirant-bestuurslid namens de pensioengerechtigden. Per juli 2025 zal hij Sylvia Lourens opvolgen. In de Raad van Toezicht (RvT) is Veronique Achmad aangetreden als opvolger van Falco Valkenburg. Het bestuur benoemde Jannet Wiersma en Wieb Broekhuijsen tot leden van het Verantwoordingsorgaan (VO) namens werkgevers. Per 1 april 2024 is Raquel Garcia Hermida – van der Walle afgetreden uit het VO. Hierbij onze dank aan haar en aan Falco Valkenburg voor hun inzet de afgelopen tijd. De nieuwe leden heten wij van harte welkom!

Els Janssen
voorzitter Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken

Meerjarenoverzicht

	2024	2023	2022	2021	2020
Aantallen					
Deelnemers	8.951	8.497	7.964	7.242	7.311
Gewezen deelnemers	8.714	8.558	8.489	8.182	10.906
Pensioengerechtigden	8.989	8.545	8.166	7.757	7.358
Totaal	26.654	25.600	24.619	23.181	25.575
Premieontwikkeling					
OP-pakket					
Percentage pensioenbijdrage ¹⁾	20,70%	20,70%	20,70%	19,70%	19,70%
Deelnemersbijdrage ²⁾	8,41%	8,19%	7,93%	7,56%	7,63%
Franchise per 1 januari	18.797	17.488	15.859	15.583	15.178

1) De pensioenpremie bedraagt 20,7% van het pensioengevend salaris.

2) De deelnemersbijdrage wordt berekend over het pensioengevend salaris na aftrek van de franchise.

	2024	2023	2022	2021	2020
Financiële gegevens (in duizenden euro)					
Beleggingen					
Belegd vermogen	2.595.941	2.392.487	2.153.276	2.783.173	2.701.749
Beleggingsopbrengsten	247.945	252.824	-583.973	145.541	211.161
Rendement op basis van total return (inclusief risico overlay)	10,3%	11,7%	-21,1%	5,6%	8,7%
Reserves					
Algemene reserve	288.851	219.895	90.970	221.869	-48.814
Solvabiliteitsreserve	372.097	343.743	342.686	380.951	400.103
Totaal reserves	660.948	563.638	433.656	602.820	351.289
Voorziening pensioenverplichtingen					
Eigen rekening	1.964.497	1.837.055	1.734.196	2.161.160	2.290.417
Herverzekering	3.231	3.392	3.477	4.775	5.352
Totaal voorziening pensioenverplichtingen	1.967.728	1.840.447	1.737.673	2.165.935	2.295.769
Overige technische voorzieningen	13.776	13.201	11.951	14.020	14.467
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers	57.046	50.895	44.934	40.738	39.783
Pensioenuitkeringen	73.494	69.240	59.076	54.508	50.145
Dekkingsgraad	133,4%	130,4%	124,8%	127,7%	115,2%
Beleidsdekkingsgraad	135,3%	130,7%	132,5%	123,4%	108,3%
Vereiste dekkingsgraad o.b.v. FTK	118,8%	118,5%	119,6%	117,4%	117,3%
Reële dekkingsgraad	103,3%	96,3%	102,3%	100,5%	89,1%
Premiedekkingsgraad	118,2%	133,1%	86,1%	82,3%	93,2%
Gemiddelde rente	2,2%	2,4%	2,7%	0,5%	0,1%

Organisatie

Wat is POB?

POB is het pensioenfonds voor openbare bibliotheken. POB bestaat sinds 1957 en heeft Den Haag als statutaire vestigingsplaats. Meer informatie over POB vindt u op www.pob.eu.

Wat doet POB?

POB verzorgt de pensioenen van iedereen die is aangesloten. Dat zijn onze (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. Deelnemers zijn werknemers die werken bij een openbare bibliotheek. Gewezen deelnemers zijn werknemers die in het verleden hebben gewerkt bij een openbare bibliotheek. Pensioengerechtigden zijn mensen die een uitkering van ons fonds ontvangen. Het bestuur weegt bij besluiten de belangen van alle betrokkenen zorgvuldig af.

Bent u deelnemer van POB? Dan betalen u en uw werkgever samen premie voor uw pensioen. Wij beheren en beleggen dit geld. Met de opbrengst betalen we pensioenen: ouderdomspensioen, partnerpensioen, wezenpensioen en arbeidsongeschiktheidspensioen. Als u arbeidsongeschikt bent, bouwt u bij ons pensioen op zonder dat u daarvoor premie hoeft te betalen.

Verplichtstelling

POB is een verplicht gesteld bedrijfstakpensioenfonds. Werkgevers die onder de verplichtstelling vallen, moeten zich aanmelden bij het fonds. Als fonds controleren we of alle werkgevers die onder deze verplichtstelling vallen, ook daadwerkelijk aangesloten zijn. In totaal waren eind 2024 159 organisaties aangesloten. Van deze organisaties zijn er 6 vrijwillig aangesloten. Daarnaast zijn 2 organisaties geheel vrijgesteld en 9 organisaties gedeeltelijk vrijgesteld. Ten slotte zijn er 7 organisaties zonder personeel aangesloten.

Vooruitlopend op de transitie per 1 juli 2025 heeft het fonds contact opgenomen met de vrijwillig aangesloten werkgevers om hen voor te lichten over de transitie. Met deze werkgevers is overeengekomen dat zij POB volgen bij de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel.

Organisaties die samenwerken binnen POB

POB heeft een bestuur, een Raad van Toezicht en een Verantwoordingsorgaan.

Bestuur

Het bestuur bestaat uit minimaal vier personen. De helft wordt benoemd door het bestuur op voordracht van de werkgeversorganisatie. De andere helft bestaat uit vertegenwoordigers van de deelnemers en van de pensioengerechtigden. De vertegenwoordigers van de deelnemers worden benoemd door het bestuur op voordracht van de werknemersorganisaties FNV en CNV Connectief. De vertegenwoordiger van de pensioengerechtigden wordt na verkiezingen door het bestuur benoemd.

Op dit moment bestaat het bestuur uit zes personen. Drie vertegenwoordigers van de werkgevers, twee van de werknemers en één van de pensioengerechtigden. In het organogram (pagina 16) kunt u zien hoe ons fonds is georganiseerd.

Het bestuur heeft mevrouw Sylvia Lourens herbenoemd als vertegenwoordiger namens pensioengerechtigden voor een nieuwe zittingstermijn van 1 jaar (tot 1 juli 2025). Het bestuur benoemde mevrouw Els Janssen tot voorzitter namens de werkgevers per 1 juli 2024. Daarnaast herbenoemt het bestuur haar als bestuurslid en voorzitter per 1 september 2024 voor een nieuwe zittingstermijn van 4 jaar. De heer Walther Schapendonk-van Horne werd per 1 juli 2024 herbenoemd als vertegenwoordiger namens de werknemers. Het bestuur benoemde de heer Valentin van Nunspeet tot vertegenwoordiger namens de werkgevers in het bestuur. Tenslotte werd de heer Gejo van den Enk per 15 oktober benoemd tot aspirant-bestuurslid namens de pensioengerechtigden.

Bestuurscommissies

Het bestuur krijgt hulp van een aantal bestuurscommissies, namelijk:

- Aspirantledencommissie
- Beleggingscommissie
- Communicatiecommissie
- Dagelijks bestuur
- Pensioencommissie
- Risicomanagementcommissie

Externe adviseurs ondersteunen sommige commissies. De taken en bevoegdheden van de commissies staan in het huishoudelijk reglement. Verder heeft het fonds sinds 2024 een eerstelijns risicomanager.

Daarnaast hebben we in verband met de transitie naar het nieuwe stelsel een werkgroep Wet toekomst pensioen (Wtp) ingesteld. Ook is er een werkgroep met sociale partners ingesteld.

Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht (RvT) verzorgt het intern toezicht bij ons fonds. Zijn taken en bevoegdheden staan beschreven in onze statuten en in het reglement van de RvT. Dat geldt ook voor zijn samenstelling, (her)benoeming en werkwijze. De RvT bestond in 2024 uit drie leden, net als in voorgaande jaren. Mevrouw Paulien Siegman heeft de rol van voorzitter. Meneer Ernst Hagen en mevrouw Veronique Achmad zijn lid. Het bestuur heeft mevrouw Achmad benoemd als lid van de RvT per 20 december 2024. Zij is de opvolger van de heer Falco Valkenburg

Een samenvatting van het rapport van de raad van toezicht vindt u op pagina 53.

Verantwoordingsorgaan

De taken en bevoegdheden, samenstelling, benoeming en werkwijze van het Verantwoordingsorgaan (VO) staan in de statuten van ons fonds en in het reglement van het VO. Het bestuur heeft besloten tot herbenoeming van de heer Pravin Ori als lid van het VO namens de deelnemers voor een nieuwe zittingstermijn van 3 jaar (tot 1 juli 2027). Mevrouw Raquel Garcia Hermida – van der Walle is per 1 april 2024 afgetreden. Het bestuur benoemde mevrouw Jannet Wiersma en mevrouw Wieb Broekhuijsen tot lid van het VO namens de werkgevers. Beiden zijn benoemd per 1 april 2024; mevrouw Wiersma voor de periode van een jaar en mevrouw Broekhuijsen voor de periode van vier jaar.

Het oordeel van het VO over het gevoerde beleid vindt u op pagina 59.

Bestuur per 31 december 2024

Geboortejaar

Benoemd namens de werknemersorganisatie

FNV resp. CNV Connectief

Mevr. M. de Boer-Spoelstra		1978
Dhr. W.L.M. Schapendonk-van Horne	secretaris	1968

Benoemd namens de

Vereniging Openbare Bibliotheken

Mevr. E.H. Janssen	voorzitter	1971
Mevr. M.N. Kulk-Romein		1985
Dhr. V.W. van Nunspeet		1990

Benoemd als vertegenwoordiger van de pensioengerechtigden

Mevr. S.J. Lourens-van den Hout		1957
---------------------------------	--	------

Raad van toezicht

Geboortejaar

Dhr. E.E. Hagen		1970
Mevr. P. Siegman	voorzitter	1969
Mevr. V. Achmad		1984

Verantwoordingsorgaan

Mevr. A. den Draak	werknemerslid, secretaris	1959
Dhr. N. Foppen		1966
Mevr. W. Broekhuijsen		1960
Dhr. P. Ori	werknemerslid, voorzitter	1983
Dhr. M. Bruggeman		1954
Mevr. J. Wiersma		1973

Aspirantledencommissie

Mevr. S.J. Lourens-van den Hout	voorzitter
Mevr. M.N. Kulk-Romein	

Beleggingscommissie

Dhr. W.L.M. Schapendonk-van Horne	voorzitter
Dhr. V. van Nunspeet	
Mevr. M. de Boer-Spoelstra	

Communicatiecommissie

Mevr. S.J. Lourens-van den Hout	voorzitter
Mevr. M.N. Kulk-Romein	
Dhr. V. van Nunspeet	

Dagelijks bestuur

Mevr. E.H. Janssen	voorzitter
Dhr. W.L.M. Schapendonk-van Horne	secretaris

Pensioencommissie

Mevr. M. de Boer-Spoelstra	voorzitter
Mevr. S.J. Lourens-van den Hout	
Dhr. W.L.M. Schapendonk-van Horne	

Risicomanagementcommissie

Mevr. E.H. Janssen	voorzitter
Mevr. M. de Boer-Spoelstra	
Mevr. M.N. Kulk-Romein	

Missie, visie en strategische doelstellingen

Missie

Wij voeren de pensioenregeling uit die werkgevers en werknemers in de bibliotheeksector samen hebben afgesproken. Uw pensioenregeling is bij ons in goede handen. Wij zorgen voor een betrouwbare, kostenbewuste en toekomstbestendige pensioenuitvoering.

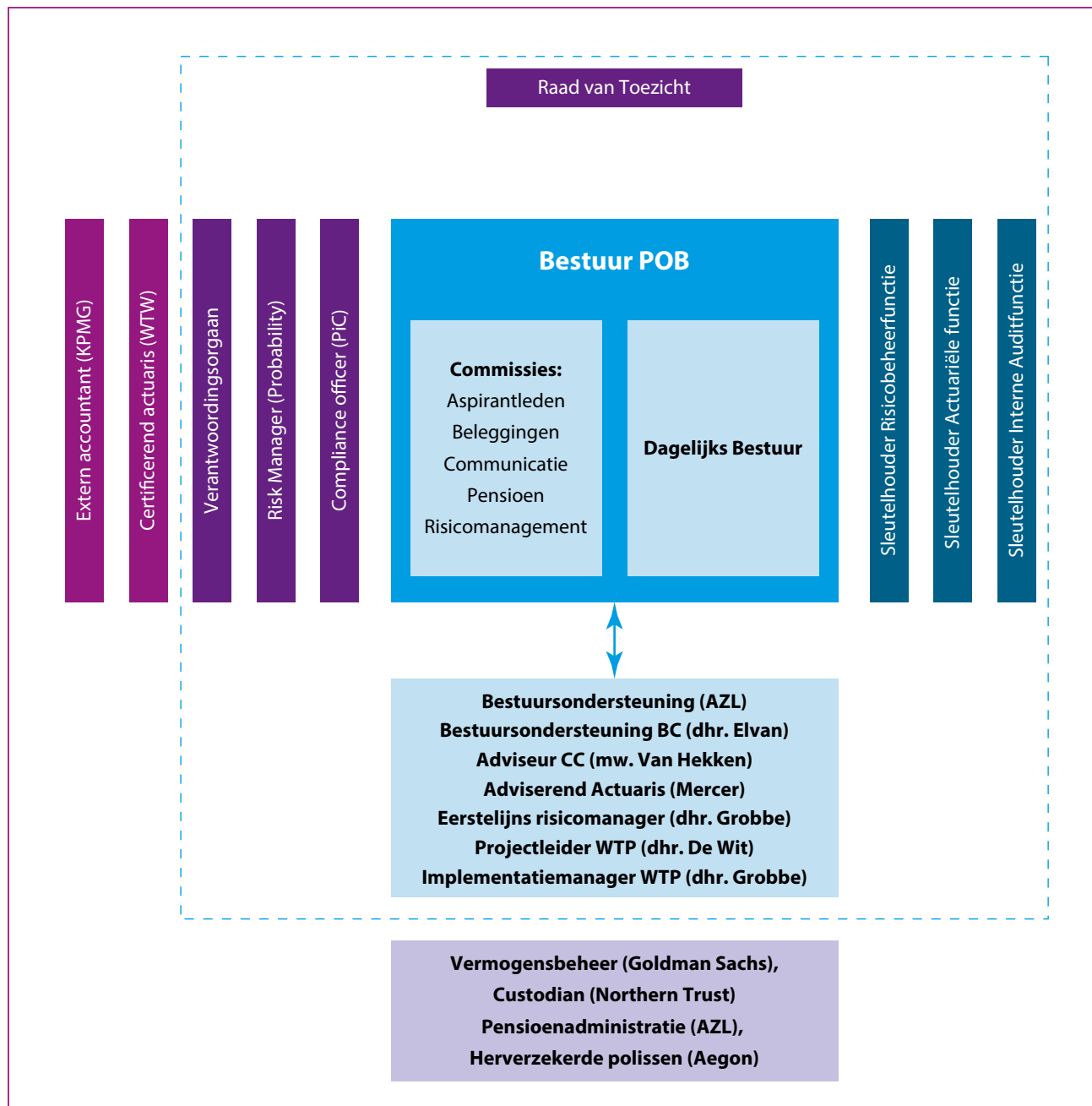
Visie

Wij streven naar een zo goed mogelijk pensioen, met zo min mogelijk risico op pensioenverlagingen. We sluiten zo veel mogelijk aan bij het sociaal-maatschappelijke karakter van onze sector.

Strategische doelstellingen

- We zijn eerlijk en communiceren open en tijdig over de mogelijkheden en risico's van de pensioenregeling.
- We werken samen met werkgevers en werknemers in de sector.
- Ons beleggingsbeleid sluit aan bij de risicohouding en de maatschappelijke betrokkenheid van onze (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden.
- We vinden niet verlagen belangrijker dan verhogen.
- We wegen kosten, risico's en opbrengsten continu tegen elkaar af.
- We investeren in IT-ontwikkelingen die leiden tot (kosten)efficiëntie, toekomstbestendigheid van de uitvoering en gebruikersgemak.

Organogram

Evenwichtige belangenafweging

We hebben ons fonds zodanig ingericht dat we bij de besluitvorming de belangen van alle doelgroepen evenwichtig afwegen. Hiervoor heeft het bestuur een kader vastgesteld dat handvatten biedt voor de invulling van een evenwichtige belangenafweging.

Verslag van het bestuur

Beleidsplan

We hebben in ons beleidsplan een aantal doelstellingen geformuleerd die we jaarlijks evalueren. De belangrijkste onderwerpen uit 2024 vermelden we hieronder.

Anticiperen op de Wet toekomst pensioen (Wtp)

POB doorliep de benodigde stappen om per 1 juli 2025 over te gaan naar de solidaire premieregeling. Hiervoor zijn in 2024 de daarbij behorende stukken bij De Nederlandsche Bank (DNB) ingediend. In 2024 is daarnaast aandacht besteed aan de datakwaliteit, zodat een correcte transitie van pensioenaanspraken naar individuele pensioenkapitalen geborgd is. Ook had het bestuur veel aandacht voor de verdere ontwikkeling van het IT-systeem van de pensioenuitvoerder. Met de vermogensbeheerder en de pensioenuitvoerder heeft het bestuur de benodigde stappen doorlopen zodat de beleggingen tijdig 'klaar zijn' voor het nieuwe pensioencontract en een soepele koppeling van gegevens tussen de vermogensbeheerder en pensioenuitvoerder gewaarborgd is. Tenslotte is er aandacht besteed aan de bestuurlijke organisatie onder de Wet toekomst pensioen (Wtp). Een punt van aandacht hierbij is de gewenste en noodzakelijke tijdsbelasting bij de individuele bestuurders. De tijdsbesteding heeft daarom de voortdurende aandacht van het bestuur. Na de transitie zal het bestuur het bestuursmodel aan de orde stellen zodat deze past bij de situatie na de transitie. Ook zal het bestuur kijken naar een eventuele herinrichting van de commissies.

Aanscherpen Maatschappelijk Verantwoord Beleggen Beleidsdocument

Naar aanleiding van vragen van deelnemers over het maatschappelijk verantwoord beleggen beleid (met name engagement) van POB, is het bestuur van plan dit beleid aan te scherpen. Zo sluit het beleid beter aan bij de voorkeuren van de deelnemers. Om een representatief beeld te krijgen van wat de deelnemers van het bestuur verwachten, wil het bestuur in 2025 een onderzoek doen onder de deelnemers. In 2024 hebben we een ESG¹⁾-risicoraamwerk ontwikkeld om relevante ESG-risico's, zoals klimaatverandering, te identificeren, mitigeren en monitoren. Dit raamwerk is gebaseerd op de Good Practice ESG-risicobeheer pensioenfonds (van juli 2022). Daarbij hebben we ook ESG-risico-indicatoren vastgesteld. In 2025 integreren we dat raamwerk in ons beleid. Op basis van de risico-indicatoren worden ESG-risicorapportages opgesteld waarmee we beter inzicht krijgen in ESG-risico's binnen de beleggingen.

Migratieovereenkomst en uitbestedingsovereenkomst

Het bestuur heeft met hulp van een externe partij een migratieovereenkomst en een uitbestedingsovereenkomst met de pensioenuitvoerder besproken en afgerond. De migratieovereenkomst ziet toe op de pensioenuitvoering tijdens de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. De uitbestedingsovereenkomst op pensioenuitvoering vanaf het moment van de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel.

1) Environmental, Social en Governance. Dit staat voor beleggen met hart voor mens en milieu. Dit noemen we ook wel maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB).

Risico's nu en in de toekomst

Europese wetgeving en de Pensioenwet verplichten ons te kijken naar de risico's waaraan we nu en in de toekomst worden blootgesteld. We hebben inzicht gekregen in de samenhang tussen onze strategie, onze materiële risico's en de mogelijke gevolgen voor iedereen die bij ons fonds betrokken is. Dat heet een eigen risicobeoordeling. Toen we die risico's in kaart hebben gebracht, keken we naar de manier waarop we ze konden beheersen. Op die manier bereidden we ons voor op zowel de oorzaak als de reactie op een crisis. In 2020 hebben we de belangrijkste onderwerpen bepaald waaronder ons verandervermogen, de gevolgen van lage rendementen, klimaatrisico's en corona. In 2021 hebben we de volledige analyse afgerond. In 2024 zijn we aandacht blijven houden voor de gevolgen en risico's die samenhangen met de oorlog in Oekraïne en de onrusten in het Midden-Oosten. Maar ook voor de gevolgen voor het fonds bij de transitie naar een nieuwe regeling in 2025.

We hebben in 2024 een nieuwe, eigen risicobeoordeling uitgevoerd. We zullen alle genoemde risico's ook in 2025 blijven signaleren en waar nodig tijdig mitigeren. Het bestuur betreft bij het in kaart brengen van de risico's en de besluitvorming daarover ook nadrukkelijk de risicobereidheid van de deelnemers.

Verplichtstelling

We hebben in 2021 en 2022 intensief overlegd met Pensioenfonds Zorg en Welzijn (PFZW) over de manier waarop we omgaan met fusiestichtingen die zowel activiteiten in openbare bibliotheken als in 'kunstzinnige vorming' en/of de sector welzijn uitvoeren. In 2023 zijn er afspraken gemaakt met PFZW. We hebben deze afspraken vastgelegd in een overeenkomst met PFZW.

In voorgaande jaren hebben we met sociale partners gesproken over een aanpassing van de verplichtstelling. Dit zodat door een aanpassing in de tekst in de toekomst een samenloop van de verplichtstelling van ons fonds met die van Kunsteducatie of Welzijn zo veel mogelijk kunnen voorkomen. Ook sluit de tekst van de verplichtstelling beter aan bij de tekst van de collectieve arbeidsovereenkomst. De wijziging van de verplichtstelling is in het vierde kwartaal van het jaar 2023 ter beoordeling verstrekt aan het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. De tekst van de verplichtstelling is in april 2024 in de Staatscourant gepubliceerd en hiermee geldend vanaf 20 april 2024.

In 2024 zijn er geen partijen vrijwillig aangesloten bij POB.

Uitvoeringsreglement

Het uitvoeringsreglement is een overeenkomst tussen de werkgever en het pensioenfonds. Daarin is onder andere vastgelegd hoe de pensioenregeling wordt gefinancierd, welke informatie de werkgever aan het fonds verstrekt en op welke manier een werkgever vrijstelling van de verplichte aansluiting bij het fonds kan krijgen. Het uitvoeringsreglement is in het verslagjaar 2024 gewijzigd. Eén van de wijzigingen zorgt ervoor dat de vrijwillig aangesloten werkgever aan de verplicht gestelde regeling is gebonden, inclusief de behandeling van de opgebouwde aanspraken.

Opbouwpercentage ging omhoog in 2024

De sociale partners besluiten over de pensioenpremie die wij jaarlijks ontvangen. De pensioenpremie voor 2024 is 20,7% van de totale salarissom. Uit dat bedrag betalen we uw pensioenopbouw en onze kosten. We hebben afspraken gemaakt met de sociale partners over de inkoop van pensioen. De pensioenpremie die we ontvangen is toereikend om de fiscaal maximale pensioenopbouw van 1,738% te kunnen toekennen.

De premie in 2024 was even hoog als in 2023. Het opbouwpercentage voor uw pensioen werd verhoogd van 1,63% in 2023 naar 1,738% in 2024. Dit was mogelijk doordat de sociale partners ook in 2024 een premie beschikbaar stelden van 20,7% van de salarissom. En doordat de rente waarmee wij rekenen om de opbouw te toetsen, verhoogd werd.

De transitie naar de nieuwe regeling is in overleg met de sociale partners gepland op 1 juli 2025. Dat betekent dat de pensioenopbouw vanaf de invoering van de nieuwe regeling zal wijzigen.

Verhoging met 0,18% per 1 januari 2024

In 2023 kozen we ervoor om ons toeslagbeleid te volgen. Wij verhoogden de pensioenen per 1 januari 2024 met 0,18% op basis van de hoogte van onze beleidsdekkingsgraad, de hoogte van de inflatie en de wettelijke regels voor toekomstbestendig indexeren. Toekomstbestendig betekent dat er voldoende ruimte is voor deze verhoging, ook in de toekomst. Volgens de consumentenprijsindex (CPI) stegen de prijzen van september 2023 tot september 2024 met 0,2%.

Bij een verhoging van de pensioenen daalt de dekkingsgraad van het fonds. Dit komt omdat we meer geld kwijt zijn aan de pensioenen van nu en in de toekomst.

Voor de toeslag van de pensioenen gelden wettelijke regels. Deze regels hebben als doel dat niet meer toeslag wordt verleend dan naar verwachting in de toekomst is te realiseren. En de toeslag kan niet hoger zijn dan de stijging van het Consumentenprijsindexcijfer 'alle bestedingen' over de periode september-september gepubliceerd door het CBS. Deze regels zijn verwerkt in ons toeslagbeleid. Bij een beleidsdekkingsgraad hoger dan circa 135% mogen we een volledige toeslag geven. Deze grens wijzigt jaarlijks. Het getal van 135% gold voor de toeslag per 1 januari 2024. Het consumentenprijsindexcijfer was 0,2%. Op grond van de wettelijke regels hebben we 0,18% kunnen toekennen.

Verhoging met 3,5% per 1 januari 2025

Per 1 januari 2025 verhoogden we de pensioenen met 3,5%. Dit betekent dat we de pensioenen volledig mee konden laten stijgen met de stijging van de prijzen in 2024. De toeslag kan niet hoger zijn dan de stijging van het 'Consumentenprijsindexcijfer alle bestedingen' over de periode september-september gepubliceerd door het CBS. Deze regels zijn verwerkt in ons toeslagbeleid. Onze financiële positie was gezond genoeg om de pensioenen te verhogen. Ook voor de toeslag per 1 januari 2025 hebben we ervoor gekozen om ons toeslagbeleid te volgen. Volgens ons toeslagbeleid konden we dit jaar de stijging van de consumentenprijsindex van september tot september volledig toekennen. Voor de toeslagverlening per 1 januari 2025 mochten wij dat namelijk als de beleidsdekkingsgraad hoger is dan circa 135%. Deze grens wijzigt jaarlijks.

Bij een verhoging van de pensioenen daalt de dekkingsgraad van het fonds. Dit komt omdat we meer geld kwijt zijn aan de pensioenen van nu en in de toekomst.

In de volgende tabel worden de toegekende verhogingen en de ontwikkeling van het consumentenprijsindexcijfer weergegeven.

Toekenningsdatum	Ontwikkeling CPI	Achterstand o.b.v. het POB	
		Reeds toegekend	Pensioen- reglement
1 januari 2019	1,9%	1,3%	0,6%
1 januari 2020	2,6%	1,1%	1,5%
1 januari 2021	1,1%	0,0%	1,1%
1 januari 2022	2,7%	2,0% + 0,7% (per 1 juli 2022)	0,0%
1 januari 2023	14,5%	10,1%	4,4%
1 januari 2024	0,21%	0,18%	0,03%
1 januari 2025	3,50%	3,50%	0.00%

Vanwege de nieuwe regels voor pensioen (Wet toekomst pensioen) versoepelde de overheid de regels om de pensioenen te verhogen. Op basis daarvan is in 2022 een extra verhoging van 0,7% toegekend. Financieel gezien zou het mogelijk zijn om de pensioenen per 1 januari 2025 met 0,1% extra te verhogen om in het verleden gemiste toeslagen te compenseren. We hebben ervoor gekozen om geen gemiste toeslagen in te halen. Het toekennen van een kleine, extra toeslag om in het verleden gemiste toeslagen deels te compenseren, zou wat betreft uitvoeringskosten namelijk niet in verhouding staan tot wat het de deelnemers oplevert.

Voor de premievrije pensioenen die zijn ondergebracht bij Aegon Levensverzekering N.V. gelden andere regels voor toeslagverlening. De datum van toekenning is 1 juli van het kalenderjaar. Deze pensioenen zijn per 1 juli 2024 verhoogd met 2,71%.

Wet- en regelgeving 2024

Ons fonds heeft zich aan alle geldende wet- en regelgeving gehouden. DNB en de Autoriteit Financiële Markten (AFM) hebben geen aanwijzingen gegeven, er is geen bewindvoerder aangesteld en ons werk is niet gebonden aan toestemming van de toezichthouder. Ook zijn er geen boetes of dwangsommen opgelegd.

Communicatie

We vinden het belangrijk om eerlijk en open te communiceren over uw pensioen en over ons fonds. We hebben een communicatiecommissie. Die commissie stelt op basis van een communicatiebeleidsplan een jaarplan op. Hierin staat wat we allemaal op welk moment aan u moeten en willen vertellen. Het huidige communicatiebeleidsplan is geschreven voor de periode 2021-2023. In verband met de transitie naar de nieuwe pensioenregeling hebben we besloten om de looptijd van het communicatiebeleidsplan te verlengen tot de datum waarop we overgaan naar de nieuwe regeling (naar verwachting 1 juli 2025). In de eerste helft van 2025 maken we een nieuw communicatiebeleidsplan voor de periode vanaf de transitie naar de nieuwe pensioenregeling.

In 2024 waren er de volgende belangrijke ontwikkelingen op communicatiegebied:

Communicatie nieuwe pensioenregeling

We wilden aanvankelijk op 1 januari 2025 overgaan op de nieuwe pensioenregeling. In juli 2024 is besloten de transitie uit te stellen. Een groot deel van onze communicatie in 2024 stond in het teken van de voorbereidingen om over te stappen naar de nieuwe regeling. Hieronder lichten we een aantal communicatieacties toe:

Communicatieplan nieuwe pensioenregeling beoordeeld door AFM

We ontwikkelden voor de transitie naar de nieuwe pensioenregeling een communicatieplan. Dit communicatieplan is onderdeel van het implementatieplan en is leidend voor hoe de communicatie in de transitie naar de nieuwe pensioenregeling eruitziet. In dit communicatieplan staat hoe wij onze actieve en gewezen deelnemers, pensioengerechtigden en aangesloten werkgevers informeren over onze nieuwe pensioenregeling. In 2024 is het communicatieplan beoordeeld door de Autoriteit Financiële Markten (AFM). De AFM heeft onder andere gecontroleerd of het plan duidelijk omschreven doelgroepen, doelstellingen en een planning bevat. En of erin is opgenomen dat POB over wettelijk verplichte onderdelen communiceert. Het goede nieuws was dat het communicatieplan in opzet voldoet aan de wettelijke lat en dat we van de AFM geen nieuwe versie van het communicatieplan in hoefden te dienen.

Online informatiebijeenkomsten voor werknemers en pensioengerechtigden

In juli 2024 organiseerden we online bijeenkomsten over de nieuwe pensioenregeling. Voor werknemers en pensioengerechtigden. We organiseerden een bijeenkomst voor actieve deelnemers en een sessie voor pensioengerechtigden. In een professionele studio gaven een aantal deskundigen uitleg over het vernieuwde pensioenstelsel, de nieuwe pensioenregeling van ons fonds en konden de aanwezigen vragen stellen. We zijn tevreden met het aantal werknemers en pensioengerechtigden dat meedeed aan de bijeenkomsten en met de goede vragen die werden gesteld. De opnames van de bijeenkomsten zijn na afloop op de website geplaatst, zodat deelnemers deze kunnen terugkijken.

Online informatiebijeenkomst voor werkgevers

Ook voor werkgevers organiseerden we in 2024 een online bijeenkomst, op 20 november. Hiervoor nodigden we ook administratiekantoren uit. In deze bijeenkomst werden de werkgevers bijgepraat over het nieuwe pensioenstelsel, onze nieuwe pensioenregeling en de belangrijkste wijzigingen in de administratie bij de transitie naar de nieuwe regeling. Ook deze online bijeenkomst is achteraf op de website geplaatst.

Digitaal communiceren over de nieuwe regeling

We lanceerden een speciale landingspagina ('microsite') op onze website met informatie over de nieuwe pensioenregeling. Hierop staat alle informatie over de transitie van POB naar de nieuwe regeling: wat hetzelfde blijft en wat er verandert in de nieuwe regeling, alle stappen voor en na de transitie (tijdlijn) en waarom er een nieuwe pensioenwet is. Een deel van de informatie is voor een brede doelgroep van belang; een deel van de informatie is voor specifieke doelgroepen. Op die manier verhogen we de persoonlijke relevantie.

Premie-indicatie en klankbordgroep voor werkgevers

In augustus 2024 organiseerden we een klankbordgroep met werkgevers en administratiekantoren. In september 2024 kregen werkgevers een brief met informatie over de veranderingen en een indicatie van de premie in de nieuwe pensioenregeling.

Uitstel ingangsmoment nieuwe regeling

In juli 2024 werd besloten om de datum van de transitie naar de nieuwe pensioenregeling uit te stellen naar 1 juli 2025. We hebben deelnemers en werkgevers hierover geïnformeerd via e-mailberichten en een nieuwsbericht op de website.

Maandelijkse digitale communicatie

Een van onze communicatiedoelstellingen is zo veel mogelijk digitaal te communiceren. Dat is sneller, actueler en duurzamer dan communiceren per post. Vanuit digitale middelen hebben deelnemers de mogelijkheid om 'door te klikken' naar gedetailleerde informatie. In 2024 ontvingen de actieve deelnemers en werkgevers maandelijks een e-mailservice. Hierin belichtten we een nieuwsbericht van de website. Het onderwerp was toegespitst op de doelgroep. Als het onderwerp ook relevant was voor gewezen deelnemers en/of pensioengerechtigden, dan ontvingen zij ook de betreffende e-mailservice. Ook plaatsten we regelmatig een bericht op LinkedIn.

Communicatie over verhoging pensioenen, hogere opbouw en financiële situatie

Per 1 januari 2024 verhoogden we voor iedereen het ouderdomspensioen. Dit konden we doen omdat onze financiële positie gezond was. Ook bouwden werknemers in 2024 meer pensioen op. Begin 2024 stuurden we deelnemers een brief over de verhoging van de pensioenen. Werknemers informeerden we in de brief over de hogere opbouw. Daarnaast publiceerden we elke maand de actuele dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad op de website, zodat (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden op de hoogte bleven van onze financiële situatie.

Gejo van den Enk verkozen tot nieuw bestuurslid namens pensioengerechtigden

Van de 8.268 pensioengerechtigden die hun stem mochten uitbrengen, maakten 1.246 personen gebruik van dit recht. Dit was een opkomst van ongeveer 15%.

Verkort jaarverslag

In juli 2024 publiceerden we het verkort jaarverslag 2023. Dit verkort jaarverslag is een samenvatting van de belangrijkste ontwikkelingen en resultaten van 2023. Het verkort jaarverslag staat op onze website. Net als het verkorte jaarverslag uit 2022 was het verkorte jaarverslag van 2023 in de vorm van infographics: korte teksten die ondersteund werden door grafieken.

Keuzebegeleiding

Met de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioen (Wtp) per 1 juli 2023 is ook de open norm 'activerend communiceren' ingegaan. De communicatie is hier destijds op gecontroleerd en, waar nodig, aangepast. In 2024 is een beleidsplan keuzebegeleiding ontwikkeld. In dit beleidsplan keuzebegeleiding staat onze visie op de zorgplicht van POB beschreven, wanneer de keuzebegeleiding geslaagd is en een beschrijving van de aanpak per keuzemogelijkheid. Dit beleid zal periodiek geëvalueerd worden en wordt op basis daarvan waar nodig bijgesteld.

Financieel beleid

Financiële situatie in 2024

2024 was een goed jaar voor beleggingen, vooral voor aandelen. De totale portefeuille behaalde een rendement van 10,3%. De matchingportefeuille had een rendement van -1,5%, terwijl de returnportefeuille 14,9% opleverde.

Aandelen droegen het meeste bij aan dit rendement. Aandelen uit ontwikkelde markten behaalden een sterk rendement van 33,8%, mede door renteverlagingen in de VS, een sterke Amerikaanse economie en hogere

bedrijfswinsten. Aandelen uit opkomende markten deden het minder goed, maar behaalden alsnog een positief rendement van 14,6%.

Niet-beursgenoteerd vastgoed presteerde in 2024 ook goed met een jaarrendement van 10,6%.

Na een daling van de rente aan het einde van 2023, daalde deze aan het begin van 2024 niet verder. In mei steeg de lange rente sterk. Dit leverde verliezen op voor Euro-staatsobligaties. In de zomer daalde de rente echter weer waardoor eerdere verliezen grotendeels werden goedge maakt. Het laatste kwartaal was echter volatiel en eindigde negatief. Hierdoor leed de matchingportefeuille verlies. Terwijl risicovolle vastrentende beleggingen zoals obligaties uit opkomende landen juist goed presteerden.

Het totale belegd vermogen groeide met € 226 miljoen van € 2,407 miljard naar € 2,633 miljard.

Dekkingsgraad

Onze financiële gezondheid meten we af aan de dekkingsgraad. Als de dekkingsgraad 100% is, is er precies genoeg geld om alle pensioenen uit te betalen. De dekkingsgraad moet hoger zijn dan deze 100% zodat we voldoende reserves hebben. Die reserves noemen we het eigen vermogen. Dat is het vermogen dat we nodig hebben om de risico's op te vangen. Het geld uit het eigen vermogen hebben we niet direct nodig om de verplichtingen af te dekken. De hoogte van de dekkingsgraad hangt af van hoeveel geld we hebben (het vermogen) en hoeveel we nu en straks aan pensioen moeten uitbetalen (de pensioenverplichtingen). De dekkingsgraad steeg in 2024 van 130,4% naar 133,4%. In de onderstaande tabel ziet u in detail waardoor dat kwam. Het effect van de rentestijging op de beleggingsopbrengsten en de voorziening pensioenverplichtingen zorgde bijvoorbeeld voor een stijging van de dekkingsgraad met 6,8%. De indexatie die we per 1 januari 2025 hebben toegekend, leidde bijvoorbeeld tot een daling van de dekkingsgraad van 4,5%.

	Pensioen- vermogen	Technische voorziening	Aanwezige dekkings- graad 2024	Aanwezige dekkings- graad 2023
Primo 2024	2.417.286	1.853.648	130,4%	124,8%
Beleggingsopbrengsten	247.945	89.076	6,8%	5,1%
Premie	51.802	43.653	-0,3%	0,2%
Waardeoverdrachten	757	1.488	-0,1%	-0,1%
Kosten	-1.932	-1.002	0,0%	0,0%
Uitkeringen	-73.238	-73.232	1,3%	1,0%
Kanssystemen	0	-4.433	0,3%	0,0%
Toeslagverlening	0	66.854	-4,5%	-0,3%
Overige mutaties TV	0	5.613	-0,4%	-0,4%
Andere oorzaken	-7	0	0,0%	0,0%
Mutatie TV herverzekering	-161	-161	0,0%	0,0%
Kruiseffecten			-0,1%	0,1%
Ultimo 2024	2.642.452	1.981.504	133,4%	130,4%

Beleidsdekkingsgraad

De beleidsdekkingsgraad is de gemiddelde dekkingsgraad over de laatste 12 maanden. In 2024 is de beleidsdekkingsgraad gestegen van 130,7% naar 135,3%. Dit komt vooral door een positieve invloed van de beleggingsopbrengsten. Op onze website bij de financiële positie is de maandelijkse ontwikkeling van de beleidsdekkingsgraad te zien in een grafiek.

Reële dekkingsgraad

Sinds 1 januari 2015 hebben we ook te maken met de reële dekkingsgraad. De reële dekkingsgraad geeft de verhouding weer tussen de beleidsdekkingsgraad en de dekkingsgraad waarbij pensioenen volledig meestijgen met de prijzen. Om die te berekenen, gaan we uit van de verwachte prijsstijgingen (inflatie). We gaan uit van de beleidsdekkingsgraad en delen die door de dekkingsgraad waarbij we uw pensioen volledig mogen verhogen (135,7%). Eind 2024 was de reële dekkingsgraad 103,3%, tegenover 96,3 % eind 2023. De reële dekkingsgraad is dus gestegen. Enerzijds steeg de beleidsdekkingsgraad, anderzijds daalde de benodigde beleidsdekkingsgraad t.b.v. volledige toeslagverlening. De formule is immers: beleidsdekkingsgraad / benodigde beleidsdekkingsgraad bij volledige toeslagverlening.

Eigen vermogen

Het eigen vermogen is een deel van het vermogen van ons fonds. Dit is het vermogen dat we nodig hebben om de risico's op te vangen en niet om onze verplichtingen af te dekken. In de balans wordt het eigen vermogen genoemd onder de term 'reserves'. De Nederlandsche Bank (DNB) heeft een methode om te bepalen hoe hoog ons eigen vermogen moet zijn. Het is belangrijk dat we meer geld hebben dan we aan pensioenen moeten uitbetalen; daarom zetten we geld opzij voor als het minder goed gaat. Soms maken we namelijk verlies op onze beleggingen of is de rente heel laag. Daardoor brengt ons geld minder op. Omdat we eigen vermogen opbouwen, kunnen we deze risico's voor een deel opvangen.

Vereist eigen vermogen

Het vereist eigen vermogen is het vermogen dat we nodig hebben om de komende jaren risico's op te kunnen vangen. Het vereist eigen vermogen was eind 2024 18,8% van de pensioenverplichtingen. Dat betekent dat de beleidsdekkingsgraad 118,8% of hoger moet zijn. De beleidsdekkingsgraad was eind 2024 135,3%. Dat betekent dat ons eigen vermogen een stuk hoger was dan het vereist eigen vermogen. We hadden dus op dat moment genoeg geld om alle risico's te kunnen opvangen en om de pensioenen nu en in de toekomst te kunnen blijven uitbetalen.

Zie pagina 10 voor een overzicht van de verschillende dekkingsgraden.

Haalbaarheidstoets

We bepalen elk jaar hoe we de financiën van ons fonds het beste kunnen regelen. Dat leggen we vast in de financiële opzet. Daarnaast kijken we naar het verwachte pensioenresultaat. We toetsen elk jaar of de verwachte hoogte van uw pensioen aansluit bij de verwachtingen die we daarover wekken. Sinds 2015 moeten we laten zien hoe de financiële opzet en het verwachte pensioenresultaat passen bij het risico dat we als fonds nemen met onze beleggingen. Dit noemen we de haalbaarheidstoets. De uitkomsten van de haalbaarheidstoets in 2024 waren in orde. We hebben ze gedeeld met onze sociale partners.

Herstelplan

In 2024 hadden we geen herstelplan nodig. Onze financiële situatie was namelijk gezond.

Premies in 2024

Deelnemers en werkgevers betalen samen premie voor pensioen. Die premie was in 2024 in totaal 20,7% van het pensioengevend salaris. We noemen deze premie de feitelijke premie. Het deel van de premie dat u betaalt was 8,41% (2024) van uw pensioengrondslag ¹⁾. Dat is het deel van uw salaris waarover u pensioen opbouwt. De rest van de premie betaalt uw werkgever. U kunt op uw salarisstroom zien hoeveel u per maand betaalt voor uw pensioen.

Met de premie die werknemers en werkgevers betalen, moeten we alle kosten voor het pensioen kunnen betalen. Dat noemen we 'kostendekkend' en is verplicht voor elk pensioenfonds in Nederland. Met het geld van de kostendekkende premie betalen we alle nieuwe pensioenopbouw en de uitvoeringskosten in 2024. Als de feitelijke premie te laag is, kan het nodig zijn om de pensioenopbouw te verlagen. Uw werkgever vult dat tekort niet aan. In 2024 was het net als in 2023 niet nodig om de opbouw te verlagen. We stelden deze vast op 1,738%.

Zie pagina 50 voor een overzicht van feitelijk betaalde premie, de zuivere kostendekkende premie en de gedempte kostendekkende premie.

Beleggingen

Wij beleggen uw pensioengeld. Daardoor brengt het naar verwachting meer op dan wanneer we het bijvoorbeeld op een spaarrekening zouden zetten. In ons (ESG ²⁾-)beleggingsbeleid leggen we uit hoe we omgaan met beleggingen. Het is belangrijk dat onze beleggingen een goed rendement opbrengen, maar het is ook belangrijk dat we niet te veel risico nemen. Ons fonds heeft een portefeuille die zich richt op het afdekken van het risico en een portefeuille voor rendement. De portefeuille gericht op het afdekken van het risico noemen we de matchingportefeuille.

Er zijn vier onderwerpen die we in samenhang bekijken, namelijk de hoogte van de premie die u en uw werkgever betalen, onze afspraken over het verhogen van uw pensioen, de risicobereidheid zoals u die ons heeft laten weten en het beleggingsbeleid zelf. Minstens één keer per jaar kijken we opnieuw naar ons beleggingsbeleid en spreken we af aan welke randvoorwaarden dat moet voldoen.

We vinden kosten belangrijk, ook binnen ons vermogensbeheer. Een van onze beleggingsovertuigingen luidt dan ook dat het pensioenfonds kostenbewust belegt. Daarnaast vinden we eenvoud, pragmatisme en transparantie belangrijk. We evalueren doorlopend of onze beleggingsportefeuille eenvoudiger kan worden ingericht. Daarbij zoeken we naar het evenwicht tussen de vermindering van de kosten en de gevolgen die de vermindering heeft voor het rendement. We kiezen hier bewust voor meer eenvoud. Dit leidt tot lagere kosten. In de afgelopen drie jaar hebben we de vermogensbeheerkosten verlaagd van € 6,5 miljoen naar € 5,4 miljoen in 2024. Deze bedragen zijn inclusief transactiekosten. Als percentage van de beleggingen betekent dit een daling van 0,27% naar 0,22%. Dit hebben we bereikt door onze actieve en complexe strategieën stap voor stap te beoordelen op hun toegevoegde waarde en, waar passend, te vervangen door andere strategieën met doorgaans lagere kosten. De recentste aanpassing vond eind 2023 plaats. Hierbij hebben we het beheer van onze bedrijfsobligaties omgezet van een internationaal actief mandaat naar een Euro-mandaat met ESG-kenmerken. Deze wijziging heeft bijgedragen aan een verdere verlaging van de vermogensbeheerkosten in 2024.

1) Uw pensioengevend salaris bestaat uit een aantal elementen, waaronder uw brutosalaris en uw vakantiegeld. Uw pensioengrondslag is uw pensioengevend salaris minus een drempelbedrag waarover u geen premie hoeft te betalen, omdat u ook AOW ontvangt van de overheid. Dat drempelbedrag noemen we de franchise.

2) Environmental, Social en Governance. Dit staat voor beleggen met hart voor mens en milieu. Dit noemen we ook wel maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB).

Ontwikkeling van de beleggingen

In de tabel hieronder ziet u hoe we het vermogen hebben verdeeld over de verschillende soorten beleggingen.

	2024		
	Beleggingswaarde (in € 1.000,-)	Weging (%)	Normportefeuille
Matchingportefeuille	625.697	23,7%	25,0%
Rendementsportefeuille	2.009.374	76,3%	75,0%
Matchingportefeuille:			
Vastrentende waarden	543.464	20,6%	25,0%
Rentederivaten, geldmarktfondsen en cash	82.233	3,1%	0,0%
Rendementsportefeuille:			
Vastrentende waarden	651.507	24,7%	26,5%
Aandelen	942.949	35,8%	33,0%
Valuta-afdekking	-19.274	-0,7%	0,0%
Vastgoed, niet-beursgenoteerd	180.192	6,8%	6,0%
Hypotheken	197.542	7,5%	7,5%
Liquiditeiten	55.153	2,2%	2,0%
Totaal	2.635.071	100%	100%

De beleggingswaarden zijn verder uitgewerkt op pagina 80 in dit jaarverslag.

De waarde van de portefeuille is in 2024 groter geworden, van € 2,40 miljard eind 2023 naar € 2,64 miljard eind 2024, omdat de beleggingen in de rendementsportefeuille een positief rendement hebben behaald. Binnen de rendementsportefeuille rendeerden de aandelen het best. Ook op de overige beleggingen was het rendement positief. De matchingportefeuille behaalde een negatief rendement doordat de rente op staatsobligaties steeg. De portefeuillegewichten bewegen door de tijd heen en mogen binnen bandbreedtes afwijken van de benchmarkgewichten.

Rendement

Het totaal rendement over 2024 was 10,3%. Dat is goed nieuws. Ondanks de daling van de rente zorgde het rendement voor een positieve ontwikkeling van de dekkingsgraad. Zie hiervoor pagina 23. Wij vergelijken ons resultaat met het resultaat van een vergelijkbare doelportefeuille. Dat noemen we een benchmark. In de tabel hieronder ziet u hoe onze beleggingen het deden ten opzichte van deze benchmark. De benchmark voor het totale rendement is 11,6%. Dit betekent dat we het in 2024 minder goed deden dan de benchmark. Wij houden dit nauwlettend in gaten aan de hand van de resultaten over meerdere jaren.

Tabel rendement 2024

	portefeuille	benchmark
Matchingportefeuille	-1,45%	5,46%
Rendementsportefeuille	14,85%	13,92%
– Vastrentend	5,6%	5,6%
– Aandelen	31,2%	30,8%
– Hypotheken	6,4%	1,0%
– Vastgoed niet-beursgenoteerd	10,6%	10,6%
– Liquiditeiten	2,8%	1,5%
– Bijdrage valuta-afdekking	-3,0%	-3,0%
Totaal	10,3%	11,6%

Matchingportefeuille

Met de beleggingen in de matchingportefeuille dekken we het risico van rentedaling af. De waarde van onze pensioenverplichtingen is in 2024 gestegen, vooral omdat de rente daalde. De waarde van de matchingportefeuille is echter gedaald. De matchingportefeuille deed het dan ook minder goed dan de benchmark. Dat komt vooral omdat de rente op staatsobligaties steeg, terwijl de voor de verplichtingen relevante rente daalde. We kiezen er bewust voor om het grootste deel van de renteafdekking in te vullen met (langlopende) staatsobligaties. In 2024 was de renteafdekking 56,6% en hebben we beperkt gebruik gemaakt van rentederivaten. Voor deze portefeuille hanteren we de (rente)ontwikkeling van de voorziening pensioenverplichtingen (VPV) als benchmark.

Rendementsportefeuille

De rendementsportefeuille heeft een positief rendement behaald van 14,9%, wat hoger is dan de benchmark. Dit is met name het gevolg van het aanzienlijk hogere rendement op hypotheekrente ten opzichte van de staatsobligatiesbenchmark waarmee deze wordt vergeleken. In 2024 is de hypotheekrente gedaald, wat een positief effect heeft gehad op het rendement. Daarentegen is het rendement op staatsobligaties over 2024 per saldo gelijk gebleven, waardoor het rendement op deze categorie relatief vlak was. Dit verklaart de relatieve outperformance van hypotheekrente ten opzichte van de benchmark voor hypotheekrente. Dit resultaat is hoger dan de benchmark. Dit komt met name doordat het rendement op de belegging in hypotheekrente veel hoger was dan de benchmark. De extra risicopremie op hypotheekrente ('spread') in 2024 is gedaald. Dit was gunstig voor het rendement.

Z-score 2024 en performancetoets

Ons fonds is sinds 1984 een verplicht gesteld bedrijfstakpensioenfonds¹⁾. Wij houden in de gaten of de werkgevers die onder de verplichtstelling vallen, zich bij ons melden. Onze pensioenregeling is bovendien opengesteld voor andere organisaties met een maatschappelijke doelstelling. Zij kunnen zich op vrijwillige basis aansluiten.

Bibliotheken kunnen vrijstelling krijgen van de verplichtstelling als onze beleggingen over een langere periode niet genoeg opleveren. Om te bepalen of onze beleggingen genoeg opleveren, meten we elk jaar het resultaat van onze beleggingen ten opzichte van de benchmark. Dat heet de Z-score. Daarmee stellen we vast of het relatieve rendement een paar jaar achter elkaar goed genoeg is geweest. Dat noemen we de performancetoets.

- De Z-score over 2024 was -0,85.
- De performancetoets over 2020 tot en met 2024 was +0,92.

¹⁾ Die status ligt vast in de beschikking nr. 84/2417 d.d. 28 juni 1984, afgegeven door de Minister van Sociale Zaken en is voor het laatst gewijzigd bij beschikking van 6 maart 2017 (Staatscourant nr. 13946). De verplichtstelling geldt voor de werknemers tot 67 jaar in de branche Openbare Bibliotheken.

Als de performancetoets negatief is, is vrijstelling van de verplichte deelname aan ons fonds mogelijk. De performancetoets is negatief als de uitkomst lager is dan 0.

Onze beleggingen leveren genoeg op volgens de Z-score en performancetoets. Dit betekent dat bibliotheken op basis van de performancetoets geen vrijstelling kunnen krijgen.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Van institutionele beleggers wordt steeds meer verwacht dat zij zich opstellen als een betrokken aandeelhouder. Ook ons fonds onderkent het belang van goed bestuur bij de ondernemingen waarin we beleggen. We vinden dat bedrijven die bij de bedrijfsvoering de belangen van aandeelhouders en andere belanghebbenden betrekken, uiteindelijk betere prestaties leveren. Aandeelhouders kunnen een positieve invloed uitoefenen op het bestuur van deze ondernemingen als ze hun stemrecht actief gebruiken. Daarom maakt het pensioenfonds actief gebruik van de stemrechten die het heeft vanuit de aandelenportefeuille. Hierbij hebben wij niet alleen oog voor goed bestuur van de ondernemingen, maar proberen wij de onderneming ook te ondersteunen bij het verbeteren van het beleid op milieu, mensenrechten en arbeidsnormen. In 2024 hebben we het stembeleid geëvalueerd en besloten om het stembeleid van ISS SRI te hanteren in plaats van het beleid van de fiduciair beheerder. Het ISS SRI stembeleid past namelijk beter bij het beleid van ons fonds. Dit betreft met name stemmingen over het onderwerp beloningsbeleid en bij aandeelhoudersresoluties onderwerpen zoals klimaatbeleid of diversiteit van bestuurders. We stemden op 1.238 aandeelhoudersvergaderingen in Europa, Noord-Amerika, Japan en Oceanië. Hierbij hebben wij op bijna 19.500 agendavoorstellen onze stem kenbaar gemaakt. In 19% van al deze voorstellen hebben wij tegen het advies van het bestuur van de onderneming gestemd. Dit deden wij het vaakst als het ging om benoemingsvoorstellen.

Vinger aan de pols

Wij hechten veel waarde aan een goede behandeling van werknemers, een gezond milieu en klimaat en de naleving van mensenrechten. Ook proberen we risico's te beperken door onze beleggingen te spreiden over verschillende regio's, sectoren en bedrijven. Dit betekent dat er in de beleggingsportefeuille duizenden namen voorkomen. We letten erop dat de bedrijven waarin we beleggen maatschappelijk verantwoord ondernemen. We vermijden bedrijven die winst maken op een manier die wij niet ondersteunen.

Het belang van deze zaken brengen we ook onder de aandacht van onze dienstverleners. Met onze aandacht voor maatschappelijk verantwoord beleggen, geven wij invulling aan wat u ons als deelnemer hebt verteld in het onderzoek naar uw risicohouding. We kunnen niet helemaal uitsluiten dat we beleggen in ondernemingen die niet volledig aansluiten bij onze waarden over maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB). Wel vragen we onze dienstverleners hiermee rekening te houden.

Waar in beleggen we nooit?

Wij willen geen rendement behalen door te beleggen in ondernemingen die hun winst behalen op een manier die wij als onethisch ervaren. We sluiten daarom bedrijven uit die zich schuldig maken aan de volgende criteria: grove schending van de kernrechten van de mens, kinderarbeid, dwangarbeid, zware milieuvervuiling, controversiële wapens, geen vrijheid van vakvereniging en betrokkenheid bij corruptie. Blijkt een bedrijf waarin we beleggen toch betrokken te zijn bij zulke activiteiten? Dan nemen we passende maatregelen om onze investering in dat bedrijf te beëindigen. Ook bedrijven die onvoldoende open staan voor een structurele dialoog binnen het engagementprogramma sluiten wij uit. Verder weren wij producenten van controversiële wapens van de beleggingsportefeuille. Hieronder vallen ondernemingen die bijdragen aan productie of onderhoud van clustermunitie, anti-persoonsmijnen en nucleaire wapens. Tot slot sluiten wij ook de volgende bedrijven uit: producenten van tabaksproducten, mijnbouwbedrijven die betrokken zijn bij delving van bruin- en steenkool

en ondernemingen die betrokken zijn bij de winning van olie of gas uit schaliegesteente of olieboringen in de poolgebieden uit de beleggingsportefeuille.

Klimaatakkoord Parijs

We vinden klimaatrisico's belangrijk en zijn steeds op zoek naar mogelijkheden om klimaatrisico's mee te wegen in onze beleggingen. Voor de aandelenbeleggingen in ontwikkelde markten geldt dat deze aansluiten bij de doelstellingen van het klimaatakkoord van Parijs. De aandelenbeleggingen worden belegd op basis van de Europese klimaatbenchmark, de zogenaamde Climate Transition Benchmark. Dat betekent dat de ondernemingen in deze portefeuille vanaf heden tot 2050 steeds minder CO₂-emissies mogen uitstoten, zodat ze in 2050 CO₂-netto-neutraal zijn. Dit wil zeggen dat de uitstoot van CO₂ volledig wordt gecompenseerd of geëlimineerd. Daarnaast hebben we een deel van de portefeuille in green bonds belegd. Dit zijn leningen aan ondernemingen en overheden waarmee duurzame projecten worden gefinancierd. Bijvoorbeeld ter financiering van hernieuwbare energiebronnen. Voor onze beleggingen in bedrijfsobligaties is een beheerder geselecteerd (Van Lanschot Kempen) die nadrukkelijk kijkt naar MVB-criteria bij het invullen van de portefeuille. Tevens wordt gestreefd naar het stapsgewijs verlagen van de CO₂-emissies van deze portefeuille. Tenslotte hebben we ons betrokkenheidsbeleid verder vormgegeven. We besteden extra aandacht aan de thema's solidariteit en klimaatverandering. Daarover gaan wij met ondernemingen een structurele dialoog aan waarbij wij duidelijke verbeterdoelen voor de onderneming stellen.

Pensioenfonds zijn vanuit Europese wetgeving verplicht om zichzelf een duurzaamheidsclassificatie te geven: donkergroen, lichtgroen of grijs. We hebben geoordeeld dat ons fonds als 'lichtgroen' is te typeren. Volgens de wetgeving betekent dit dat het fonds 'ecologische en sociale kenmerken promoot'. Ook moeten we aangeven welke negatieve effecten van ondernemingen op duurzaamheid wij het belangrijkste vinden en deze een plek geven in ons beleid. Hierbij moet het pensioenfonds kiezen uit een vaste lijst van negatieve effecten. Onderstaande negatieve effecten proberen wij te beperken:

- (1) Broeikasgasintensiteit van ondernemingen waarin is belegd;
- (2) Schendingen van de beginselen van het VN Global Compact of van de richtsnoeren voor multinationale ondernemingen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO);
- (3) Blootstelling aan controversiële wapens (antipersonneelsmijnen, clustermunities, chemische wapens en biologische wapens), en;
- (4) Landen met schendingen van sociale rechten waarin is belegd.

De keuze voor lichtgroen brengt rapportageverplichtingen met zich mee. Op de website moet bijvoorbeeld een zogenaamde Precontractuele Disclosure Statement (PCD) en een Principle Adverse Sustainability Impact (PASI) statement staan. In dit jaarverslag dient daarnaast een Periodic Disclosure Template (PD) te worden opgenomen. Deze PD is opgenomen in de bijlagen.

Risicomanagement

Risicobereidheid

We moeten bij alle beslissingen die we nemen nadenken over de risico's. Bij beleggen hoort het nemen van risico's. Een belegging kan bijvoorbeeld meer of minder waard worden. We beleggen over een langere periode om een zo hoog mogelijk pensioen voor u te realiseren. We proberen risico's te vermijden waarvan we verwachten dat die ons geen rendement opleveren. We hebben met de sociale partners afspraken gemaakt over de risico's die we kunnen en mogen nemen.

Daarbij hebben we rekening gehouden met een aantal punten:

- Onze financiële positie is altijd relatief goed geweest. We hebben de pensioenen in het verleden niet hoeven te verlagen.
- We vinden onze goede uitgangspositie heel belangrijk voor de transitie naar het nieuwe stelsel. We willen op korte termijn dus niet te veel risico nemen.
- We vinden het belangrijker dat we de pensioenen niet hoeven te verlagen, dan dat we de pensioenen kunnen verhogen. Dat neemt niet weg dat we ernaar streven uw pensioen te kunnen verhogen.

Risicohouding op de korte termijn

De risicohouding bepaalt de mate waarin we bereid zijn om beleggingsrisico's te lopen in het realiseren van de doelstellingen. De korte termijn risicohouding is vertaald naar een strategische beleggingsportefeuille met bandbreedtes. De risicohouding op de korte termijn monitoren we als fonds aan de hand van de strategisch vereiste dekkingsgraad. Deze moet tussen de 110% en 121% moet zijn. Eind 2024 was de strategisch vereiste dekkingsgraad 118,8%.

Langetermijnrisicohouding

We meten de lange termijn risicohouding met de haalbaarheidstoets. De belangrijkste uitkomst is het pensioenresultaat. Deze geeft aan hoe goed de koopkracht van het pensioen behouden blijft.

- De ondergrens van het verwacht pensioenresultaat op fondsniveau is 85% als we uitgaan van een financiële positie waarbij we in het begin voldoen aan de hoogte van het vereist eigen vermogen;
- De ondergrens van het verwacht pensioenresultaat op fondsniveau is 85% als we uitgaan van de feitelijke financiële positie;
- De maximale afwijking van het verwacht pensioenresultaat bij het slechtweerscenario is 40% als we uitgaan van de feitelijke financiële positie.

Risicobeleid

We maken jaarlijks een analyse van de risico's die we lopen. We hebben afgesproken welke maatregelen we kunnen nemen om de grootste risico's te beheersen en te beperken. Hiermee houden we rekening als we belangrijke besluiten nemen. Als dat nodig is, passen we de maatregelen aan. Of we maken nieuwe afspraken. In 2019 zijn voor de 10 belangrijkste risicocategorieën specifieke risicokaarten ontwikkeld en bijgewerkt.

Financiële risico's	Beleid
Renterisico	Het renterisico is het risico dat de waarden van de beleggingsportefeuille zich anders ontwikkelen dan de voorziening pensioenverplichtingen als gevolg van (ongunstige) veranderingen in de marktrente. Het renterisico is het grootste risico voor het pensioenfonds. Beheersing: om de nominale dekkingsgraad te beschermen, dekken we het renterisico gedeeltelijk af. Hiertoe hebben we een matching portefeuille ingericht. Het acceptabele renterisico wordt vastgesteld tijdens de ALM-fase en de gewenste renteafdekking wordt bepaald aan de hand van een rentestaffel. Per 1 januari 2024 is de strategische renteafdekking verhoogd van 60% naar 70%. Deze verhoging is ingegeven door de gestegen dekkingsgraad en dient tevens ter bescherming van de dekkingsgraad in aanloop naar de transitie naar de nieuwe pensioenregeling.

Financiële risico's	Beleid
Valutarisico	Valutarisico kan worden omschreven als een waardeverandering van niet-Euro beleggingen als gevolg van wisselkoersbewegingen. Het afdekken van het valutarisico beschermt tegen de negatieve gevolgen voor het rendement van een daling van de buitenlandse valuta. Beheersing: in 2024 was onze strategie om het valutarisico binnen wereldwijde aandelenportefeuille strategisch voor 75% af te dekken voor beleggingen in Amerikaanse dollars, Britse ponden en Japanse yens. Daarnaast wordt het valutarisico in de beleggingen in opkomende markten (hard currency) volledig afgedekt. Dit betreft een beleggingsfonds dat investeert in obligaties van overheden en bedrijven uit opkomende economieën, uitgegeven in harde valuta (meestal Amerikaanse dollars).
Marktrisico	Het risico dat we lopen doordat marktprijzen veranderen binnen de portefeuille. Beheersing: onderdeel van de beleggingsbeginselen van ons fonds is het spreiden van risico's. Deze spreiding vermindert het marktrisico.
Kredietrisico	Kredietrisico is het risico dat de waarde van beleggingen zoals obligaties, daalt door een verslechtering van de kredietwaardigheid van de uitgevende partij. Het omvat ook tegenpartijrisico. Dit gaat over het vermogen van een tegenpartij om verplichtingen na te komen. Bijvoorbeeld bij een derivatenpositie. Beheersing: om het kredietrisico van obligaties te beheersen, worden binnen de beleggingsrichtlijnen minimumeisen gesteld aan de kredietkwaliteit van de uitgevende instellingen. Voor derivatentransacties moeten tegenpartijen voldoen aan minimale kredietwaardigheidseisen. Centraal verhandelde derivaten worden uitsluitend afgesloten met tegenpartijen waarmee wij een derivatenovereenkomst hebben en die aan strikte kredietcriteria voldoen. Zo kunnen tegenpartijen hun verplichtingen nakomen. Daarnaast wordt de waarde van de derivaten dagelijks verrekend door middel van onderpanden. Dit beperkt het risico verder.
Actief beheer risico	De ruimte om bij het uitvoeren van het beleggingsbeleid af te wijken van de gekozen benchmarks. Beheersing: we gaan in ons beleid uit van passief beheer, tenzij er argumenten zijn om toch voor actief beheer te kiezen. Met uitzondering van de beleggingen in bedrijfsobligaties en green bonds worden alle liquide beleggingen passief ingevuld.

Financiële risico's	Beleid
Verzekeringstechnisch risico	Het langlevenrisico is het belangrijkste verzekeringstechnische risico. Als de kans groeit dat we allemaal ouder worden, heeft dat grote gevolgen voor ons fonds. Beheersing: we bepalen de voorziening voor onze pensioenverplichtingen met de nodige voorzichtigheid. Andere risico's zijn het kortlevenrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico.
Liquiditeitsrisico	Liquiditeitsrisico is het risico dat we onze beleggingen niet snel genoeg of niet tegen een goede prijs in geld kunnen omzetten waardoor we mogelijk onze rekeningen niet op tijd kunnen betalen. Beheersing: om het liquiditeitsrisico te beperken, zorgen we ervoor dat het grootste deel van onze portefeuille uit beleggingen bestaat die we snel kunnen omzetten. Per ultimo jaar kon 86% van de portefeuille binnen één dag worden verhandeld zonder marktimpact. De resterende 14% betreft illiquide beleggingen, zoals niet-beursgenoteerd vastgoed en Nederlandse hypotheke. Daarnaast wordt het liquiditeitsrisico bij derivaten beheerst door het aanhouden en uitwisselen van liquide middelen, zoals kasgeld en geldmarktfondsen. Zo is er altijd voldoende geld beschikbaar voor het onderpandbeheer van de derivaten maar ook voor het uitbetalen van pensioenen en andere financiële verplichtingen.

Niet-financiële risico's	Beleid
Uitbestedingsrisico	We hebben in 2019 ons uitbestedingsbeleid met de risico's en de beheersing daarvan helemaal vernieuwd. We hebben sommige werkzaamheden uitbesteed. Uiteraard blijven we zelf verantwoordelijk. In sommige gevallen hebben we niet direct zicht op die werkzaamheden, zoals bijvoorbeeld de uitbetaling van pensioenen. Daarnaast kan het zijn dat de dienstverlening onderbroken wordt. Beheersing: onze pensioenadministratie is uitbesteed aan AZL N.V., ons vermogensbeheer aan GSAM en 'custodian' Northern Trust. Met deze organisaties hebben we prestatiecontracten afgesloten. We monitoren ze kritisch en stellen steeds strengere eisen aan bijvoorbeeld rapportages. Ook leggen we vast op basis van welke argumenten we besluiten nemen.
Operationeel risico	Het risico dat ontstaat doordat interne processen niet goed worden uitgevoerd doordat mensen fouten maken of systemen haperen. Ook onverwachte externe gebeurtenissen horen hierbij. Beheersing: we beoordelen rapporten van onze uitvoerders over hun interne beheersingsmaatregelen en de werking daarvan kritisch. Het betreft zogenaamde ISAE 3402- en ISAE 3000-rapporten. Daarnaast zijn er prestatienormen vastgelegd en bespreekt de risicomanagementcommissie de dienstverlening in een periodiek overleg.

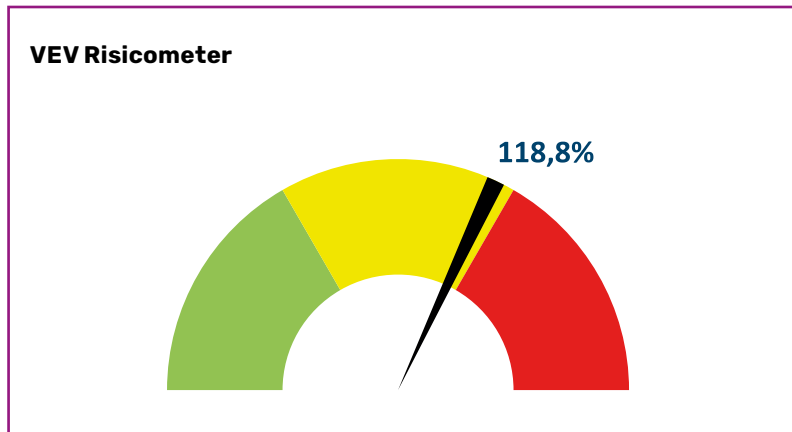
Niet-financiële risico's	Beleid
Compliance risico [Integriteitsrisico]	Het risico dat bij het fonds betrokken mensen werken die zich niet eerlijk en oprecht opstellen. Beheersing: integriteit is opgenomen in de prestatieafspraken met onze uitvoerders. De compliance officer controleert de naleving van onze eigen gedragscode. Hij heeft geen afwijkingen geconstateerd.
Juridisch risico	Het risico dat samenhangt met wet- en regelgeving, met onze rechtspositie en met de mogelijkheid dat contractuele bepalingen niet afdwingbaar of niet correct gedocumenteerd zijn. Beheersing: we monitoren de naleving van contracten periodiek en structureel. Ons beleid leggen we vast in juridisch getoetste stukken, zoals onze statuten, ons beleidsplan, ons geschiktheidsplan (dat ook getoetst wordt door DNB), ons uitbestedingsbeleid en onze gedragscode.
IT-risico	Het risico dat bedrijfsprocessen en informatievoorziening onvoldoende integer, niet continu of onvoldoende beveiligd worden. Het cyberrisico en het privacyrisico zijn een onderdeel van dit risico. Beheersing: we evalueren het IT-beleid. Het risicomanagement toetst onze compliance en die van onze leveranciers. Het risicomanagement beoordeelt bovendien de ISAE 3402 type II verklaringen. Die gaan over de beheersing van de IT-risico's van onze leveranciers. Bovendien krijgen we van onze leveranciers kwartaalrapportages waarin ze verslag doen van hun performance en security. Onze governance is in het verslagjaar uitgebreid met een eerstelijns risicomanager.
Omgevingsrisico	Het risico dat we lopen door veranderingen van buitenaf, zoals in concurrentieverhoudingen, reputatie en ondernemingsklimaat. Beheersing: we hebben een meerjarenbeleidsplan en we voeren periodiek een klanttevredenheidsonderzoek uit. Daarnaast hebben we een meerjarig communicatiebeleidsplan. Zie ook de beheersing van het reputatierisico en het ESG-risico hieronder.
Reputatierisico	Het risico dat onze marktpositie verslechtert doordat andere partijen een negatief beeld van ons hebben. Beheersing: zowel ons integriteitsbeleid (zie ook hierboven) als ons communicatiebeleid zorgen voor transparante communicatie zodat u niet voor verrassingen komt te staan.

Niet-financiële risico's	Beleid
Frauderisico's (integriteitsrisico)	Het risico dat door frauduleus handelen schade voor het fonds ontstaat. Dit is een onderdeel van het intrgiteitsrisico waarbij een risiohouding die avers is wordt gehanteerd. We mitigeren en beheerden frauderisico's door zowel op organisatie- al op procesniveau beheersmaatregelen in te richten. Beheersmaatregelen zijn: het aanwezig zijn van een gedragscode, klachtenregelingen, incidentenregeling en een klokkenluidersregeling, het regelmatig verrichten van een systematische integriteitsrisicoanalyse, alle beleggingen (mandaten) worden gescreend aan nationale en internationale sanctielijsten, monitoring aanspraken tegen sanctielijsten door AZL.
Environmental, Social en Governance risico's (ESG)	We hebben bij ons beleggingsbeleid aandacht voor maatschappelijk verantwoord beleggen. Als onderdeel daarvan houden we rekening met milieu en klimaat, mensenrechten en sociale verhoudingen (ESG-factoren). We nemen de risico's die verbonden zijn aan ESG mee in ons reputatierisico. Beheersing: wij voeren het ESG-beleid uit met diverse instrumenten waaronder engagement (dialogoog met bedrijven om duurzaamheidsthema's te bespreken), beleggingsstrategieën gericht op netto-nul CO₂-uitstoot en het uitsluiten van bedrijven die maatschappelijk ongewenst gedrag vertonen of ongewenste producten produceren. Daarnaast hebben we in 2024 een ESG-risicoraamwerk ontwikkeld om ESG-risico's te identificeren, te mitigeren en te monitoren. Als vervolgstap worden op basis van dit raamwerk ESG-risicorapportages opgesteld, zodat we deze risico's beter kunnen begrijpen en meenemen in ons beleid.

De beschreven risico's kunnen een voordelige of een nadelige invloed hebben op de ontwikkeling van de dekkingsgraad.

We kunnen een aantal instrumenten inzetten om deze risico's te beheersen, namelijk het beleggingsbeleid, het herverzekeringsbeleid, het premiebeleid, het communicatiebeleid en het toeslagbeleid. In de risicoparagraaf van de jaarrekening lichten we specifieke risico's nader toe en drukken we ze in getallen uit.

De financiële risico's die we lopen in combinatie met het beleid om die risico's tegen te gaan, zijn meetbaar aan de hand van de vereiste dekkinggraad. Onderstaande risicometer laat zien dat ons beleggingsbeleid een gemiddeld risico kent met een strategisch vereiste dekkinggraad van 118,8%.

Pensioenregeling 2024

Hieronder vindt u een overzicht van de belangrijkste punten uit onze pensioenregeling. Onze regeling is een middelloonregeling. Dat betekent dat u jaarlijks een stukje pensioen opbouwt gebaseerd op uw salaris in dat jaar. Het pensioen dat u uiteindelijk ontvangt, is gebaseerd op al deze opgebouwde stukjes per jaar, aangevuld met eventuele verhogingen.

Pensioensysteem	Geïndexeerd middelloon
Pensioenrichtleeftijd	67
Opbouwpercentage ouderdomspensioen	1,738%
Opbouwpercentage partnerpensioen	1,217%
Maximum pensioengevend jaarsalaris	€ 137.800
Franchise	€ 18.797
Pensioenpremie	20,7%

Pensioenleeftijd

De pensioenleeftijd bij POB is de eerste dag van de maand waarin u 67 jaar wordt. Dat is de leeftijd waarop wij uw pensioen berekenen. U kunt er zelf voor kiezen om uw pensioen eerder of later in te laten gaan, bijvoorbeeld tegelijk met uw AOW. Als u hiervoor kiest dan verandert de hoogte van uw pensioen. In de cao Openbare Bibliotheken is vastgelegd dat uw arbeidscontract eindigt als u de AOW-leeftijd bereikt. In 2024 is dat 67 jaar. In 2025 blijft de AOW-leeftijd staan op 67 jaar. U kunt eventueel andere afspraken maken met uw werkgever.

Opbouw van uw pensioen

In 2024 bouwde u 1,738% pensioen op.

U bouwt niet over uw hele salaris pensioen op. Dat komt omdat u van de overheid AOW ontvangt. Het deel waarover u geen pensioen opbouwt, noemen we de franchise. Wij gaan uit van een franchise van € 18.797 (2024). Als u een salaris heeft boven € 137.800 (2024) bouwt u over het bedrag daarboven ook geen pensioen op in onze pensioenregeling. Daarvoor kunt u eventueel zelf iets regelen.

Naast de opbouw van uw eigen pensioen, bouwt u ook partnerpensioen op. Dat is voor 2024 1,217% per jaar. Ons fonds biedt ook een wezenpensioen.

Overlijden en arbeidsongeschiktheid

Er is altijd een risico dat u vroegtijdig komt te overlijden. Dan krijgen uw nabestaanden partner- en/of wezenpensioen. Als u ziek wordt en daardoor niet meer kunt werken, krijgt u arbeidsongeschiktheidspensioen van ons. In sommige gevallen hoeft u dan niet meer te betalen voor de opbouw van uw (resterende) pensioen.

Wilt u onze volledige pensioenregeling lezen? Deze is te vinden op www.pob.eu.

Waardeoverdracht kleine pensioenen (minder dan € 594,89 bruto per jaar)

We zijn in 2020 begonnen met het automatisch overdragen van kleine pensioenen die premievrij zijn geworden. De wet die dit mogelijk maakt, trad toen in werking. Waardeoverdracht kleine pensioenen wil zeggen dat pensioenfondsen onderling een opgebouwd pensioen van gewezen deelnemers automatisch naar elkaar overdragen. In 2024 gaat het om 451 kleine uitgaande automatische waardeoverdrachten waardoor het aantal gewezen deelnemers eveneens met dit aantal afnam. Er was in 2024 sprake van 776 inkomende automatische waardeoverdrachten.

Vervallen zeer kleine pensioenen (€ 2,00 bruto per jaar of minder)

Gaat iemand uit dienst? Dan stopt de pensioenopbouw bij ons. Als er minder pensioen opgebouwd is dan € 2,00 bruto per jaar, dan vervalt het pensioen. Dat heeft de wetgever in 2019 bepaald. In 2024 ging het verdeeld over 124 personen om een bedrag van € 299,30. Dat bedrag voegen we toe aan ons vermogen, zodat het ten goede komt aan alle deelnemers.

Kosten Wet toekomst pensioen (Wtp)

Vanaf 2021 verrichtten we al veel voorbereidend werk voor de transitie naar de nieuwe pensioenregeling. Denk aan kennissessies en veelvuldig overleg met en tussen de voorbereidende werkgroepen, Raad van Toezicht (RvT), verantwoordingsorgaan en sociale partners. Voor de hele transitie naar de Wtp is medio 2022 een projectleider aangesteld. Ook zijn de uren die adviseurs en bestuursleden aan de voorbereiding op de transitie besteden, uitgebreid. Sociale partners hebben een extra adviseur aangesteld om hen in de aanloop naar de transitie te adviseren. In 2023 is dit nog verder uitgebreid met een eerstelijns risicomanager.

In 2024 hebben we, net als in 2023, regelmatig met onze uitvoerder AZL overleg gevoerd over de transitiedatum, de inhoud van de nieuwe regeling, de mogelijkheden die AZL kan bieden, et cetera. Daarnaast gingen we door met het zetten van de benodigde stappen om per 1 juli 2025 over te kunnen stappen naar de nieuwe regeling. De sociale partners hebben het besluit genomen de pensioenen over te zetten naar de nieuwe regeling en hebben het transitieplan vastgesteld. Het bestuur heeft vervolgens een implementatieplan en communicatieplan opgesteld. In het implementatieplan staat hoe we de afspraken uit het transitieplan uitvoeren. En in het communicatieplan hoe en wanneer we met onze deelnemers communiceren. Met GSAM vinden, net als met AZL, op regelmatige basis afstemmingsgesprekken plaats en nemen we de nodige actie om op tijd gereed te zijn. Ook hebben we in 2024 afstemmingsgesprekken met DNB gevoerd.

Het bestuur besteedt door al deze werkzaamheden ook steeds meer tijd aan POB. Dit gebeurt al een hele tijd. Sinds oktober 2022 besteden de bestuurders allen één dagdeel meer per week aan POB. Als gevolg van de invoering van de Wtp zijn er goedkeuringsaanvragen en adviesaanvragen bij RvT en het Verantwoordingsorgaan (VO) neergelegd. Het bestuur stelde vast dat de tijdsbesteding in 2024 groter was dan de tijdsbesteding die is gehanteerd voor het

bepalen van de vergoeding voor 2024. Daarom heeft het bestuur besloten om de tijdsbesteding voor het bepalen van de vergoeding te verhogen. Hierdoor kregen de leden van het bestuur, het VO en de RvT over 2024 een verhoogde vergoeding.

Kosten pensioenbeheer

Kosten van het pensioenbeheer bestaan uit de kosten van uitbesteding, bestuurskosten en de kosten van toezicht.

De totale kosten bedragen in 2024 (in duizenden euro) € 7.176 (2023: € 4.428). De kosten die gemaakt werden voor de transitie naar de Wtp bedragen in 2024 (in duizenden euro) € 2.004 (2023: € 870).

Om de kosten per deelnemer te berekenen, maken we gebruik van de definitie van de Pensioenfederatie. Dat betekent dat we de actieve deelnemers en de pensioengerechtigden meetellen. De gewezen deelnemers sluiten we in deze berekening uit.

Omgerekend naar kosten per deelnemer zijn de kosten van pensioenbeheer gestegen en bedragen € 400,00 in 2024 ten opzichte van € 259,83 in 2023. De kosten die het fonds heeft gemaakt in het kader van de werkzaamheden inzake de Wtp bedragen (in duizenden euro) € 2.004. Per deelnemer bedroegen deze kosten voor 2024 € 111,71 (2023 € 51,06). De verwachting is dat deze kosten in 2025 verder zullen stijgen. Naast de hogere Wtp kosten zit het verschil in kosten van pensioenbeheer ten opzichte van 2023 met name in de gemaakte administratiekosten. Per deelnemer bedroegen deze kosten voor 2024 € 162,98 (2023 € 91,08).

Het aantal actieve deelnemers en pensioengerechtigden nam gedurende het verslagjaar toe met 898 personen (van 17.042 ultimo 2023 naar 17.940 ultimo 2024).

Bij vergelijkbare fondsen waren de kosten gemiddeld € 399,85 over het jaar 2023. Dat wil zeggen dat onze kosten vergelijkbaar zijn met die van vergelijkbare pensioenfondsen. Het bestuur acht dit positief, ook omdat POB koploper is in de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel. Het bestuur blijft aandacht houden voor een beheersbaar kostenniveau. Ook voor 2025 gaan we die vergelijking weer maken. De cijfers over 2024 zijn pas na de verslagleggingsperiode bekend en worden op een later moment door het fonds vergeleken.

Het beheersen van kosten blijft een aandachtspunt. Daarom kijken we samen met de sociale partners ook hoe de kosten zich ontwikkelen bij vergelijkbare pensioenfondsen. Kosten nemen in algemene zin toe door wijzigingen van wet- en regelgeving. Daarnaast stelt onze toezichthouder steeds meer eisen die tot extra kosten leiden.

Kosten vermogensbeheer (bedragen in duizenden euro's)

De kosten van het vermogensbeheer rapporteren wij exclusief transactiekosten en verdelen we in twee categorieën. De eerste categorie zijn de kosten zoals verwerkt in de jaarrekening: de beheervergoeding van de vermogensbeheerder(s) en overige beheervergoedingen. Deze zijn min of meer gelijk gebleven, namelijk € 3.584 in 2024 tegenover € 3.056 in 2023. De tweede categorie zijn de kosten die in het beleggingsrendement zijn verrekend. In 2024 bedroegen deze € 958 (2023: € 1.413). De totale vermogensbeheerkosten exclusief transactiekosten bedragen daarmee € 4.542 (2023: € 4.469). Ook dit is min of meer gelijk gebleven. Dit komt overeen met 0,18% (2023: 0,18%) van het gemiddeld belegd vermogen, dat € 2.498.993 bedraagt.

Transactiekosten

We maken transactiekosten bij de aan- of verkoop van beleggingsfondsen, individuele beleggingstitels en derivaten. De transactiekosten zijn niet apart zichtbaar in de jaarrekening, maar zijn verwerkt in de beleggingsopbrengsten.

In 2024 zijn de transactiekosten € 851 (2023: € 2.125). Dit komt doordat de transactiekosten binnen vastrentende waarden in 2023 relatief hoog waren, als gevolg van de transitie van de portefeuille bedrijfsobligaties naar een nieuwe vermogensbeheerder. In 2024 zijn er geen grote wijzigingen geweest. De transactiekosten bedragen 0,03% (2023: 0,11%) als percentage van het gemiddeld belegd vermogen.

De totale kosten vermogensbeheer inclusief transactiekosten bedragen in 2024: € 5.393 (2023: € 6.594).

Uitgedrukt als percentage van het gemiddeld belegd vermogen bedragen de totale vermogensbeheerkosten inclusief transactiekosten in 2024 0,22% (2023: 0,29%). In vergelijking met andere pensioenfondsen bevindt dit percentage zich aan de onderkant. Wij vinden dat deze kosten passen bij het beleid dat wij voeren. Het pensioenfonds hanteert als beleggingsovertuiging dat er kostenbewust wordt belegd.

In 2022 tot en met 2024 was de verdeling van de totale kosten van het vermogensbeheer inclusief transactiekosten per beleggingscategorie als volgt:

	2024		2023		2022	
	€	%	€	%	€	%
Vastgoed	810	0,03	999	0,04	836	0,03
Aandelen	549	0,02	549	0,02	586	0,02
Vastrentende waarden	2.389	0,10	3.563	0,16	3.172	0,13
Kosten overlay	385	0,02	303	0,01	261	0,01
Kosten fiduciar beheer	1.001	0,04	952	0,04	929	0,04
Bewaarloon	146	0,01	98	0,01	681	0,03
Overige kosten	113	0,00	130	0,01	76	0,01
	5.393	0,22	6.594	0,29	6.541	0,27

Uitvoeringskosten

	2024*	2023*
Pensioenbeheer:		
<i>Kosten van het pensioenbeheer (inclusief btw) bestaan uit:</i>		
– Bestuurskosten	€ 717	€ 533
– Administratie en advies	€ 6.277	€ 3.727
– Toezichtkosten	€ 182	€ 168
Totaal	€ 7.176	€ 4.428
Waarvan kosten voor de transitie naar de Wet Toekomst pensioen (Wtp)	€ 2.004	€ 870
Totale pensioenuitvoeringskosten in euro per deelnemer	€ 400,00	€ 259,83
Kosten voor de Wet toekomst pensioen (Wtp) in euro per deelnemer	€ 111,71	€ 51,06
Vermogensbeheer:		
– Kosten in % van het gemiddeld belegd vermogen	0,18%	0,18%
– Transactiekosten in % van het gemiddeld belegd vermogen	0,03%	0,11%
– Integrale kosten in euro per deelnemer	€ 700,60	€ 646,76

*Bedragen zijn inclusief BTW

De transitie naar de nieuwe pensioenregeling brengt extra kosten met zich mee. Die brengen we voor de komende jaren apart in kaart. De werkzaamheden die bij de transitie horen, duren meerdere jaren. De verwachting van de politiek is dat de kosten uiteindelijk lager zullen worden, omdat de uitvoering eenvoudiger is. We blijven dit kritisch volgen. POB is zich bewust van de kosten die het maakt voor de pensioenuitvoering. We vinden het daarbij belangrijk dat de kosten en de daarvoor ontvangen servicegraad van de uitvoerder overeenkomen.

We zijn van mening dat we de 'normale dienstverlening' van de uitvoerder vragen. Daarbij past dan ook een normale marktconforme prijs. Voor de communicatie maken we extra kosten. We vinden het belangrijk dat onze deelnemers goed geïnformeerd blijven. Naar de mening van het bestuur zijn op dit moment de kosten en de daarvoor ontvangen servicegraad in overeenstemming met elkaar.

Goed pensioenfondsbestuur

Geschiktheid en evaluatie

We hebben een geschiktheidsplan. Daarin beschrijven we aan welke eisen bestuurders moeten voldoen. In het geschiktheidsplan zit een opleidingsplan. In 2024 heeft zelfevaluatie plaats gevonden onder leiding van een externe partij. In 2025 zal er een gezamenlijke evaluatie plaatsvinden met de RvT en het VO. De uitkomst van de evaluatie van het bestuur was dat er sprake is van een open cultuur. En dat het bestuur zijn verantwoordelijkheid neemt. Een andere uitkomst was dat de tijdsdruk toenam. Dit heeft te maken met het nieuwe pensioenstelsel en de vele werkzaamheden die hiervoor verricht moeten worden. Ook zal er geïnvesteerd worden in kennis van informatietechnologie, cybersecurity en gerelateerde onderwerpen. Vanaf 17 januari 2025 moet elk fonds aan de Europese Richtlijn van DORA (Digital Operational Resilience Act) voldoen. Het bestuur heeft een traject doorlopen om op 17 januari 2025 in opzet en bestaan te voldoen aan de nieuwe verplichtingen die DORA stelt. DORA ziet op de digitale operationele weerbaarheid voor de financiële sector en stelt verscheidene nieuwe eisen aan de wijze waarop POB het ICT-risicoraamwerk inricht en uitvoert. POB heeft verschillende beleidsstukken geactualiseerd nadat een analyse van de gevolgen deze richtlijn is uitgevoerd. Ook hebben we procesbeschrijvingen opgesteld die een aanvulling en verdere uitwerking zijn op ons ICT beleid. Verder beschikken we over een testprogramma om de operationele weerbaarheid van ICT-systemen en diensten van een organisatie te kunnen beoordelen en te verbeteren. Hiermee voldoen we aan de eisen opgenomen in de DORA wetgeving.

Diversiteit

We volgen de normen uit de Code Pensioenfondsen. Wat diversiteit betreft, vinden we het belangrijk om ruimer te kijken dan wat de Code eist. Dit hebben we vastgelegd in ons diversiteitsbeleid. We hebben de volgende definitie van diversiteit geformuleerd voor ons fonds:

Het bestuur en de fondsorganen zijn een afspiegeling van het deelnemersbestand. Daarbij hebben we oog voor de verhoudingen naar geslacht, leeftijd en achtergrond. In bredere zin kijken we ook naar cultuur, opleiding en werkervaring. Diversiteit in denken, oordelen en perspectief is een derde belangrijk element.

Ons bestuur bestaat uit 6 personen. Twee bestuurders zijn een man en de overige bestuurders zijn vrouwen. Twee bestuurders zijn jonger dan 40 jaar. De overige bestuurders zijn ouder dan 40 jaar. Ons verantwoordingsorgaan bestaat uit 6 personen; 3 mannen en 3 vrouwen. Alle leden zijn ouder dan 40 jaar.

Gedragscode

Elk jaar én op het moment dat bestuurders aftreden, bevestigen alle bestuurders dat ze de gedragscode hebben nageleefd. De gedragscode is in 2024 inhoudelijk niet veranderd. Onze compliance officer controleert die naleving. Hij heeft in 2024 geen bijzonderheden geconstateerd.

Datalekken

In het jaar 2024 is er één datalek geweest. Dit hoefde niet te worden gemeld bij de Autoriteit Persoonsgegevens.

Beloningsbeleid

POB beschikt over een beloningsbeleid. Het bestuur, de RvT en het VO ontvangen een vaste vergoeding per kwartaal. In de tabel geven we een overzicht van de betaalde vergoedingen op jaarbasis. De vergoedingsregeling is in 2024 aangepast. De tijdsbesteding was in 2024 aanzienlijk hoger dan de tijdsbesteding die is gehanteerd voor het bepalen van de vergoeding voor 2024. Het bestuur besloot daarom om de tijdsbesteding voor het bepalen van de vergoeding

te verhogen. Dit had tot gevolg dat de leden van het bestuur, het VO en de RvT over 2024 aanspraak konden maken op een verhoogde vergoeding. Daarnaast heeft de tijdsdruk door alle werkzaamheden vanuit de Wtp en ertoe geleid dat alle bestuurders structureel een dagdeel meer voor POB zijn gaan werken. Deze werkwijze geldt strikt voor de periode dat er werkzaamheden worden uitgevoerd in het kader van de Wtp. Vanaf oktober 2022 wordt dit extra dagdeel door de bestuurders bij het fonds gedeclareerd. In 2024 is er aan het bestuur, de RvT en het VO een extra vergoeding toegekend als gevolg van de extra tijdsbesteding in het kader van de Wtp.

Betaalde vergoeding (in duizenden euro's)	2024	2023 ¹⁾
Bestuur	423	328
Raad van Toezicht	68	57
Verantwoordingsorgaan	118	55
Totaal	609	440

Code Pensioenfonds

De Code Pensioenfonds vertelt ons hoe we ons moeten gedragen als pensioenfondsbestuur. De normen in de Code zijn een aanvulling op wet- en regelgeving. We mogen van deze code afwijken, als we goed kunnen uitleggen waarom.

Per 1 januari 2024 is de herziene versie van de Code Pensioenfonds in werking getreden en deze diende op 31 december 2024 geïmplementeerd te zijn. De normen zijn gegroepeerd in vijf thema's:

1. Goed zorgen voor het pensioen van belanghebbenden;
2. Goed besturen;
3. Effectief intern toezichthouden en controle uitoefenen;
4. Verantwoording en inspraak organiseren;
5. Effectief functioneren van fondsorganen.

In norm 35 is vastgelegd dat minimaal één bestuurder en één lid van het verantwoordingsorgaan jonger dan 40 jaar moeten zijn.

Twee bestuurders zijn een man en de overige bestuurders zijn vrouwen. Eén bestuurder is jonger dan 40 jaar. De overige bestuurders zijn ouder dan 40. In het verantwoordingsorgaan zijn alle leden ouder dan 40. Hiermee voldoen we niet volledig aan deze normen.

De Code Pensioenfonds 2024 verplicht tot het opnemen van een rapportage in het jaarverslag over de naleving van vier omschreven normen (rapportagenormen).

- norm 1 Missie, visie, strategie
- norm 4 Kennen van voorkeuren van belanghebbenden
- norm 34-35 Diversiteits- en inclusiebeleid

Norm 1, de missie, visie en strategie, vindt u terug op pagina 15.

Norm 4 betreft het hebben van kennis over de voorkeuren van de bij ons fonds betrokken belanghebbenden en hier rekening mee houden. Op basis van het risicopreferentieonderzoek in 2023 hebben we de risicohouding voor de nieuwe pensioenregeling vastgesteld.

¹⁾ Gezien de extra werkzaamheden die nodig zijn in het kader van de Wtp heeft het bestuur besloten dat alle bestuurders per oktober 2022 één dagdeel per week extra beschikbaar zijn.

Ook aan norm 34 en 35, diversiteit en inclusie, hebben we aandacht besteed in het verslag. U vindt dit op pagina 40. In het verantwoordingsorgaan is op dit moment geen lid jonger dan 40 jaar. In het bestuur is dit wel het geval. Hiermee voldoen we niet volledig aan deze norm.

Klachten en geschillen

De Pensioenfederatie heeft in juni 2022 de nieuwe gedragslijn 'Goed omgaan met klachten' gepubliceerd. Deze moest uiterlijk op 1 januari 2024 geïmplementeerd zijn. De gedragslijn regelt het behandelen, rapporteren en leren van klachten van deelnemers. De eisen die de Wtp gaat stellen, alsmede de aanbevelingen van de Ombudsman Pensioenen en de AFM, zijn in de gedragslijn opgenomen.

Sinds de invoering van de Gedragslijn Goed omgaan met Klachten van de Pensioenfederatie en de invoering van de Wtp per 1 juli 2023, is er een nieuwe definitie van een klacht. Elke uiting van ontevredenheid van een persoon die gericht is aan de pensioenuitvoerder, wordt beschouwd als een klacht. We hebben de voorwaarden van de gedragslijn in het nieuwe klachtenreglement opgenomen.

Klachten die niet in onderling overleg worden opgelost, monden uit in een geschil. Geschillen kunnen door de deelnemer met ingang van 1 januari 2024 worden voorgelegd aan de Geschillen Instantie Pensioenfondsen (GIP) of aan de burgerlijke rechter. Bij GIP kan de deelnemer eventueel kiezen voor bemiddeling door de Ombudsman of voor beslechting.

In dit jaarverslag ziet u een overzicht van klachten en geschillen van (gewezen) deelnemers, andere aanspraakgerechtigden (ex-partners, kinderen) en pensioengerechtigden aan de hand van de categorieën die de Pensioenfederatie heeft voorgeschreven in de gedragslijn 'Goed omgaan met klachten'. Door de verruiming van de definitie van een klacht in de gedragslijn, is er vanaf 2023 een substantiële stijging te zien in het aantal geregistreerde klachten.

In de navolgende tabel wordt een overzicht gegeven van de in 2024 door ons fonds behandelde klachten en geschillen en de klachten die zijn ingediend bij de Ombudsman Pensioenen:

Deelnemers (gewezen) deelnemers, andere aanspraakgerechtigden (ex-partners, kinderen) en pensioengerechtigden)		Klachten				Geëscaleerde klachten*	Geschillen	Totaal
Onderwerp		Q1	Q2	Q3	Q4			
1	Behandelingsduur	1	3	1	2	0	0	7
2	Deelnemersportaal	2	1	1	2	0	0	6
3	Duurzaamheid	0	0	0	0	0	0	0
4	Financiële situatie	11	1	1	1	0	0	14
5	Informatieverstrekking	5	3	8	4	0	0	20

Deelnemers (gewezen) deelnemers, andere aanspraakgerechtigden (ex-partners, kinderen) en pensioengerechtigden)		Klachten				Geëscaleerde klachten*	Geschillen	Totaal
6	Keuzebegeleiding	0	0	0	0	0	0	0
7	Pensioenberekening en -betaling	8	1	0	0	0	0	9
8	Registratie werknemersgegevens	0	0	0	0	0	0	0
9	Service en klantgerichtheid	1	2	4	4	0	0	11
10	Toepassing wet- en regelgeving algemeen	0	1	10	0	0	0	11
11	Toepassing wet- en regelgeving invaren transitie	0	0	0	1	0	0	1
12	Overig	1	2	0	0	1	0	4
	Totaal	29	14	16	14	1	0	74

* Een geëscaleerde klacht is een klacht waarvan degene die de klacht heeft ingediend niet tevreden is over de behandeling van de klacht.

In 2023 heeft het fonds een klacht ontvangen die uiteindelijk aan de Ombudsman Pensioenen is voorgelegd. Het betreft een deelnemer die gebruik maakte van de mogelijkheid tot afkoop klein pensioen. De klacht betreft het feit dat de afkoopbrief die in 2022 werd ontvangen hogere bedragen bevatte dan daadwerkelijk is uitbetaald in 2023. De deelnemer heeft de klacht in 2023 voorgelegd aan de Ombudsman Pensioenen na eerst de interne klachtenprocedure te hebben gevolgd. De klacht is in 2024 door GIP in behandeling genomen en weer doorverwezen naar de Ombudsman Pensioenen. Deze heeft aangegeven geen ruimte te zien om in dit geschil te bemiddelen.

In 2024 is een klacht van een deelnemer inzake de verleende indexatie per 1 januari 2024 door GIP behandeld. Het geschil ging over de manier waarop over de toeslagverlening is gecommuniceerd. De Ombudsman Pensioenen stelde in februari 2025 dat uit de informatie die is verstrekt niet kan worden afgeleid dat er door het pensioenfonds fouten zijn gemaakt bij het vaststellen van de toeslagpercentages. Dat houdt in dat voor zover de Ombudsman kan beoordelen, de toeslagbepalingen conform het pensioenreglement en de wet zijn toegepast. De deelnemer heeft vervolgens afgezien van de mogelijkheid om het geschil voor te leggen aan de geschillencommissie.

In de volgende tabel wordt een overzicht gegeven van de in 2024 door ons behandelde klachten en geschillen van werkgevers:

Werkgevers		Klachten				Geëscaleerde klachten	Geschillen	Totaal
Onderwerp		Q1	Q2	Q3	Q4			
1	Aanlevering (werknemer) gegevens	0	0	0	0	0	0	0
2	Aansluiting/ handhaving	0	0	0	0	0	0	0
3	Behandelduur	2	0	0	0	0	0	2
4	Duurzaamheid	0	0	0	0	0	0	0
5	Informatieverstrekking	0	1	2	0	0	0	3
6	Keuzebegeleiding	0	0	0	0	0	0	0
7	Premieberekening en betaling	0	0	0	0	0	0	0
8	Service en klantgerichtheid	0	0	0	0	0	0	0
9	Toepassing wet- en regelgeving: algemeen	1	0	0	0	0	0	1
10	Toepassing wet- en regelgeving: invaren, transitie	0	0	0	0	0	0	0
11	Werkgeversportaal	0	3	0	0	0	0	3
12	Overig	0	0	0	0	0	0	0
	Totaal	3	4	2	0	0	0	9

Tevredenheid afhandeling klachten Deelnemers en Werkgevers	Q1	Q2	Q3	Q4	Totaal
Tevreden	29	14	16	13	72
Onbekend	3	3	2	1	9
Ontevreden	0	2	0	0	2
Neutraal	0	0	0	0	0
Totaal	32	19	18	14	83

In 2024 hebben zich bij pensioenuitvoerder AZL 13 generieke en 2 fondsspecifieke incidenten voorgedaan. Deze incidenten hebben voor ons fonds geen blijvende nadelige gevolgen voor de bedrijfsvoering gehad. De incidenten zijn, waar nodig, besproken met de betrokken uitbestedingspartners en hebben tot gevolg gehad dat aanvullende beheersmaatregelen zijn getroffen om dergelijke incidenten in de toekomst te voorkomen.

Gedraglijn goed omgaan met klachten

De gedraglijn regelt het behandelen, rapporteren van en leren door klachten van deelnemers. De eisen die de Wtp gaat stellen, alsmede de aanbevelingen van de Ombudsman Pensioenen en de AFM, zijn in de gedraglijn opgenomen. De nieuwe gedraglijn en klachtenprocedure voor de deelnemers staan op onze website.

Om te zien waar de pensioenfonds staan, is in het najaar van 2024 een 2-meting uitgevoerd onder leden van de Pensioenfederatie. We zijn in 2022 gestart met de implementatie van de gedraglijn en hebben dit in 2023 en 2024 voortgezet. Ten opzichte van de 1-meting eind 2023, zien wij wederom een verbetering van de score.

Uitbesteding

AZL en GSAM verzorgen het beheer van respectievelijk de pensioenadministratie en het beheer van het vermogen. Dat noemen we uitbesteding. We kunnen er altijd voor kiezen om dit beheer bij andere organisaties neer te leggen, of extra opdrachten te geven. We blijven als bestuur zelf eindverantwoordelijk. Onze risicomanagementcommissie controleert het risicomanagement, het jaarverslag en de afspraken rondom uitbesteding. Het bestuur besluit daar uiteindelijk over.

Administratie en bestuursondersteuning

AZL zorgt voor de pensioen- en deelnemersadministratie, het uitvoerend actuariaat, de financiële administratie en de jaarverslaglegging. We hebben daarnaast ook de bestuursondersteuning en -adviesing en de communicatie uitbesteed aan AZL.

Vermogensbeheer

GSAM coördineert het beleggingsbeleid binnen de richtlijnen van het bestuur.

Bewaarneming en monitoring

Northern Trust is aangesteld als bewaarder van het vermogen. Northern Trust heeft ook de externe monitoring op ons beleggingsbeleid en van de discretionaire mandaten uitgevoerd.

Adviserend actuaariaat

Mercer voerde in 2024 de adviserende actuariële werkzaamheden uit. De adviserend actuaris is, aanwezig bij bestuurs- en commissievergaderingen als dat nodig is.

Sleutelfuncties

We hebben ervoor gekozen om de drie sleutelfuncties voor actuaariaat, risicobeheer en interne audit in te vullen met onafhankelijke externe deskundigen. Uiteraard blijven alle drie de functies onze verantwoordelijkheid.

De actuariële functie wordt sinds januari 2021 ingevuld door onze waarmedkend actuaris, de heer Weijers. De heer Aalders vult in 2024 de sleutelfunctiehouder risicobeheer in. De sleutelfunctie interne audit wordt ingevuld door de heer Mulder. DNB heeft alle sleutelfunctiehouders goedgekeurd.

Waarmedkend actuaariaat

Willis Towers Watson toetst of we onze voorziening voor pensioenverplichtingen op de juiste manier hebben berekend en of deze juist op de balans staat.

Controlerend accountant

KPMG is voor 2024 onze controlerend accountant die:

- nagaat of de in dit verslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld geeft van de grootte en de samenstelling van het vermogen per 31 december van het boekjaar en het resultaat over het boekjaar, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek.
- vaststelt of het bestuursverslag, de overige gegevens en andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat. De controlerend accountant kijkt ook of alle informatie aanwezig is die op grond van de Nederlandse wet is vereist.
- toetst of de opgave van basisgegevens van verzekeren en andere rechthebbenden juist, volledig en in overeenstemming is met de voorwaarden zoals vastgelegd in het pensioenreglement.
- de Z-score controleert.
- vaststelt dat de DNB-staten opgesteld zijn in overeenstemming met de bepalingen van en ingevolge de Pensioenwet.

Risicobeheersing en bewaking van uitbestede werkzaamheden

AZL en GSAM hebben de beheersing van risico's ingebouwd in hun interne processen, procedures en functiescheidingen. Dit is allemaal schriftelijk vastgelegd. Omdat AZL en GSAM werken volgens vastgestelde controlerichtlijnen en daarnaast ook interne controles uitvoeren, zijn de risico's voldoende geborgd. Dit rapporteren AZL en GSAM in een ISAE 3402-rapportage en AZL aanvullend in een ISAE 3000-rapportage. We ontvangen elk kwartaal een administratieve rapportage van AZL en elke maand een rapportage over de samenstelling van onze beleggingsportefeuille van GSAM. We toetsen minstens één keer per jaar of ons uitbestedingsbeleid de gewenste resultaten oplevert.

Fondsdocumenten

In 2024 zijn de volgende fondsdocumenten gewijzigd:

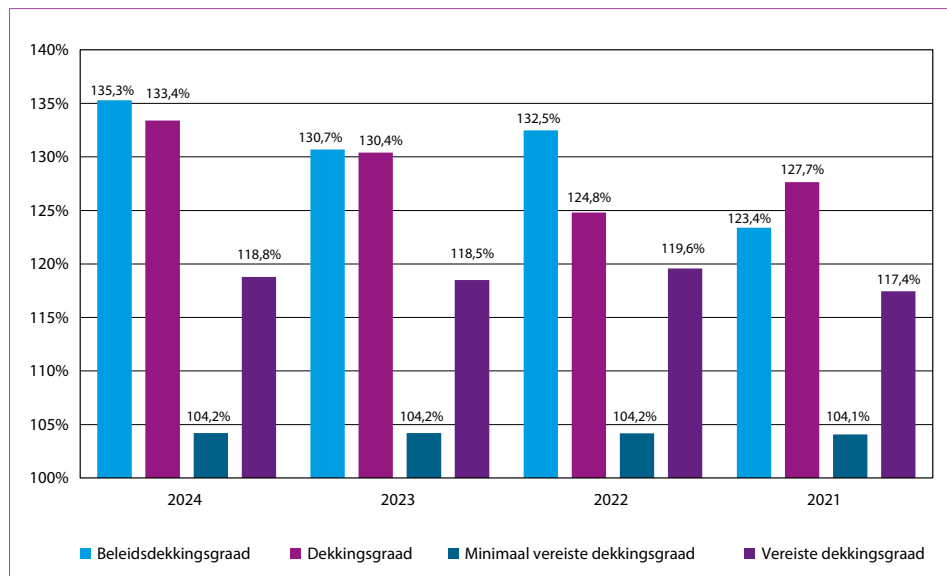
- Pensioenreglement per 1-1-2024
- Uitvoeringsreglement
- Opdrachtaanvaardingsovereenkomst Addendum 2024
- ABTN
- Begroting 2024

- Partiële ERB – uitvoering solidaire premieregeling
- Datakwaliteit fase 3 4
- Risicomanagementplan 2024 SFH Risk
- Intern Audit plan 2024 SFH Audit
- Jaarverslag 2023
- Haalbaarheidstoets 2024
- Wtp-communicatieplan
- Jaarverslag Maatschappelijk Verantwoord Beleggen 2023
- Beleidsplan 2025-2029
- Uitvoeringsreglement
- Contract AZL: Eerste allonge inzake klachten
- Vaststelling Niet-Financiële risicokaarten
- Vaststelling Beleidsplan Keuzebegeleiding
- Addendum Communicatiebeleidsplan 2021-2023: verlenging t/m Q2 2025
- Voorstel wijziging beleidsdocumenten als gevolg van DORA
- ICT-Beleid – DORA update
- Uitbestedingsbeleid POB – DORA update
- Integraal Risicomanagementbeleid – DORA update
- Integriteitsbeleid – DORA update
- Geschiktheidsplan – Geschiktheid bestuur – DORA update
- POB ICT-Bedrijfscontinuïteitsbeleid
- Incidentenregeling POB – DORA implementatie
- Fusiestichting:Overeenkomst afspraken fusiestichtingen
- Addendum bij opdrachtaanvaardingsovereenkomst
- Investment cases i.h.k.v. Wtp
- Beleggingsplan 2025
- Update Strategisch Beleggingsbeleid 2023-2025
- Eigen Risicobeoordeling
- Checklist Code Pensioenfondsen
- Prudent Person
- Strategisch Beleggingsbeleid Wtp
- ESG Beleid

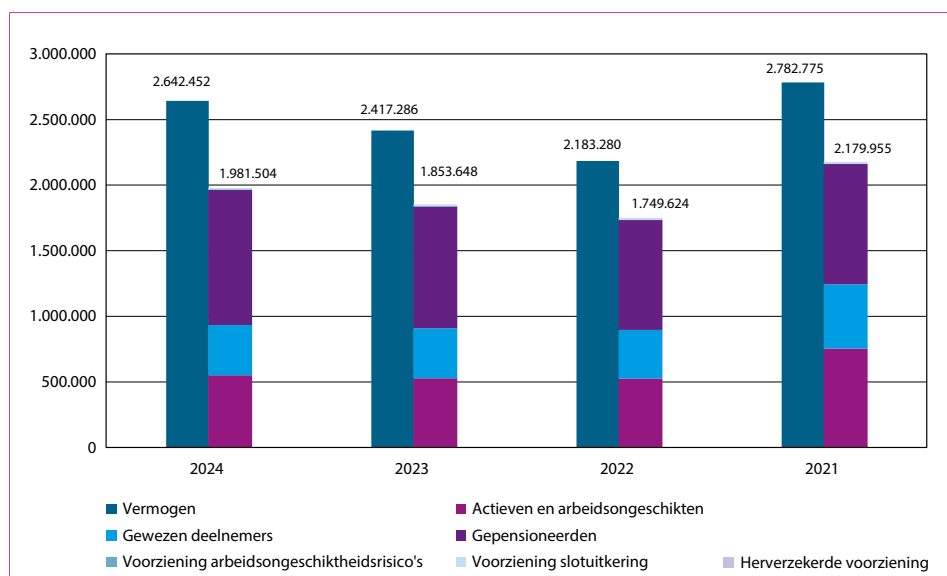
Actuariële analyse

Financiële positie

De dekkingsgraad ¹⁾ is in het boekjaar gestegen van 130,4% ultimo 2023 naar 133,4% ultimo 2024. De beleidsdekkingsgraad van het fonds steeg in 2024 van 130,7% naar 135,3%. De beleidsdekkingsgraad ultimo 2024 is daarmee hoger dan de vereiste dekkingsgraad van 118,8%. Hierdoor is de financiële positie toereikend. Onderstaande grafiek toont de beleidsdekkingsgraad, de dekkingsgraad en de (minimaal) vereiste dekkingsgraad over de afgelopen jaren.

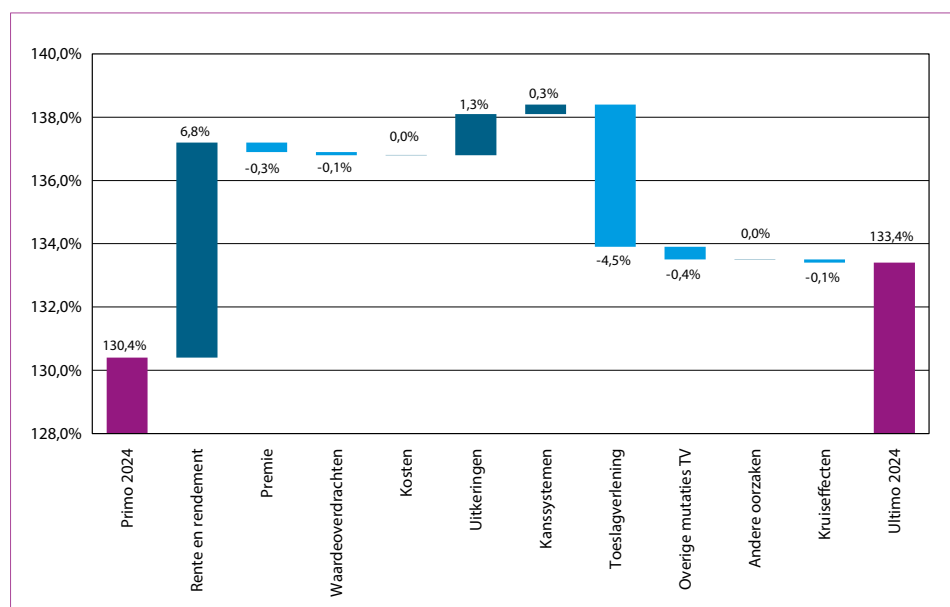
De volgende grafiek toont het vermogen en de technische voorziening over de afgelopen jaren.

1) De dekkingsgraad is gebaseerd op de technische voorziening, waarbij verdiscontering heeft plaatsgevonden op basis van de DNBrentetermijnstructuur per einde 2024.

Analyse van het resultaat

In 2024 is er een positief resultaat van 97.310 behaald (2023: 129.982 positief). De invloed van het resultaat op de dekkingsgraad is in de volgende grafiek weergegeven en uitgesplitst naar mutatie-oorzaak ¹⁾.

Onder de component “Rente en rendement” wordt het effect van de beleggingsopbrengsten en de wijziging van de rentetermijnstructuur op de dekkingsgraad getoond.

Onder de post “Toeslagverlening” is het effect zichtbaar van de toeslag ter grootte van 3,5% die per 1 januari 2025 is toegekend. De toeslag heeft een negatief effect op de dekkingsgraad omdat deze uit de algemene reserve wordt gefinancierd.

De post “Overige mutaties technische voorziening (TV)” laat het effect zien van de wijziging van de grondslagen. Ook deze hebben per saldo een negatief effect op de dekkingsgraad. Het betreft de overstap op de Prognosetafel AG2024 (0,2%-punt dekkingsgraad), wijziging van de ervaringssterfte (-0,5%-punt dekkingsgraad) en een correctie van de eindleeftijd voor de waardering van enkele tijdelijke pensioenen (-0,1%-punt dekkingsgraad).

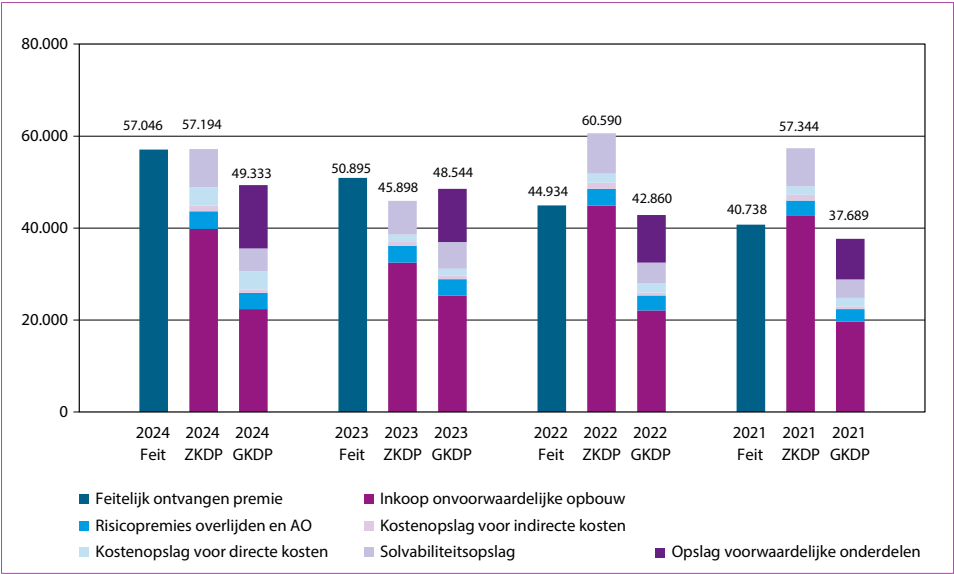
Kostendekkende premie

De kostendekkende premie over 2024 is vastgesteld conform de actuariële en bedrijfstechnische nota (abtn). Dit betekent dat de minimaal vereiste premie is vastgesteld op basis van een gedempt premiebeleid, gebaseerd op het verwacht toekomstig rendement dat volgt uit de strategische beleggingsportefeuille van het fonds. Bij de vaststelling van de gedempte premie wordt rekening gehouden met een afslag van prijsinflatie (met ingroeipad) vanwege de eis van toekomstbestendige toeslagverlening.

De gedempte kostendekkende premie bedraagt 49.333 (17,9% van de salarissom). De feitelijke premie is met 57.046 (20,7% van de salarissom) toereikend.

¹⁾ De splitsing naar de verschillende mutatie-oorzaken volgt, met uitzondering van de post “kruiseffecten”, de DNB-jaarstaat J605. De post “kruiseffecten” is aanvullend opgenomen en betreft de saldopost. Voor de overige procentuele resultaten geldt dat deze individueel berekend zijn als mutatie ten opzichte van de financiële positie primo boekjaar.

De feitelijke premie (Feit), de zuivere kostendekkende premie (ZKDP) en de gedempte kostendekkende premie (GKDP) worden in onderstaande grafiek weergegeven. Hierbij zijn de zuivere en de gedempte kostendekkende premie gesplitst conform de vereisten uit de Pensioenwet. De component “opslag voorwaardelijke onderdelen” in de gedempte premie betreft de verplichte opslag voor de financiering van voorwaardelijke toeslagen waarmee rekening dient te worden gehouden bij premiestelling op basis van verwacht rendement.

In de volgende tabel tonen we de premiedekkingsgraad. Er is sprake van een positief effect op de financiële positie van het fonds, indien de premiedekkingsgraad primo boekjaar hoger is dan de dekkingsgraad primo boekjaar. Als de premiedekkingsgraad lager is heeft dit een negatief effect op de financiële positie van het fonds. Zoals uit de tabel valt op te maken heeft de opbouw in 2024 een negatief effect gehad op de financiële positie van het fonds van 0,3%-punt.

	2024	2023	2022	2021
Dekkingsgraad primo boekjaar	130,4%	124,8%	127,7%	115,5%
Premiedekkingsgraad primo boekjaar	118,2%	133,1%	86,1%	82,3%
Impact opbouw op dekkingsgraad	-0,3%	0,2%	-0,9%	-0,7%

Verzekerdenbestand

	Deelnemers	Gewezen deelnemers	Pensioen-gerechtigden	Totaal
Stand per 31 december 2023	8.497	8.558	8.545	25.600
Mutaties door:				
Nieuwe toetredingen	1.988	0	0	1.988
Ontslag met premievrije aanspraak	-1.387	1.387	0	0
Waardeoverdracht	0	-496	0	-496
Ingang pensioen	-161	-543	801	97
Overlijden	-12	-29	-250	-291
Afkoop	0	0	-65	-65
Andere oorzaken	26	-163	-42	-179
Mutaties per saldo	454	156	444	1.054
Stand per 31 december 2024	8.951	8.714	8.989	26.654
Specificatie pensioengerechtigden			2024	2023
Ouderdomspensioen			8.131	7.703
Nabestaandenpensioen			834	815
Wezenpensioen			24	27
Totaal			8.989	8.545

Vooruitblik 2025

Implementatie van de Wet Toekomst Pensioenen

We gaan de benodigde stappen doorlopen om per 1 juli 2025 over te gaan naar de solidaire premieregeling. In de eerste helft van 2025 zal de nadruk, naast de beoordeling van de voorgenomen overgang door DNB, liggen op de voorbereiding van een correcte transitie van de pensioenaanspraken en -rechten naar de nieuwe pensioenregeling en de communicatie daarover naar onze deelnemers en de aangesloten werkgevers. Ten behoeve van deze transitie zal het bestuur de verdere ontwikkeling van het IT-systeem van de pensioenadministrateur nauwlettend blijven volgen. Met de vermogensbeheerder en de pensioenadministrateur zal het bestuur de benodigde stappen blijven doorlopen zodat de beleggingen tijdig 'klaar zijn' voor het nieuwe pensioencontract en de koppeling van gegevens tussen de vermogensbeheerder en de pensioenadministrateur tijdig gereed is en goed werkt.

Vanaf de tweede helft van 2025 wordt de nieuwe pensioenregeling door ons uitgevoerd. We gaan de uitvoering hiervan nauwgezet monitoren in overleg met de pensioenadministrateur en de vermogensbeheerder. Een goede informatievoorziening richting de deelnemers en de werkgevers van POB is ook dan belangrijk voor ons.

Aanscherpen Maatschappelijk Verantwoord Beleggen Beleidsdocument op basis van voorkeuren van deelnemers

We willen het Maatschappelijk Verantwoord Beleggen Beleidsdocument zo goed mogelijk laten aansluiten bij de voorkeuren van onze deelnemers. We zijn van plan om in de tweede helft van 2025 een hernieuwde uitvraag onder de deelnemers te doen om een representatief beeld te krijgen van de voorkeuren voor de beleggingen.

Bestuurlijke organisatie onder de Wet Toekomst Pensioenen

Na de overgang naar de solidaire pensioenregeling willen we gaan onderzoeken welk bestuursmodel passend is voor de situatie na de transitie. We starten deze beoordeling op nadat de nieuwe pensioenregeling succesvol is geïmplementeerd en wordt uitgevoerd.

Ondertekening

Het verslag van het bestuur is vastgesteld te Utrecht d.d. 12 juni 2025

Het bestuur

Mevrouw E.H. Janssen
voorzitter

De heer W.L.M. Schapendonk-van Horne
secretaris

Mevrouw M. de Boer-Spoelstra

Mevrouw S. J. Lourens-Van den Hout

De heer V. van Nunspeet

Mevrouw M.N. Kulk-Romein

Verslag raad van toezicht

Bevindingen raad van toezicht

In 2024 richtte de Raad van Toezicht (RvT) van Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken zich op het toezicht houden op het thema Wet toekomst pensioenen (Wtp) en aanverwante belangrijke thema's. De aanpak was gestructureerd en gebaseerd op de statuten van het fonds, het reglement van de RvT, de Toezichtvisie van de RvT en de Code Pensioenfonds, met nadruk op de volgende thema's:

- Wet toekomst pensioenen (Wtp),
- Datakwaliteit en cybersecurity,
- Risicomanagement,
- Uitbesteding,
- Pensioenuitvoering.

Specifiek gericht op de Wtp zijn de volgende thema's onderzocht:

- Governance,
- Communicatie,
- Uitbesteding en proces,
- Invaren,
- IT-risico inclusief cyberisico en DORA,
- Risicohouding en beleggingsbeleid,
- Environmental, Social & Governance (ESG).

De RvT had toegang tot documentatie, formele en informele vergaderingen met het bestuur, commissies en werkgroepen en er vonden diverse interacties met het bestuur, het verantwoordingsorgaan en sleutelfuncties plaats, waardoor de RvT in staat was om op een effectieve manier toezicht te houden en tevens adviezen en goedkeuring te verstrekken.

De RvT heeft in 2024 na voorlegging door het bestuur het besluit tot vaststelling van het bestuursverslag en de jaarrekening over boekjaar 2023 goedgekeurd. Daarnaast heeft de RvT de algemene profielschets voor bestuurders en de gewijzigde vergoedingsregeling goedgekeurd. Tevens heeft de RvT een aantal goedkeuringsverzoeken ontvangen inzake de Wtp.

Goedkeuringsverzoeken Wet toekomst pensioenen

In 2024 heeft de RvT twee voorwaardelijke goedkeuringsverzoeken ontvangen: één voor de inrichting van de solidariteitsreserve en één voor de gehele pensioenregeling, inclusief financiële opzet en evenwichtigheid. De RvT had in 2023 al voorwaardelijke goedkeuring gegeven aan deelbesluiten over invaren, compensatie en de solidariteitsreserve. De belangrijkste voorwaarde was de toetsing op evenwichtigheid van de transitie. De RvT besprak de goedkeuringsaanvraag voor de solidariteitsreserve in mei en juni 2024 en stelde vragen aan het bestuur. De goedkeuringsaanvraag voor de gehele pensioenregeling werd in juli 2024 toegelicht en goedgekeurd. Hiermee

werden de eerdere voorwaardelijke goedkeuringen definitief. Deze goedkeuringen vonden telkens plaats na vooroverleg en na kennisnemen van de adviezen van het verantwoordingsorgaan.

Bij de beoordeling van de goedkeuringsaanvragen heeft de RvT specifieke normen gehanteerd, aanvullend op de bredere toetsing in het kader van de hierboven geformuleerde thema's en de door de RvT geformuleerde normen. Deze specifieke normen betroffen:

- Adequate risicobeheersing
- Zorgvuldige besluitvorming
- Evenwichtige belangenafweging

De RvT constateert dat het bestuur adequate risicobeheersing heeft geïmplementeerd en een zorgvuldig besluitvormingsproces heeft doorlopen. Het bestuur heeft een sterke projectmanager aangesteld en adequaat gereageerd op inzichten en opmerkingen. De RvT vindt de uitwerking van evenwichtigheid door het bestuur acceptabel en meent dat het bestuur zorgvuldig te werk is gegaan bij het voorgenomen besluit om pensioenaanspraken om te zetten naar persoonlijke pensioenvermogens. Deze bevindingen zijn onder voorbehoud van eventuele wijzigingen in het transitieplan en de dekkingsgraad. De RvT heeft ook een voorbehoud gemaakt ten aanzien van de juridische toets die het bestuur nog zou uitvoeren op de nieuwe pensioenregeling. Deze toets is inmiddels afgerond zonder bijzonderheden, waardoor dit voorbehoud is komen te vervallen. Dit geldt ook voor het voorbehoud van de uitvoeringstoets. Verder heeft de RvT nog enkele vragen aan het bestuur gesteld, die inmiddels zijn beantwoord.

Bevindingen, oordelen en aanbevelingen

1. Governance in het kader van de Wet toekomst pensioenen

- Waarnemingen en Beoordeling:

Het bestuur heeft een zorgvuldig proces doorlopen en adequaat gereageerd op inzichten en opmerkingen. Ondanks zware tijdsdruk is het invaardossier op 29 augustus 2024 ingediend bij DNB. De RvT maakt zich zorgen over de aanhoudende werkdruk en personeelsveranderingen, waaronder het vertrek van een ervaren bestuurder. De transitiedatum is verschoven naar 1 juli 2025 en er is een implementatiemanager Wtp aangesteld. De RvT blijft bezorgd over de werkdruk en de vraag of de uitvoeringsorganisatie alles op tijd op orde heeft. Periodiek overleg hierover vindt plaats. De samenwerking tussen bestuur en sociale partners verloopt goed en het bestuur werkt aan de opdrachtbevestiging.

- Aanbevelingen:

- Houd de werkdruk in de gaten en handel tijdig indien noodzakelijk.

2. Communicatie in het kader van de Wet toekomst pensioenen

- Waarnemingen en Beoordeling:

Het fonds is goed gestart met de Wtp-communicatie door vroegtijdig informatie op de website te plaatsen. Het bestuur heeft een uitgebreid communicatieplan opgesteld, inclusief doelgroepen, communicatiemomenten en -middelen, en meetbare doelstellingen. Het plan is getoetst door sleutelfunctiehouders en de interne risicomanager, en goedgekeurd door de AFM zonder aanpassingen. De communicatiecommissie en een communicatie-expert spelen een actieve rol. Het bestuur organiseert online informatiebijeenkomsten voor deelnemers en werkgevers, wat door de RvT wordt toegejuicht.

- Aanbevelingen:
 - Blijf regelmatig de informatie op de website –en niet alleen die over de Wtp– toetsen op actualiteit, leesbaarheid en zelfstandige leesbaarheid.

3. Uitbesteding en proces in het kader van de Wet toekomst pensioenen

- Waarnemingen en Beoordeling:

In juli 2024 besloot het bestuur de transitie met zes maanden uit te stellen, wat extra ruimte gaf voor een zorgvuldige overgang. De samenwerking tussen het fonds en de uitvoeringsorganisatie verloopt professioneel, maar er zijn signalen dat de planning onder druk staat. Bij data-analyse en -migratie zijn er capaciteitsproblemen, hoewel een go-live op 1 juli 2025 haalbaar wordt geacht. De uitvoeringsorganisatie heeft 13 van de 16 datakwaliteitspunten aangepakt en werkt aan de resterende drie. De RvT blijft bezorgd over de werkdruk en monitort de risico's nauwgezet. Het bestuur heeft een go/no-go-document opgesteld en werkt intensief samen met de uitvoeringsorganisatie en andere partners om de transitie te realiseren. De samenwerking met Festina Finance verloopt soepel en het bestuur houdt de uitbestedingsrisico's nauwlettend in de gaten.
- Aanbevelingen:
 - Uitvoeren van een pre-mortem analyse: voer in dit stadium een pre-mortem analyse uit. Dit kan het bestuur helpen om mogelijke knelpunten en risico's vroegtijdig te identificeren en passende maatregelen te formuleren. Hierdoor kan men beter voorbereid zijn op onverwachte problemen in dit kritieke traject.

4. Invaren in het kader van de Wet toekomst pensioenen

- Waarnemingen en Beoordeling:

In 2024 zijn de voornemens en randvoorwaarden van het bestuur rondom het invaren niet gewijzigd. Het bestuur werkte aan de formele indiening van de goedkeuringsaanvraag bij DNB, ondanks vertragingen. Op 12 juli 2024 ontvingen het VO en de RvT het goedkeuringsverzoek voor de nieuwe pensioenregeling. Op basis van een uitgebreide Eigen Risicobeoordeling (ERB) is geconcludeerd dat de risico's voldoende beheerst worden. De RvT onderschrijft dit, maar wijst op aandachtspunten zoals de prestaties van uitbestedingspartners en het belang van goede communicatie en datakwaliteit. Het VO en de RvT zijn periodiek geïnformeerd en hebben vragen kunnen stellen. De goedkeuringsaanvraag benadrukt uitgebreider, op verzoek van de RvT, de evenwichtigheid van de belangenafwegingen. Op 30 juli 2024 verleende de RvT goedkeuring, en uitte zijn waardering voor de inspanningen van het bestuur en betrokken partijen.
- Aanbevelingen:
 - Blijf de prestaties van de uitbestedingspartners nauwgezet volgen met specifieke aandacht voor de implementatie van kritieke processen en systemen.
 - Werk alternatieve scenario's uit die ingezet kunnen worden bij vertragingen of technische problemen tijdens de implementatie.

5. IT-risico inclusief cyberrisico en DORA

- Waarnemingen en Beoordeling:

Het fonds heeft in 2018 een IT-beleid vastgesteld dat nu verouderd is en geactualiseerd moet worden, rekening houdend met DORA. Eind 2024 besprak het bestuur een concept aangepast ICT-beleidsplan. Dit is goedgekeurd, maar moet nog op enkele punten worden afgerond. De RvT benadrukt het belang van voortgang en input van uitbestedingspartners. Het concept-ICT-beleid mist een expliciet ransomwarebeleid. Het bestuur organiseerde studiedagen over IT-risico's en cybersecurity. De implementatie van DORA is nog

niet volledig geborgd door vertragingen bij uitbestedingspartners. Het bestuur heeft ervoor gekozen een eigen onafhankelijk datakwaliteitsonderzoek te laten uitvoeren. De uitvoeringsorganisatie werkt hard aan het oplossen van de bevindingen. De compliance check van de custodian moet nog plaatsvinden.

- Aanbevelingen:
 - Actualiseer het ICT-beleid en breid dit uit met actuele vereisten zoals DORA. Geef hierbij expliciet aandacht aan ransomwarebeleid en een heldere integratie van de aanbevelingen van de sleutelfunctiehouder risicomanagement.
 - Versnel de volledige implementatie van DORA door druk te zetten op de uitbestedingspartners, met name de uitbestedingsorganisatie, om de aansluiting van deze partij op het Security Operations Center te realiseren en overige DORA-verplichtingen tijdig af te ronden.
 - Richt regelmatige periodieke compliance checks in, in samenwerking met uitbestedingspartners, om naleving van het IT-beleid en cyberveiligheidsstandaarden te waarborgen.
 - Overweeg naast studiedagen ook periodieke simulaties, zoals phishing-tests, om de bewustwording rondom IT-risico's te vergroten.

6. Uitbesteding vermogensbeheer en proces in het kader van de Wet toekomst Pensioenen

- Waarnemingen en Beoordeling:

Voor 2024 heeft het bestuur getoetst of de vermogensbeheerder het fonds adequaat kan ondersteunen, en concludeerde dat geen wijziging nodig was. In 2024 ontstond echter onvrede over dienstverlening van de vermogensbeheerder door personeelsverloop en verschraving van de dienstverlening. Het bestuur heeft dit aangekaart, maar verdere maatregelen zijn nog niet aan de orde vanwege de overgang naar het nieuwe stelsel. De vermogensbeheerder is betrokken bij het Wtp-project en levert kwartaalrapportages over de voortgang. De RvT waardeert de leidende rol van het bestuur, maar constateert dat deze rol meer operationeel is dan wenselijk. Dit wordt meegenomen in de herijking van het bestuursmodel waarmee in 2025 wordt gestart.

- Aanbevelingen:
 - De RvT heeft geen aanbevelingen ten aanzien van dit toezichtsonderwerp.

7. Risicohouding en beleggingsbeleid in het kader van de Wet toekomst pensioenen

- Waarnemingen en Beoordeling:

In november 2023 voerde het bestuur een nieuw risicopreferentie-onderzoek uit, waarna in 2024 zorgvuldig stappen werden doorlopen om een risicohouding en bijbehorende lifecycle en beleggingsmix voor de nieuwe regeling vast te stellen. De RvT en het VO werden goed geïnformeerd en betrokken bij het proces. De risicomanager constateerde geen tekortkomingen en de wijzigingen in de beleggingsmix waren beperkt, wat de transitie vergemakkelijkt. De sleutelfunctiehouder risicobeheer gaf een positief oordeel met enkele aanbevelingen. Na indiening van het dossier bij DNB in augustus 2024, leidden de ontvangen vragen voornamelijk niet tot materiële beleidsaanpassingen. De RvT is tevreden over het proces.

- Aanbevelingen:
 - De RvT heeft geen aanbevelingen ten aanzien van dit toezichtsonderwerp.

8. Environmental, Social & Governance (ESG)

- Waarnemingen en Beoordeling:

Het MVB-beleidsdocument wordt jaarlijks geëvalueerd en in december 2023 zijn teksten verduidelijkt. De evaluatie van 2024 is vastgesteld en het geactualiseerde document is op de website geplaatst. In 2024 is een stembeleid geïntroduceerd dat maatschappelijke en sociale aspecten meeneemt, en een decarbonisatie-doelstelling voor bedrijfsobligaties toegevoegd. Het ESG-beleid en jaarverslag zijn op de website te vinden, evenals SFDR-informatie. De RvT waardeert de aandacht voor het MVB-beleid ondanks de overgang naar het nieuwe stelsel. Video-interviews uit 2021 zijn aan vernieuwing toe.

- Aanbevelingen:

- Actualiseer de video interviews op de MVB-pagina van de website.

9. Nakomen normen Code Pensioenfondsen

- Waarnemingen en Beoordeling:

De RvT heeft onderzocht of het bestuur de normen uit de Code Pensioenfondsen van 2024 heeft toegepast of afwijkingen voldoende heeft uitgelegd. Het pensioenfonds voldoet aan bijna alle normen, maar het VO voldoet niet aan norm 35 (diversiteit in leeftijd). De RvT dringt aan op naleving van deze norm. Ook voldoet het VO-reglement nog niet aan norm 37 (maximaal 3 benoemingstermijnen). Hoewel de maximale benoemingstermijn van VO-leden 12 jaar is, wordt een aanpassing van het reglement naar 4 jaar per termijn en maximaal 3 termijnen aanbevolen.

- Aanbevelingen:

- Streef er bij nieuwe benoemingen in het VO naar dat daarmee aan norm 35 (diversiteit in leeftijd) wordt voldaan.
- Pas het reglement van het VO aan zodat het aantal benoemingstermijnen in lijn komt met norm 37 (maximaal 3).

Opvolging eerdere aanbevelingen

Het bestuur neemt alle aanbevelingen serieus en heeft een proces ingericht om ze op te volgen. Nog een paar aanbevelingen dienen in 2025 te worden opgepakt cq. afgerond.

De Raad van Toezicht:

Mw. V. (Veronique) Achmad MSc. CFA

Dhr. drs. E.E. (Ernst) Hagen EPP

Mw. mr. P.M. (Paulien) Siegman (voorzitter) B Ed

25 maart 2025

Met medewerking van dhr. F.R. (Falco) Valkenburg AAG RBA (lid van de Raad van Toezicht tot 20 december 2024).

Reactie van bestuur

Het bestuur dankt de leden van de Raad van Toezicht voor hun inzet over het afgelopen verslagjaar. Het bestuur heeft kennis genomen van de bevindingen en aanbevelingen van het jaarverslag 2024 door de Raad van Toezicht en zijn rapport 2024. Het bestuur zal de daarin opgenomen aanbevelingen bespreken tijdens de jaarlijkse beleidsdag en daarna verder afstemmen met de Raad van Toezicht.

Verslag Verantwoordingsorgaan

Verslag Verantwoordingsorgaan over het boekjaar 2024

Inleiding en werkwijze

Het verantwoordingsorgaan (VO) van Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken (POB) heeft de taak om jaarlijks een oordeel te geven over het handelen van het bestuur, het gevoerde beleid en de beleidskeuzes voor de toekomst waaronder de keuzes die van invloed zijn op de uitvoeringskosten, zoals vastgelegd in artikel 115a van de Pensioenwet. Onderstaand zijn de bevindingen, oordelen en aanbevelingen van het verantwoordingsorgaan over 2024 opgenomen.

Het verantwoordingsorgaan beoordeelt de beleidsstukken en bespreekt deze met het bestuur en, indien daartoe aanleiding bestaat, met de raad van toezicht. Het verantwoordingsorgaan heeft te allen tijde toegang tot alle relevante informatie en (beleids)documenten die voor de uitoefening van zijn taak noodzakelijk zijn. Bovendien wordt het verantwoordingsorgaan door het bestuur in de gelegenheid gesteld om de aan zich toevertrouwde taken op een adequate manier uit te kunnen oefenen.

Daarnaast functioneert het verantwoordingsorgaan als adviesorgaan. Het verantwoordingsorgaan adviseert het bestuur over de in de Pensioenwet opgenomen onderwerpen. De statuten van het fonds en het reglement van het verantwoordingsorgaan vormen de basis voor de uitoefening van de taken door het verantwoordingsorgaan. In 2024 gaf het verantwoordingsorgaan positief advies over diverse onderwerpen, waaronder de profielschets van de leden en de voorzitter van de raad van toezicht, het uitvoeringsreglement en de premie en pensioenopbouw voor 2025. Specifiek ten aanzien van de Wet toekomst pensioenen (Wtp) gaf het verantwoordingsorgaan positief advies over de inrichting van de solidariteitsreserve én de totale pensioenregeling, inclusief de financiële opzet en de evenwichtigheid van de regeling.

Bevindingen, oordelen en aanbevelingen

1. Governance

- Waarnemingen en beoordeling:

In 2024 is de samenstelling van het bestuur, de raad van toezicht en het verantwoordingsorgaan gewijzigd. Per 1 april 2024 verliet mevrouw García Hermida-van der Walle het verantwoordingsorgaan. Zij werd opgevolgd door mevrouw Broekhuijsen. Mevrouw Wiersma vulde tijdelijk een openstaande vacature in, met de heer Kets als haar opvolger per 1 april 2025. Daarnaast werd de heer Ori herbenoemd per 1 juli 2024. In het bestuur nam mevrouw Janssen het voorzitterschap over van mevrouw Teunissen per 1 juli 2024. De heer Van Nunspeet werd benoemd als bestuurder en de heer Van den Enk werd verkozen tot opvolger van mevrouw Lourens per 1 juli 2025. Binnen de raad van toezicht werd de heer Valkenburg per 20 december 2024, door mevrouw Achmad opgevolgd. Bij de bindende voordracht van mevrouw Achmad heeft het verantwoordingsorgaan rekening gehouden met het diversiteitsbeleid van het fonds. Het verantwoordingsorgaan waardeert de

constructieve samenwerking met alle betrokkenen, maar heeft tegelijkertijd zijn zorgen geuit over de aanhoudende werkdruk en personeelsveranderingen.

- Aanbevelingen:
 - Waarborg en monitor de continuïteit binnen het bestuur en de andere gremia van het fonds en handel tijdig indien daartoe aanleiding bestaat.
 - Houd aandacht voor de leeftijdsdiversiteit binnen het verantwoordingsorgaan en het diversiteitsbeleid van het fonds.

2. Wet- en regelgeving

- Waarnemingen en beoordeling:

In 2024 stond de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel centraal. Het besluit tot invaren werd eind augustus 2024 ingediend bij DNB, waardoor de transitiedatum verschoof naar 1 juli 2025. Het verantwoordingsorgaan vond dit uitstel verstandig voor een beheerste overgang. Het bestuur werkte aan het implementatie- en communicatieplan en stelde een extern implementatiemanager aan. Daarnaast heeft het bestuur een besluitvormingsdocument opgesteld waarin zeer uitvoering het doorlopen proces en de besluitvorming van het bestuur opgenomen is. De transitie zorgde voor extra werklust, maar het verantwoordingsorgaan heeft veel vertrouwen in de aanpak van het bestuur, de adviseurs die het fonds ondersteunen en tevens de pensioenuitvoeringsorganisatie.

In het licht van het verzwaard adviespakket gaf het verantwoordingsorgaan meerdere positieve adviezen over deelbesluiten en de pensioenregeling. De reeds eerder aangestelde externe adviseur ondersteunde het verantwoordingsorgaan hierbij. Naast de transitie besteedde het verantwoordingsorgaan aandacht aan andere wettelijke ontwikkelingen, zoals de Digital Operational Resilience Act (DORA). Met dank aan het bestuur heeft het verantwoordingsorgaan een waardevolle studiesessie omtrent DORA kunnen organiseren.

- Aanbevelingen:
 - Het verantwoordingsorgaan blijft aandacht vragen voor het tijdig informeren en aanleveren van informatie en adviesaanvragen zodat het verantwoordingsorgaan voldoende voorbereidingstijd heeft om tot een gedegen oordeel dan wel advies te komen.
 - Blijf het verantwoordingsorgaan ook betrekken in de ontwikkelingen en stand van zaken in de periode ná de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel.

3. Pensioenbeheer

- Waarnemingen en beoordeling:

Het premiebudget voor 2025 werd vastgesteld op 20,7%, met een deelnemersbijdrage van 8,53%. De premiedekkingsgraad was 119,7%, waardoor de feitelijke premie gelijk bleef. Het verantwoordingsorgaan gaf een positief advies over het handhaven van de premie en het opbouwpercentage. Een punt van aandacht is dat de kosten voor pensioenbeheer aanzienlijk stegen in 2024. De voornaamste reden hiervoor zijn de kosten die gemaakt die verband houden met de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. Het uitvoeringsreglement werd aangepast om pensioenaanspraken van voormalig vrijwillig aangesloten werkgevers gelijk te behandelen als verplichte aansluitingen. Het verantwoordingsorgaan adviseerde positief over deze aanpassingen. Ook heeft het verantwoordingsorgaan zich sterk gemaakt voor de positie van jonge gewezen deelnemers. Uit berekeningen bleek namelijk dat deze groep, gemeten vanuit het netto-profijteffect, er bij het invaren relatief minder gunstig vanaf zouden komen.

- Aanbevelingen:
 - Houd aandacht voor de uitvoeringskosten (per deelnemer) door dit te benchmarken met fondsen van soortgelijke omvang.

4. Beleggingsbeleid & Vermogensbeheer

- Waarnemingen en beoordeling:

In 2024 nam het belegd vermogen van het fonds met € 231 miljoen toe van € 2,4 miljard naar € 2,6 miljard. De beleggingsopbrengst bedroeg € 2,5 miljoen, terwijl de kosten voor vermogensbeheer € 5,4 miljoen waren. Het fonds handhaafde zijn bestaande beleggingsbeleid, inclusief maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB) en ESG-factoren. Het fonds is een artikel 8 fonds en zal in 2025 een ESG-ricoraamwerk integreren. De beleidsdekkingsgraad eindigde op 135,3%, wat hoger is dan de strategisch vereiste dekkingsgraad van 118,8%, waarmee het fonds aan de financiële vereisten voldoet.

- Aanbevelingen:
 - Houd aandacht voor de (huidige) ontwikkelingen op de financiële markten en neem tijdig gepaste maatregelen.

5. Uitbestedingsbeleid & Risicomanagement

- Waarnemingen en beoordeling:

Het verantwoordingsorgaan is tevreden over de begeleiding en ondersteuning vanuit de bestuursadvisering vanuit de pensioenuitvoeringsorganisatie en door de door het verantwoordingorgaan aangestelde externe adviseur. Wat betreft risicomanagement heeft het verantwoordingorgaan vier risico's beoordeeld. Strategische risico's betreffen de doelen van het fonds. In februari 2024 bleek uit het uitgevoerde RPO dat de risicohouding passend is bij het beleggingsbeleid en de Wtp-voornemens. Het verantwoordingsorgaan heeft bijgedragen aan de besluitvorming, vooral rond de compensatieregeling bij verschillende dekkingsgraden. Financiële risico's betreffen de financiële doelen van het fonds. Het verantwoordingsorgaan is van mening dat het fonds er financieel solide voor staat, mede door het gunstige verloop van de dekkingsgraad. Operationele risico's betreffen de uitvoering van de pensioenregeling en het beleggingsplan. Het verantwoordingsorgaan werkt continu aan kwaliteitsverbetering en heeft daartoe een 'buddysysteem' voor nieuwe leden ingevoerd. Positief is dat het bestuur tevens opleidingen volgt om IT-risico's te mitigeren. Compliancerisico's betreffen de naleving van wet- en regelgeving. Een blijvend punt van aandacht is de samenstelling van het verantwoordingsorgaan, aangezien niet wordt voldaan aan de norm dat ten minste één lid jonger dan 40 jaar moet zijn.
- Aanbevelingen:
 - Houd aandacht voor een adequaat risicoraamwerk en een adequate beheersing van de risico's, met in het bijzonder het IT-risico (waaronder cybersecurity).

6. Communicatie

- Waarnemingen en beoordeling:

In 2024 stond de communicatie voornamelijk in het teken van de Wtp. De pensioenuitvoeringsorganisatie vormde een communicatieteam om de continuïteit te waarborgen. Het Wtp-communicatieplan werd mede opgesteld met input van een door het bestuur aangestelde externe communicatieadviseur en goedgekeurd door de AFM. Het verantwoordingorgaan is voortdurend op de hoogte gehouden over de voortgang en inhoud van het Wtp-communicatieplan. Om het bewustzijn onder deelnemers te vergroten heeft het fonds diverse

webinars georganiseerd en tevens hard gewerkt aan keuzebegeleiding. De webinars werden positief door deelnemers ontvangen.

- Aanbevelingen:
 - Blijf het beleid ten aanzien van de communicatie en de communicatie uitingen zelf voor de verschillende groepen deelnemers goed monitoren.
 - Houd het verantwoordingsorgaan op de hoogte van de stand van zaken omtrent ontwikkelingen ten aanzien van de Wtp-communicatie.

Eindoordeel

Op basis van de voormelde bevindingen concludeert het verantwoordingsorgaan dat het bestuur een gedegen beleid voert en oordeelt het verantwoordingsorgaan positief over het handelen van het bestuur in verslagjaar 2024. Het verantwoordingsorgaan vraagt aandacht voor de genoemde aanbevelingen.

Het verantwoordingsorgaan wenst het bestuur, maar ook de raad van toezicht en alle bij het fonds betrokken uitbestedingspartners, te bedanken voor de prettige en succesvolle samenwerking in 2024. Het verantwoordingsorgaan kijkt met veel vertrouwen uit naar de toekomst en de overgang naar het vernieuwde pensioenstelsel.

Het Verantwoordingsorgaan:

Dhr. P.A. Ori (voorzitter)
Mevr. A. den Draak (secretaris)
Mevr. W. Broekhuijsen
Dhr. M. Bruggeman
Dhr. N.W. Foppen
Dhr. A. Kets

Utrecht, 10 juni 2025.

Reactie van bestuur

Het bestuur dankt het Verantwoordingsorgaan voor zijn oordeel en bevindingen evenals de constructieve en goede samenwerking gedurende het verslagjaar. Tijdens de jaarlijkse beleidsdag zal het bestuur de bevindingen van het Verantwoordingsorgaan bespreken. Daarna vindt terugkoppeling plaats vanuit het bestuur aan het Verantwoordingsorgaan.

W
BoekStart

de bibliotheek

Jaarrekening

(na bestemming saldo van baten en lasten; in duizenden euro)

[...] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Passiva	2024	2023
Reserves [5]		
Algemene reserve	288.851	219.895
Solvabiliteitsreserve	372.097	343.743
	660.948	563.638
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds [6]		
Eigen rekening	1.964.497	1.837.055
Herverzekering	3.231	3.392
	1.967.728	1.840.447
Overige technische voorzieningen voor risico pensioenfonds [7]		
Voorziening arbeidsongeschiktheidsrisico's	4.693	4.804
Voorziening slotuitkering	8.910	8.224
Voorziening onvoorwaardelijke toeslagverlening	173	173
	13.776	13.201
Kortlopende schulden [8]	45.356	16.176
Totaal passiva	2.687.808	2.433.462

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

	2024	2023
Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds [9]		
Directe beleggingsopbrengsten	41.465	37.066
Indirecte beleggingsopbrengste	210.064	217.171
Kosten van vermogensbeheer	-3.584	-1.413
	247.945	252.824
Bijdragen van werkgevers en werknemers [10]	57.046	50.895
Saldo van overdrachten van rechten [11]	757	3.818
Pensioenuitkeringen [12]	-73.494	-69.240
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds [13]		
Toevoeging pensioenopbouw	-43.522	-36.045
Toeslagverlening	-66.542	-3.454
Waardeoverdrachten	-1.488	-4.264
Verwachte uitkering	73.227	69.001
Toevoeging kostenvoorziening	-1.191	-972
Vrijval excassokosten	2.197	2.070
Benodigde intrest	-63.207	-56.504
Wijziging rentetermijnstructuur	-25.383	-68.143
Toevoeging i.v.m. gewijzigde actuariële grondslagen	-3.621	-5.565
Mutaties u.h.v. sterfte	4.590	1.667
Mutaties u.h.v. arbeidsongeschiktheid	-1.032	-31
Reguliere mutaties	694	-248
Overige	-2.164	-371
	-127.442	-102.859
Mutatie overige technische voorzieningen voor risico pensioenfonds [14]	-575	-1.250

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

	2024	2023
Herverzekering [15]		
Uitkeringen uit herverzekering	256	226
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten [16]	-7.176	-4.428
Overige baten en lasten [17]	-7	-4
Saldo van baten en lasten	97.310	129.982
Bestemming saldo van baten en lasten		
Algemene reserve	97.310	129.982

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Kasstroomoverzicht

(in duizenden euro)

	2024	2023
Pensioenactiviteiten		
Ontvangsten		
[3] en [10] Bijdragen van werkgevers en werknemers	57.012	50.317
[2] en [15] Uitkeringen uit herverzekering	256	226
[11] Overgenomen pensioenverplichtingen	4.117	7.715
[3] en [17] Overige	144	18
	61.529	58.276
Uitgaven		
[8] en [12] Uitgekeerde pensioenen	-73.455	-69.053
[11] Overgedragen pensioenverplichtingen	-3.360	-3.897
[8] en [16] Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-7.863	-4.411
[8] en [17] Overige	-6	-5
	-84.684	-77.366
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten	-23.155	-19.090
Beleggingsactiviteiten		
Ontvangsten		
[3] en [9] Directe beleggingsopbrengsten	38.345	32.817
[1] en [9] Verkopen en aflossingen beleggingen	1.122.558	1.182.168
[8] en [9] Betalingen aan kredietinstellingen	16.182	0
	1.177.085	1.214.985
Uitgaven		
[1] Aankopen beleggingen	-1.144.858	-1.205.851
[8] en [9] Kosten van vermogensbeheer	-3.584	-1.413
	-1.148.442	-1.207.264
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten	28.643	7.721
Mutatie geldmiddelen	5.488	-11.369
Saldo geldmiddelen 1 januari	11.163	22.532
[4] Saldo geldmiddelen 31 december	16.651	11.163

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemeen

Toepassing Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving

Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken heeft het jaarverslag opgesteld in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving en op basis van de continuïteitsveronderstelling. De jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's, wat tevens de functionele valuta is.

Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaande jaar.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Waardering

Algemene grondslagen

Overige activa en passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden overige activa en passiva gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Voor vorderingen wordt rekening gehouden met een aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Vastrentende waarden worden exclusief opgelopen rente gewaardeerd. De opgelopen rente worden als onderdeel van de vorderingen gepresenteerd.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

Stelselwijzigingen

In 2024 hebben zich geen stelselwijzigingen voorgedaan.

Schattingswijzigingen

In 2024 heeft de Commissie Overlevingstafels van het AG een nieuwe prognosetafel gepubliceerd, zijnde de Prognosetafel AG2024, en heeft het fonds besloten over te gaan op deze nieuwe overlevingstafel. Hierdoor is de voorziening met 118 gedaald. Tevens heeft in 2024 een update van de toegepaste ervaringssterfte plaatsgevonden.

**"Samen hebben we één doel:
een goed pensioen voor iedereen die bij
POB is aangesloten."**

Hierdoor is de voorziening met 5.708 toegenomen. Ook is er een correctie van de eindleeftijd voor de waardering van enkele tijdelijke pensioenen geweest waardoor de voorziening met 23 is toegenomen.

Deze drie posten zijn in 2024 in het resultaat verwerkt en hebben een totale impact van -5.613.

Verwerking van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, dan wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Saldering van een financieel actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Schattingen en oordelen

Zoals vermeld in de toelichting zijn de beleggingen van het fonds nagenoeg allemaal gewaardeerd tegen actuele waarde per balansdatum en is het over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de actuele waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen.

Voor sommige andere financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de actuele waarde benadert als gevolg van het kortetermijnkarakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de actuele waarde.

Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van het fonds kan gebruik worden gemaakt van marktnoteringen. Echter, bepaalde financiële instrumenten, zijn gewaardeerd door middel van gebruikmaking van waarderingsmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten.

Schattingen van de actuele waarde zijn een momentopname, gebaseerd op de marktomstandigheden en de beschikbare informatie over het financiële instrument. Deze schattingen zijn van nature subjectief en bevatten onzekerheden en een significante oordeelsvorming (bijvoorbeeld rentestand, volatiliteit, schatting van kasstromen, etc.) en kunnen derhalve niet met precisie worden vastgesteld.

Waardering

Herverzekering

Het herverzekerd deel van de technische voorziening is berekend als de contante waarde van pensioenpolissen op het leven van (gewezen) deelnemers en heeft betrekking op de premievrije aanspraken van de voorheen bij Aegon Levensverzekering N.V. ondergebrachte pensioenen, vermeerderd met de contante waarde van zowel de door ZwitserLeven toegekende wezen pensioenen als die van enkele overgenomen polissen.

Buitenlandse valuta

Activa en passiva in buitenlandse valuta zijn naar euro omgerekend tegen de ultimo jaar geldende koersen. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in buitenlandse valuta worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum.

Onroerende zaken

Aandelen van vastgoedmaatschappijen worden gewaardeerd tegen de actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde.

Zakelijke waarden

De ter beurse genoteerde aandelen worden gewaardeerd tegen de actuele waarde, zijnde de beurswaarde. Niet ter beurse genoteerde aandelen (fondsen) worden gewaardeerd tegen de actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde.

Obligaties

De obligaties en obligatiefondsen zijn gewaardeerd tegen de actuele waarde, zijnde de beurswaarde.

Hypotheekfondsen

De hypotheekfondsen zijn gewaardeerd tegen de intrinsieke waarde per jaareinde.

Leningen op schuldbekentenis

De leningen op schuldbekentenis zijn gewaardeerd tegen de actuele waarde. Onder actuele waarde wordt in dit verband verstaan de contante waarde van de toekomstige kasstromen op basis van het effectieve rendement ultimo het verslagjaar van overeenkomstige leningen.

Derivaten

Beleggingen in beursgenoteerde derivaten worden gewaardeerd middels Netto Contante Waarde en onafhankelijke taxaties. Beleggingen welke onderhands zijn gekocht, waarvoor geen directe waardering beschikbaar is, worden gewaardeerd op basis van actuele marktparameters. RJ610 schrijft voor dat derivaten met een negatieve waarde op de passiva zijde van de balans moeten worden weergegeven.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd tegen marktwaarde.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Liquide middelen

Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Indien liquide middelen niet ter vrije beschikking staan, wordt hiermee rekening gehouden bij de waardering. In vreemde valuta luidende liquide middelen worden per balansdatum in de functionele valuta omgerekend tegen de op die datum geldende wisselkoers. Verwezen wordt verder naar de prijsgrondslagen voor vreemde valuta. Liquide middelen die naar verwachting langer dan 12 maanden niet ter beschikking staan van de onderneming, worden gerubriceerd als financiële vaste activa.

Reserves

Algemene reserve

Aan de algemene reserve wordt het saldo van baten en lasten en de mutatie in de hoogte van de solvabiliteitsreserve toegevoegd c.q. onttrokken.

Solvabiliteitsreserve

De hoogte van de solvabiliteitsreserve is maximaal gelijk aan het vereist eigen vermogen volgens het FTK en dient als buffer. Dit maximaal niveau wordt aangehouden.

Voorziening pensioenverplichtingen

De VPV is, evenals vorig jaar, gelijk aan de actuariële contante waarde van de opgebouwde, premievrije en ingegane pensioenen. Bij de vaststelling van de VPV is uitgegaan van marktwaardering. Dit houdt onder andere in dat gerekend is met de termijnstructuur van de actuele nominale marktrente zoals gepubliceerd door DNB.

Als belangrijkste grondslagen voor de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen worden vermeld:

- Intrest: Rentetermijnstructuur ultimo 2024 zoals gepubliceerd door DNB;
- Sterfte: AG Prognosetafel 2024 (startjaar 2025) met toepassing van ervaringssterfte op basis van inkomensklassen (Mercer 2024);
- Gehuwdheid: Bij de vaststelling van de voorziening voor partnerpensioen wordt het bepaalde partnersysteem gehanteerd;
- Wezenpensioen: Ter dekking van het latent wezenpensioen wordt een opslag van 1,0% op de voorziening voor latent partnerpensioen van niet gepensioneerde deelnemers aangehouden;
- Uitkeringen: De uitkeringen worden continu betaalbaar verondersteld;
- Leeftijden worden in jaren en maanden nauwkeurig vastgesteld;
- Leeftijdsverschil: Het leeftijdsverschil tussen man en vrouw is op 3 jaar (man ouder dan vrouw) en tussen vrouw en man 1 jaar en 5 maanden (vrouw jonger dan man) gesteld;
- Kosten: In de voorziening pensioenverplichtingen is een kostenvoorziening begrepen van 3% van de netto voorziening.

Overige technische voorzieningen

Voorziening arbeidsongeschiktheidsrisico's

De voorziening arbeidsongeschiktheidsrisico's dient als reservering voor pensioenopbouw van de arbeidsongeschikte deelnemers, waarvan de eerste ziekte dag gelegen is korter dan twee jaar tot de balansdatum (IBNR-reserve). Tot 2018 diende deze voorziening ter egalisatie van de resultaten op arbeidsongeschiktheid. Vanaf 2018 wordt de voorziening vastgesteld op basis van de arbeidsongeschiktheidsrisicopremies van de laatste twee boekjaren.

Aan de voorziening worden jaarlijks, ten aanzien van nieuwe arbeidsongeschikte deelnemers en ten aanzien van de wijzigingen in de mate van arbeidsongeschiktheid van de bestaande arbeidsongeschikten, onttrokken of toegevoegd:

- de contante waarde van de ten laste van het POB op te bouwen of niet meer op te bouwen oudedagsvoorzieningen;
- de contante waarde van de toegekende of vrijgevalen arbeidsongeschiktheidspensioenen.

Tevens worden de premies die moeten worden betaald aan de verzekeraars aan de voorziening onttrokken.

De voorziening mag niet minder bedragen dan twee maal de premietoevoeging en niet meer bedragen dan drie maal de premietoevoeging in dat jaar. Het mindere of meerdere wordt verrekend met het jaarresultaat. De premiestelling voor het arbeidsongeschiktheidsrisico is in 2022 laatstelijk periodiek bezien. Het fonds is in 2022 eigen risicodragers geworden.

Voorziening slotuitkering

Indien een deelnemer met ingegaan ouderdomspensioen overlijdt en er is een partner, dan loopt de uitkering nog 2 maanden na overlijden door. Indien er geen partner achterblijft, maar er wel kinderen zijn, wordt dit bedrag ineens uitgekeerd. In de reguliere voorziening wordt geen rekening gehouden met deze slotuitkering. Hiervoor is een voorziening gevormd ter dekking van eventuele lasten.

Deze voorziening muteert jaarlijks door de wijziging van partnerschap van de deelnemers, door de wijziging van de rentecurve en door intrest.

Voorziening onvoorwaardelijke toeslagverlening

Een klein gedeelte van de pensioenaanspraken wordt onvoorwaardelijk geïndexeerd met de looninflatie van de werkgever. Hiervoor is een aparte voorziening gevormd. In boekjaar 2024 is een voorwaardelijke toeslagverlening verwerkt in deze voorziening; de CAO-verhoging ad 4% per 1 juli 2024 is in 2024 verwerkt.

Herverzekering

De voorziening herverzekering heeft betrekking op elders verzekerde pensioenen die in mindering worden gebracht op de opgebouwde pensioenen van POB.

Kortlopende schulden

Kortlopende schulden worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs. Kortlopende schulden worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Dekkingsgraad

De (nominale) dekkingsgraad van het fonds wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de kortlopende schulden te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

Bij het berekenen van de reële dekkingsgraad van het fonds wordt ten behoeve van deze berekening de voorziening pensioenverplichtingen herrekend, rekening houdend met de verwachte loon- en prijsinflatie.
(artikel 133b PW)

De beleidsdekkingsgraad van een pensioenfonds is de gemiddelde dekkingsgraad van de 12 maanden” voorafgaand aan het moment van vaststelling.

Resultaatbepaling

Algemeen

De lasten en baten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder directe beleggingsopbrengsten wordt bij vastrentende waarden verstaan de rente-opbrengst verminderd met de kosten (beheerloon en bewaarloon); bij de zakelijke waarden wordt, voor wat betreft de aandelen, hieronder verstaan het bruto-dividend, voor aftrek van dividendbelasting, verminderd met de kosten. De intresten van overige activa en passiva (vastgoedbeleggingen, derivaten en liquide middelen) worden opgenomen op basis van nominale bedragen. Aan- en verkoopkosten van beleggingen worden opgenomen in de kostprijs respectievelijk in mindering gebracht op de verkoopopbrengst van de betreffende beleggingen.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder indirecte beleggingsopbrengsten worden de volgende resultaten opgenomen:

- gerealiseerde en niet-gerealiseerde koersverschillen van onroerende zaken, aandelen, converteerbare obligaties, opties, leningen op schuldbekentenis en obligaties;
- boetes bij vervroegde aflossingen van leningen op schuldbekentenis;
- valutaverschillen inzake deposito's en bankrekeningen in buitenlandse valuta en valutatermijntransacties.

Kosten van vermogensbeheer

Onder de kosten van vermogensbeheer worden de administratiekosten opgenomen die verband houden met het beheer van de beleggingen alsmede de kosten van exploitatie van het direct onroerend goed. De betreffende kosten worden verder gespecificeerd in het kostenoverzicht op pagina 36.

Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)

Onder premiebijdragen van werkgevers en werknemers wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Extra storting en opslagen op de premie zijn eveneens als premiebijdragen verantwoord.

Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

Pensioenopbouw

Bij de pensioenopbouw zijn aanspraken en rechten over het boekjaar gewaardeerd naar het niveau dat zij op balansdatum hebben.

Indexering en overige toeslagen

Voor actieve en niet-actieve deelnemers is de toeslag voorwaardelijk, de maatstaf voor de toekenning van de toeslag is de consumentenprijsindex voor alle huishoudens in het betredende jaar (meetperiode april-maart). Verder zijn er groepen op loonontwikkeling. Het bestuur beslist jaarlijks over de toeslagverlening voor deze deelnemers.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met 3,439% (2023: 3,264%), op basis van de éénjaarsrente van de DNB-curve aan het begin van het verslagjaar.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoerings- en administratiekosten

Vooraf wordt een actuariële berekening gemaakt van de toekomstige pensioenuitvoerings- en administratiekosten (met name excassokosten) en pensioenuitkeringen die in de voorziening pensioenverplichtingen worden opgenomen. Deze post betreft de vrijval ten behoeve van de financiering van de kosten en uitkeringen van het verslagjaar.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

Wijzigingen actuariële uitgangspunten

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van het pensioenfonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het pensioenfonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Een resultaat op overdrachten kan ontstaan doordat de vrijval van de voorziening plaatsvindt tegen fondstarieven, terwijl het bedrag dat wordt overgedragen gebaseerd is op de wettelijke factoren voor waardeoverdrachten. De tarieven van het pensioenfonds wijken af van de wettelijke tarieven.

Overige mutaties technische voorziening

De overige mutaties ontstaan door mutaties in de aanspraken door overlijden, arbeidsongeschiktheid en pensioneren.

Herverzekering

De uitkeringen uit herverzekering hebben betrekking op elders verzekerde pensioenen die in mindering worden gebracht op de opgebouwde pensioenen van POB.

Pensioenuitvoerings- en administratiekosten

De pensioenuitvoerings- en administratiekosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Overige baten en lasten

Overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode. Dit houdt in dat alle ontvangsten en uitgaven ook als zodanig worden gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenuitvoeringsactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

Toelichting op de balans per 31 december

(in duizenden euro)

Activa

[1] Beleggingen voor risico pensioenfonds

Categorie	Stand ultimo 2023	Aankopen/ Verstrekingen	Verkopen aflossingen	Gerealiseerde koers- verschillen	Niet- gerealiseerde koers- verschillen	Stand ultimo 2024
Onroerende zaken						
Aandelen vastgoedmaatschappijen	171.167	0	-3.128	136	12.017	180.192
Zakelijke waarden						
Aandelen beleggingsfondsen	98.179	13.403	0	0	13.800	125.382
Aandelen	709.618	130.695	-229.843	88.492	115.131	814.093
	807.797	144.098	-229.843	88.492	128.931	939.475
Vastrentende waarden						
Obligaties en						
vastrentende obligatiefondsen	1.123.076	568.963	-511.415	-7.310	3.711	1.177.025
Hypotheekfondsen	185.653	4.510	-414	-88	7.881	197.542
Leningen op schuldbekentenis	1.719	0	-39	-25	-406	1.249
	1.310.448	573.473	-511.868	-7.423	11.186	1.375.816
Derivaten						
Swaps	7.178	280	-1.844	0	6.910	12.524
Futures	-46	0	-541	541	23	-23
Valutatermijntransacties	11.509	4.559	0	-4.559	-30.796	-19.287
	18.641	4.839	-2.385	-4.018	-23.863	-6.786
Overige beleggingen						
Geldmarktfondsen	84.434	416.213	-397.600	3.864	333	107.244
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds	2.392.487	1.138.623	-1.144.824	81.051	128.604	2.595.941

Categorie	Stand ultimo 2023	Aankopen/ Verstrek- kingen	Verkopen aflossingen	Niet- Gerealiseerde koers- verschillen	Gerealiseerde koers- verschillen	Stand ultimo 2024
Waarvan onder de passiva gepresenteerd						
Swaps en swaptions	0					211
Futures	257					283
Valutatermijntransacties	2.109					19.655
Beleggingen aan activa-zijde balans	2.394.853					2.616.090
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds	2.392.487					2.595.941
Vorderingen en schulden beleggingen	6.906					23.577
Depotbank	7.494					13.175
Beleggingen inclusief liquiditeiten	2.406.887					2.632.693

POB heeft in het verslagjaar niet belegd in premiebijdragende instellingen. In het verslagjaar heeft het POB geen beleggingen uitgeleend.

Aansluiting beleggingen ten behoeve van de risicoparaagraaf:

	Stand ultimo 2024	Liquide middelen	Over- lopende intrest	Te vorderen dividend- belasting	Over- lopende aan- en verkoopen beleggingen	Stand ultimo 2024 voor Look Through	Toe- passen Look Through	Stand ultimo 2024 conform risico- paraagraaf
Onroerend goed	180.192	0	0	0	0	180.192	29.019	209.211
Aandelen	939.475	0	0	0	0	939.475	-28.229	911.246
Vastrentende waarden	1.375.816	0	18.538	0	-16.182	1.378.172	49.812	1.427.984
Derivaten	-6.785	0	0	0	0	-6.785	2.843	-3.942
Overige beleggingen	107.243	13.175	0	2.470	18.751	141.639	-53.445	88.194
Totaal	2.595.941	13.175	18.538	2.470	2.569	2.632.693	0	2.632.693

Bij toepassing van het look-through principe wordt door de betreffende beleggingsfondsen heen gekeken en vervolgens worden deze componenten toebedeeld naar hun desbetreffende beleggingscategorie.

Methodiek bepaling marktwaarde:

Level 1: Genoteerde marktprijzen. Beleggingen met genoteerde marktprijzen worden verhandeld op een actieve markt. De waardering wordt gebaseerd op de genoteerde marktprijzen.

Level 2: Afgeleide marktnoteringen of onafhankelijke taxaties. De waardering is gebaseerd op afgeleide marktnoteringen (derivaten) of onafhankelijke taxaties (onderliggende beleggingen vastgoedbeleggingsfondsen).

Level 3: Netto-contante-waarde berekening of intern gehanteerd waarderingsmodel. De waardering is gebaseerd op een netto-contante-waarde berekening of een intern gehanteerd waarderingsmodel, mede op basis van waarneembare marktdata.

Level 4: Andere methode. De waardering van deze beleggingen vindt plaats op basis van andere methoden.

	Level 1	Level 2	Level 3	Level 4	Totaal ultimo 2024	Totaal ultimo 2023
Vastgoedbeleggingen	0	0	0	180.192	180.192	171.167
Aandelen	814.093	0	0	125.382	939.475	807.797
Vastrentende waarden	904.452	0	1.248	470.116	1.375.816	1.310.448
Derivaten	-23	0	-6.762	0	-6.785	18.641
Overige beleggingen	0	0	0	107.243	107.243	84.434
	1.718.522	0	-5.514	882.933	2.595.941	2.392.487

De levelindeling is volledig gebaseerd op data voor look-through.

Collateral

Het pensioenfonds heeft ISDA's afgesloten met een aantal tegenpartijen en beschikt over een central clearing account. Het fonds gebruikt deze, om derivaten af te sluiten voor het afdekken van een deel van het renterisico en/of valutatermijncontracten ter beheersing van valutarisico's. Er is onderpand (collateral) uitgewisseld om het tegenpartijrisico te reduceren. Uit de vorderingen/schulden blijkt dat er ook cash collateral is ontvangen/verstrekkt. Het uitstaande collateral ultimo verslagjaar is samengesteld uit Nederlandse, Duitse en Franse staatsleningen. In totaal is er netto onderpand met een waarde van € 15,658 mln gegeven aan tegenpartijen. Ontvangen onderpand in stukken maakt geen onderdeel uit van de balans. Voor central clearing is er zowel initial margin (Duitse Staatsleningen) als variation margin ontvangen (cash). Collateral uitwisseling met alle tegenpartijen vindt dagelijks plaats, voor zover het te storten of het te ontvangen collateral tenminste gelijk is aan minimale transferbedragen.

	2024	2023
[2] Herverzekering	3.231	3.392
[3] Vorderingen en overlopende activa		
Lopende intrest en dividend ¹⁾		
Hieronder is opgenomen de aan het boekjaar toe te rekenen intrest en dividend van:		
– Vastrentende waarden	18.538	13.752
– Overige beleggingen	23.180	505
– Banken	36	39
	41.754	14.296
Beleggingen		
Terugvorderbare dividendbelasting	2.470	3.313
Overige vorderingen		
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers	6.870	6.408
Vooruitbetaalde bedragen	631	0
Overige	111	37
	7.612	6.445
Totaal vorderingen en overlopende activa	51.836	24.054
Alle vorderingen en overlopende activa hebben een looptijd van korter dan één jaar.		

1) De forse toename van de intrest van vastrentende waarden ten opzichte van 2023 wordt veroorzaakt door een toename van de beleggingen in Interest Rate Swaps en Obligaties.

De forse toename van de intrest van overige beleggingen ten opzichte van 2023 wordt veroorzaakt door een toename van collateral en vorderingen uit hoofde van beleggingstransacties.

[4] Liquide middelen ¹⁾

Liquide middelen t.b.v. beleggingen
ING Bank N.V.

Bij ING Bank N.V. heeft het fonds een kredietfaciliteit van
€ 4,6 miljoen ter beschikking. In 2024 heeft het fonds hiervan
geen gebruik gemaakt.

Totaal activa**Passiva****[5] Reserves****Algemene reserve**

Stand per 1 januari
Af: voor solvabiliteitsreserve
Saldobestemming boekjaar

Stand per 31 december**Solvabiliteitsreserve**

Stand per 1 januari
Bij: uit algemene reserve

Stand per 31 december**Totaal Reserves**

Het minimaal vereist eigen vermogen bedraagt
Het vereist eigen vermogen bedraagt
Het beschikbare eigen vermogen bedraagt
De dekkingsgraad is
De beleidsdekkingsgraad is

De dekkingsgraad is vastgesteld als pensioenvermogen
(reserves + totale technische voorzieningen fonds) gedeeld
door de voorziening pensioenverplichtingen voor risico
pensioenfonds (vanaf 2015 incl. het herverzekeringsdeel).

	2024	2023
	13.175	7.494
	3.476	3.669
	16.651	11.163
	2.687.808	2.433.462
	2024	2023
	219.895	90.970
	-28.354	-1.057
	97.310	129.982
	288.851	219.895
	343.743	342.686
	28.354	1.057
	372.097	343.743
	660.948	563.638
	83.989	78.098
	372.097	343.743
	660.948	563.638
	133,4%	130,4%
	135,3%	130,7%

¹⁾ De liquide middelen staan ter vrije beschikking van de stichting.

De berekening is als volgt:

$$(660.948 + 1.964.497 + 3.231 + 13.776) / (1.964.497 + 3.231 + 13.776) \times 100\% = 133,4\%$$

[6] Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

Voor de technische voorziening is de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per einde 2024 (2023: einde 2023) gebruikt als verdiscontering.

De voorziening pensioenverplichtingen per 31 december is als volgt opgebouwd:

Deelnemers (incl. arbeidsongeschikten)	549.610	527.915
Gewezen deelnemers	384.800	380.153
Pensioengerechtigden	1.030.260	929.160

Totale voorziening pensioenverplichtingen	1.964.670	1.837.228
Af: voorziening onvoorwaardelijke toeslagverlening	-173	-173

Blijft: voorziening pensioenverplichtingen eigen rekening	1.964.497	1.837.055
--	------------------	------------------

Eigen rekening

Stand per 1 januari	1.837.055	1.734.196
Toevoeging pensioenopbouw	43.522	36.045
Toeslagverlening	66.542	3.454
Waardeoverdrachten	1.488	4.264
Verwachte uitkering	-73.227	-69.001
Toevoeging kostenvoorziening	1.191	972
Vrijval excassokosten	-2.197	-2.070
Benodigde intrest	63.207	56.504
Wijziging rentetermijnstructuur	25.383	68.143
Toevoeging i.v.m. gewijzigde actuariële grondslagen	3.621	5.565
Mutaties u.h.v. sterfte	-4.590	-1.667
Mutaties u.h.v. arbeidsongeschiktheid	1.032	31
Reguliere mutaties	-694	248
Overige	2.164	371

Stand per 31 december	1.964.497	1.837.055
------------------------------	------------------	------------------

	2024	2023
Herverzekering		
Stand per 1 januari	3.392	3.477
Mutatie	-161	-85
Stand per 31 december	3.231	3.392
Totaal voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	1.967.728	1.840.447
[7] Overige technische voorzieningen voor risico pensioenfonds		
Voorziening arbeidsongeschiktheidsrisico's		
Stand per 1 januari	4.804	4.010
Premies en uitkeringen herverzekering	-111	794
Stand per 31 december	4.693	4.804
Voorziening slotuitkering		
Stand per 1 januari	8.224	7.767
Bijschrijving rente	287	257
Mutaties	212	-54
Wijziging actuariële grondslagen	-5	0
Wijziging rentecurve	192	254
Stand per 31 december	8.910	8.224
Voorziening onvoorwaardelijke toeslagverlening		
Stand per 1 januari	173	174
Risicopremies	-13	-25
Bijschrijving rente	5	5
Wijziging actuariële grondslagen	0	2
Overige mutaties	8	17
Stand per 31 december	173	173
Totaal overige technische voorzieningen voor risico pensioenfonds	13.776	13.201

	2024	2023
[8] Kortlopende schulden		
Administratiekosten	111	17
Loonheffing en sociale premies	1.399	1.361
Negatieve derivaten	20.148	2.366
Transacties en collateral	4.429	10.664
Kredietinstellingen ¹⁾	16.182	0
Overige	3.087	1.768
	45.356	16.176
Alle kortlopende schulden en overlopende passiva hebben een looptijd van korter dan één jaar.		
Totaal passiva	2.687.808	2.433.462

Gebeurtenissen na balansdatum

Er is geen sprake van gebeurtenissen na balansdatum.

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Voor POB zijn de uitbesteding van de pensioenadministratie en het vermogensbeheer de belangrijkste uitbestede diensten. Hiervoor heeft het fonds een contract afgesloten met AZL respectievelijk GSAM. Het contract met AZL is in 2023 aangegaan voor de duur van 5 jaar met een tussentijdse opzegmogelijkheid met een opzegtermijn van een jaar. In het verslagjaar is met AZL een migratieovereenkomst gesloten alsmede een uitbestedingsovereenkomst die geldt vanaf het moment van de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel.

Het contract met GSAM is gesloten per 1-1-2021 en is voor onbepaalde tijd aangegaan. De opzegtermijn bedraagt 3 maanden. Het bestuur streeft naar een beoordeling van het contract eens per 5 jaar. Om het jaar vindt een beoordeling van de dienstverlening plaats. De met deze contracten gemoeid zijnde bedragen zijn opgenomen in de jaarrekening. Northern Trust is de custodian van het fonds.

Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Als verbonden partijen worden aangemerkt sleutelfunctionarissen van het pensioenfonds en aangesloten werkgevers (premiebijdragende ondernemingen). Transacties van betekenis met verbonden partijen worden toegelicht voor zover deze niet onder normale marktvoorwaarden zijn aangegaan.

De bestuurders en de leden van de raad van toezicht worden als verbonden partijen aangemerkt.

¹⁾ Ter beperking van tegenpartijrisico wordt bij het gebruik van rentederivaten onderpand uitgewisseld. Deze post heeft betrekking op (verkregen) onderpand. Hiertegenover staat een positieve waarde van rentederivaten van ongeveer dezelfde omvang.

Transacties met (voormalige) bestuurders

Inzake de beloning van bestuurders wordt verwezen naar de toelichting op de pensioenuitvoeringskosten. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op (voormalige) bestuurders. De bestuurders nemen deel aan de pensioenregeling van het fonds op basis van voorwaarden in het pensioenreglement.

Transacties met aangesloten werkgevers

Het fonds heeft een uitvoeringsreglement afgesloten met de verplicht aangesloten werkgevers en een uitvoeringsovereenkomst met de vrijwillig aangesloten werkgevers. De pensioenpremie werkgevers en werknemers bedraagt in totaal 20,7% van de pensioengrondslag (2023: 20,7%). De pensioenpremie wordt jaarlijks door sociale partners vastgesteld.

In het geval van een tekort geldt er geen bijstortingsverplichting voor werkgevers en werknemers.

Toelichting op de staat van baten en lasten (in duizenden euro)

Bezoldiging bestuursleden, Raad van Toezicht en verantwoordingsorgaan

	2024	2023
Bestuursvergoedingen	423	328
Vergoedingen Raad van Toezicht	68	57
Vergoedingen Verantwoordingsorgaan	118	55
Totaal	609	440

Personeel

Gedurende het boekjaar 2024 had Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken geen personeelsleden in dienst.

Baten en lasten	2024	2023
[9] Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds		
Directe beleggingsopbrengsten		
Onroerende zaken	5.566	4.484
Zakelijke waarden	13.891	13.172
Vastrentende waarden	25.241	20.307
Derivaten	4.690	2.375
Subtotaal	49.388	40.338
Liquide middelen	-8.013	-3.302
Bijdragen van werkgevers en werknemers	11	8
Overige	79	22
Totaal directe beleggingsopbrengsten	41.465	37.066

	2024	2023
Indirecte beleggingsopbrengsten		
<i>Gerealiseerde resultaten</i>		
Onroerende zaken	136	1.289
Zakelijke waarden	88.492	23.922
Vastrentende waarden	-7.423	-53.599
Derivaten	-4.018	17.972
Overige beleggingen	3.864	1.173
Valutaverschillen	408	-68
Subtotaal	81.459	-9.311
<i>Ongerealiseerde resultaten</i>		
Onroerende zaken	12.017	-23.230
Zakelijke waarden	128.931	125.526
Vastrentende waarden	11.186	117.567
Derivaten	-23.863	5.452
Overige beleggingen	334	1.167
Subtotaal	128.605	226.482
Totaal indirecte beleggingsopbrengsten	210.064	217.171
Kosten van vermogensbeheer ¹⁾		
Beheerloon	-3.503	-1.266
Bewaarloon	-146	-98
Omzetbelasting	106	36
Beleggingsadvies	-41	-85
Totaal kosten vermogensbeheer	-3.584	-1.413
Totaal beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds	247.945	252.824
[10] Bijdragen van werkgevers en werknemers		
Pensioenpremie en inkoopsommen	57.046	50.895
Kostendeekkende premie	57.239	45.898
Gedempte kostendeekkende premie	49.333	48.544
Feitelijke premie	57.046	50.895

1) Transactiekosten

We maken transactiekosten voor de aan- of verkoop van beleggingsfondsen, individuele beleggingstitels en derivaten. De transactiekosten zijn niet apart zichtbaar in de jaarrekening; ze zijn verwerkt in de beleggingsopbrengsten.

	2024	2023
De kostendekkende premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	44.848	37.132
– Opslag instandhouden vereist vermogen	8.342	7.278
– Kostenopslag	4.049	1.488
	57.239	45.898
De gedempte premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	26.616	29.665
– Opslag instandhouden vereist vermogen	4.951	5.814
– Voorwaardelijke componenten	13.717	11.577
– Kostenopslag	4.049	1.488
	49.333	48.544
[11] Saldo van overdrachten van rechten		
Overgenomen pensioenverplichtingen	4.117	7.715
Overgedragen pensioenverplichtingen	-3.360	-3.897
	757	3.818
[12] Pensioenuitkeringen		
Pensioenen		
Ouderdomspensioen	-66.838	-62.732
Invalideitpensioen	-211	-317
Partnerpensioen	-5.611	-5.345
Wezenpensioen	-35	-41
Subtotaal	-72.695	-68.435
Andere uitkeringen		
Overlijdensuitkeringen	-107	-90
Compensatie overhevelingstoelage	-416	-427
Afkopen	-262	-258
Overige uitkeringen	-14	-30
Subtotaal	-799	-805
Totaal pensioenuitkeringen	-73.494	-69.240

	2024	2023
[13] Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds		
Toevoeging pensioenopbouw	-43.522	-36.045
Toeslagverlening	-66.542	-3.454
Waardeoverdrachten	-1.488	-4.264
Verwachte uitkering	73.227	69.001
Toevoeging kostenvoorziening	-1.191	-972
Vrijval excassokosten	2.197	2.070
Benodigde intrest	-63.207	-56.504
Wijziging rentetermijnstructuur	-25.383	-68.143
Toevoeging i.v.m. gewijzigde actuariële grondslagen	-3.621	-5.565
Mutaties u.h.v. sterfte	4.590	1.667
Mutaties u.h.v. arbeidsongeschiktheid	-1.032	-31
Reguliere mutaties	694	-248
Overige	-2.164	-371
Totaal mutatie voorziening pensioenverplichtingen	-127.442	-102.859
[14] Mutatie overige technische voorzieningen voor risico pensioenfonds		
Voorziening arbeidsongeschiktheidsrisico's	111	-794
Voorziening slotuitkering	-686	-457
Voorziening onvoorwaardelijke toeslagverlening	0	1
Totaal mutatie overige technische voorzieningen	-575	-1.250
[15] Herverzekering		
Uitkeringen uit herverzekering		
Ouderdomspensioen	256	226

	2024	2023
[16] Pensioenuitvoerings- en administratiekosten		
Administratie	-3.339	-2.440
Accountant (uitsluitend controle jaarrekening)	-92 ¹⁾	-92 ¹⁾
Fiscaal advies en Interne audit	-96	-60
Actuaris	-253	-323
DNB	-162	-154
Vergoedingen bestuur, RvT en verantwoordingsorgaan	-609	-440
Contributie Pensioenfederatie	-35	-31
Overige	-2.594 ¹⁾	-888
Totaal Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-7.176	-4.428
 *) Waarvan kosten voor de overgang naar de Wtp	 -2.004	 -870
[17] Overige baten en lasten		
Uit beleggingen	-2	-23
Diversen	-5	19
	-7	-4
Saldo van baten en lasten	97.310	129.982
Actuariële analyse van het saldo		
Beleggingsopbrengsten	158.869	127.653
Kosten	-930	-870
Premies	8.149	12.275
Waardeoverdrachten	-731	-458
Uitkeringen	-6	-8
Kanssystemen	3.715	895
Reguliere mutaties	718	-214
Toeslagverlening	-66.854	-3.483
Incidentele mutaties voorziening ²⁾	-5.613	-5.804
Overige	-7	-4
	97.310	129.982

In het onderhavige verslagjaar zijn door de toezichthouder geen boetes en / of dwangsommen opgelegd.

1) Hiervan heeft 7 betrekking op controlewerkzaamheden door KPMG voor het boekjaar 2023 (in 2023: 20 m.b.t. boekjaar 2022).

2) Dit betreft de wijziging van het reglement, de wijziging van de actuariële grondslagen, correcties en overige mutaties in de technische voorzieningen.

Resultaatbestemming

Het bestuur heeft besloten het resultaat over het boekjaar 2024 als volgt te verdelen:

	2024
	x € 1.000
Algemene reserve	97.310

Risicoparagraaf

(bedragen in duizenden euro)

Solvabiliteitsrisico

In de risicoparagraaf binnen het bestuursverslag is het beleid rond risicobeheersing uiteengezet. Hierna wordt een aantal specifieke risico's nader toegelicht en gekwantificeerd.

Het belangrijkste risico dat het fonds loopt is het risico dat het niet over genoeg solvabiliteit beschikt. Indien het fonds niet solvabel is bestaat het risico dat het fonds de premie moet verhogen of dat een beperkte of geen toeslagverlening kan plaatsvinden voor (delen van) het deelnemersbestand. In het uiterste geval dient het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten te verminderen. Hoe solvabel het pensioenfonds is wordt getoetst aan de hand van de beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als de 12-maands voortschrijdend gemiddelde dekkingsgraad. Hoeveel eigen vermogen het fonds aan dient te houden gegeven de financiële risico's die het loopt (na afdekking) op de balans komt tot uitdrukking in de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets. Onder het huidige FTK geldt hierbij dat de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling afgezet wordt tegen de beleidsdekkingsgraad om te bepalen of het pensioenfonds in een tekortsituatie verkeert.

De verschillende standaard risicofactoren hierin worden benoemd onder de noemer S1 tot en met S6 en de S10. Eind 2016 wordt geen rekening meer gehouden met eventuele additionele risico's. Hieromtrent heeft afstemming plaats gevonden met, bestuur, waarmerkend actuaris en DNB. Hierna zijn de uitkomsten weergegeven voor de verschillende risicocategorieën op basis van de strategische beleggingsmix ultimo 2024 van 118,8% en 2023 van 118,6%.

	2024		2023	
	€	%	€	%
<i>Op basis van de strategische beleggingsmix</i>				
Renterisico (S1)	48.058	1,3	52.293	1,6
Zakelijke waarden risico (S2)	251.192	11,3	234.477	11,4
Valutarisico (S3)	106.374	1,5	78.659	1,0
Grondstoffenrisico (S4)	0	0,0	0	0,0
Kredietrisico (S5)	121.456	4,4	110.133	4,3
Verzekeringstechnisch risico (S6)	46.271	0,3	43.410	0,3
Concentratierisico (S8)	0	0,0	0	0,0
Actief beheer risico (S10)	2.367	0,0	2.023	0,0
Diversificatie- en correlatie-effect	-203.621		-177.252	
Vereist eigen vermogen (strategisch)	372.097	18,8	343.743	18,6
Afname voor toerekening totale TV		0,0		0,0
		18,8		18,6

	2024		2023	
	€	%	€	%
Aanwezige dekkingsgraad		133,4%		130,4%
Beleidsdekkingsgraad		135,3%		130,7%
Vereiste dekkingsgraad (strategische verdeling)		118,8%		118,5%
Vereiste dekkingsgraad (feitelijke verdeling)		119,6%		119,4%
Minimaal vereiste dekkingsgraad		104,2%		104,2%

De dekkingsgraad wordt berekend door het eigen vermogen plus de technische voorzieningen (inclusief herverzekering) te delen door de technische voorzieningen (inclusief herverzekering). Het afgelopen jaar is deze, op grondslagen van het pensioenfonds, toegenomen van 130,4% (2023) naar 133,4% (2024).

De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als de 12-maands voortschrijdend gemiddelde dekkingsgraad. In de berekening van de beleidsdekkingsgraad is rekening gehouden met de aangepaste definitie van de becijfering van de dekkingsgraad. Zoals aangegeven dient de dekkingsgraad becijferd te worden door rekening te houden met het totale vermogen en de totale technische voorziening. In boekjaar 2023 was de beleidsdekkingsgraad van 130,7% leidend. Afgezet tegen de beleidsdekkingsgraad van 2024 van 135,3%, is de beleidsdekkingsgraad toegenomen met 4,6%-punt.

Renterisico

De waarde van de beleggingen in vastrentende waarden kan fluctueren als gevolg van de verandering in markttrentes. Vanaf 2007 worden ook de verplichtingen op markttrente gewaardeerd, waardoor de waarde van de verplichtingen eveneens fluctueert als gevolg van verandering in markttrentes.

Het renterisico wordt veroorzaakt doordat de rentegevoeligheid van de verplichtingen afwijkt van de rentegevoeligheid van de beleggingen. Het pensioenfonds kent een langere looptijd voor de beleggingen dan voor de looptijd van de pensioenverplichtingen. Onderstaande duratiecijfers geven meer inzicht.

Duratie van de vastrentende waarden (inclusief rentederivaten) 13,8

Duratie van de pensioenverplichtingen 14,7

Het pensioenfonds dekt strategisch 57,5% van het renterisico af op basis van de swapcurve. Onder het Financieel Toetsingskader dient te worden uitgegaan van de DNB-methodiek voor de berekening van het renterisico. Het renterisico wordt daarbij vastgesteld door middel van looptijdafhankelijke renteschokken die worden toegepast op de DNB-rentetermijnstructuur (inclusief UFR). Dit wijkt aldus af van hoe het Pensioenfonds de (strategische) afdekking in de praktijk vormgeeft.

De buffer voor het feitelijk renterisico bedraagt 55.277 (1,5%) en voor het strategisch renterisico 48.058 (1,3%).

Zakelijke waarden risico

Het pensioenfonds loopt het risico dat haar beleggingen in aandelen, vastgoed en alternatieve beleggingen in waarde dalen. In het beleggingsbeleid wordt met dergelijke risico's rekening gehouden door ondermeer een toepassing van voldoende spreiding in de beleggingsportefeuille naar categorieën van markten en beleggingen. De volatiliteit van

de marktwwaarden (prijsrisico's) van beleggingen wordt periodiek geëvalueerd en kan leiden tot bijstellingen in het vermogensbeheer. In onderstaande tabel wordt de verdeling naar de verschillende aandelen categorieën getoond:

Op basis van de feitelijke beleggingsverdeling ultimo 2024 bedraagt het zakelijke waarden risico 274.375 (12,7%). Op basis van de strategische verdeling volgt er conform de standaardmethodiek van DNB een zakelijke waarden risico van 251.192 (11,3%). Binnen deze buffers is tevens rekening gehouden met een additionele buffer voor leverage.

	2024		2023	
	€	%	€	%
<i>Verdeling zakelijke waarden per categorie:</i>				
Onroerende zaken				
– Aandelen vastgoedmaatschappijen	209.211	18,7	197.929	20,2
– Aandelen:				
• Ontwikkelde markten	800.840	71,4	697.711	71,3
• Opkomende markten	110.406	9,9	83.470	8,5
Totaal	1.120.457	100,0	979.110	100,0

Valutarisico

De pensioenverplichtingen luiden in euro's, de mogelijke risico's als gevolg van valutakoersontwikkelingen komen daarom alleen bij de beleggingen tot uitdrukking. Het valutarisico is van belang voor zowel directe posities in een valuta, als voor beleggingen die gewaardeerd zijn in een andere valuta.

Voor de vaststelling van het valutarisico (S3) wordt uitgegaan van een waardedaling van de beleggingen in vreemde valuta in ontwikkelde markten van 20% en van een waardedaling van de beleggingen in vreemde valuta in opkomende markten van 35% . In totaliteit is pm% van de totale portefeuille belegd in objecten tegen andere valuta dan de euro. Van de totale portefeuille wordt 55,5% afgedekt door middel van valutaderivaten. De strategische blootstelling in niet-eurolanden is vastgesteld op basis van de landenverdeling van de onderliggende benchmark, waarbij rekening is gehouden met de strategische valuta-afdekking.

Op basis van de feitelijke beleggingsverdeling ultimo 2024 bedraagt het valutarisico 77.328 (0,8%). Op basis van de strategische verdeling resulteert een valutarisico van 106.374 (1,5%).

Grondstoffenrisico

Het fonds kent ultimo 2024 geen beleggingen in grondstoffen. Aldus is er geen sprake van grondstoffenrisico.

Kredietrisico

Bij het kredietrisico dient het effect van de kredietwaardigheid van de partijen, waarin belegd wordt, tot uitdrukking te komen. Het kredietrisico komt tot uitdrukking in de zogenaamde creditspread. Deze creditspread is het verschil tussen de uitkering die afhangt van de kredietwaardigheid van de tegenpartij en een uitkering die met volledige zekerheid (risicovrij) tot uitkering zal komen. Ter beperking van het kredietrisico gelden binnen het pensioenfonds restricties voor de samenstelling van de vastrentende portefeuilles met betrekking tot geografische spreiding,

verdeling over verschillende debiteurencategorieën, de minimale kwaliteit van de debiteur ("rating") en voor de omvang van de beleggingen per debiteur.

	2024		2023	
	€	%	€	%
<i>Rating vastrentende waarden:</i>				
AAA	218.644	14,4	211.808	14,9
AA	652.401	42,9	598.192	42,2
A	276.986	18,2	178.066	12,7
BBB	220.952	14,5	150.558	10,6
Lager dan BBB	80.796	5,3	75.220	5,3
Geen rating	71.840	4,7	203.113	14,3
Totaal	1.521.619	100,0	1.416.957	100,0

	2024		2023	
	€	%	€	%
<i>Verdeling vastrentende waarden naar looptijd:</i>				
Resterende looptijd < 1 jaar	153.628	10,1	127.206	9,0
Resterende looptijd 1-5 jaar	228.983	15,0	223.409	15,8
Resterende looptijd >= 5 jaar	1.139.008	74,9	1.066.342	75,2
	1.521.619	100,0	1.416.957	100,0

Ultimo 2024 bedraagt het kredietrisico 119.271 (4,3%) op basis van de feitelijke verdeling en 121.456 (4,4%) op basis van de strategische verdeling.

Verzekeringstechnisch risico (actuarieel risico)

De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden en arbeidsongeschiktheid. Het langlevensrisico is het belangrijkste verzekeringstechnische risico. Het langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Volgens informatie van het CBS en het Actuarieel Genootschap stijgt de levensverwachting van mannen en vrouwen sneller dan eerder werd aangenomen.

Het overlijdensrisico ontstaat doordat deelnemers eerder komen te overlijden dan gemiddeld verondersteld in de tarifiering. Dit geldt voor pensioenvormen waarvoor een uitkering bij overlijden is verzekerd (bijvoorbeeld nabestaandenpensioen). Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het fonds voorzieningen moet

treffen voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen. Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht.

Ultimo 2024 kent het verzekeringstechnisch risico van zowel de feitelijke als de strategische verdeling een omvang van 46.271 (0,3%).

Concentratierisico

Als een adequate spreiding van activa en passiva ontbreekt, loopt het fonds concentratierisico. Ten behoeve van risicomanagement en het prudent person beginsel dient het fonds rekening te houden met concentratierisico, hetgeen kan resulteren in het aanhouden van een reserve in het eigen vermogen. In het standaardmodel is de gevoeligheid van het eigen vermogen voor het concentratierisico gelijkgesteld aan 0%.

	2024		2023	
	€	%	€	%
<i>Opbouw beleggingsportefeuille naar regio</i>				
Opkomende markten	385.247	14,6	335.568	13,9
Europa excl. Groot Brittannië	1.312.003	49,8	1.241.358	51,6
Groot Brittannië	44.676	1,7	36.812	1,5
Azië excl. Japan	38.739	1,5	37.782	1,6
Japan	39.408	1,5	42.567	1,8
Noord-Amerika	776.363	29,5	671.330	27,9
Overige	36.257	1,4	41.470	1,7
Totaal	2.632.693	100,0	2.406.887	100,0

	2024		2023	
	€	%	€	%
<i>Opbouw aandelenportefeuille naar sector:</i>				
Onroerende zaken:				
– Participaties in vastgoed beleggingsfondsen	209.211	18,7	197.929	20,2
Aandelen:				
– Financiële instellingen	149.350	13,3	125.342	12,8
– Informatietechnologie	274.571	24,5	229.329	23,4
– Industriële ondernemingen	77.920	6,9	78.972	8,1
– Niet-cyclische consumentengoederen	36.672	3,3	29.981	3,1
– Cyclische consumentengoederen	138.923	12,4	110.414	11,3
– Gezondheidszorg	106.356	9,5	105.721	10,8
– Energie	7.627	0,7	6.535	0,7
– Nutsbedrijven	20.829	1,8	16.641	1,7
– Telecommunicatie	78.044	7,0	55.835	5,7
– Basismaterialen	19.837	1,8	22.045	2,2
– Andere sectoren	1.117	0,1	367	0,0
Totaal	1.120.457	100,0	979.111	100,0

Grote posten: aandelen en vastgoed beleggingsfondsen van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 5% van de totale beleggingen in aandelen en onroerende zaken

	2024		2023	
	€	%	€	%
Onroerende zaken				
– ALTERA VASTGOED WONINGEN	77.968	7,0	72.958	7,5
– CBRE Dres FGR Fund	102.224	9,1	98.209	10,0
Aandelen				
– NT TR-EM CU ESG EI UC FGR-LE	125.382	11,2	98.179	10,0
Totaal	305.574	27,3	269.346	27,5

	2024		2023	
	€	%	€	%
Vastrentende waarden				
<i>Verdeling vastrentende waarden per soort:</i>				
Staatsobligaties, niet index-linked	873.788	61,2	850.040	63,7
Hypothecaire leningen	192.219	13,5	179.458	13,4
Bedrijfsobligaties	361.978	25,3	305.381	22,9
Kortlopende vorderingen op banken	0	0,0	1	0,0
Totaal	1.427.985	100,0	1.334.880	100,0

Grote posten: vastrentende waarden van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 5% van de totale beleggingen in vastrentende waarden

	2024		2023	
	€	%	€	%
Germany (Fed Rep)	0	0,0	42.109	3,2
Dutch Govt	145.705	10,2	122.997	9,2
France Govt	160.804	11,3	163.699	12,3
AEAM Dutch Mortgage Fund	197.542	13,8	185.653	13,9
SSGA-EM L CUR GOV-I EURO	156.180	10,9	150.521	11,3
LG ESG EM GV B USD IND-ZEUAH	116.394	8,2	102.888	7,7
European Union REGS	0	0,0	117.662	8,8
Totaal	776.625	54,4	885.528	66,3
Derivatenposities				
Rentederivaten	12.525	-184,6	7.178	38,5
Aandelenderivaten	-23	0,3	-46	-0,2
Valutaderivaten	-19.287	284,3	11.509	61,7
Totaal	-6.785	100,0	18.641	100,0

Actief beheer risico

Actief beheer risico ontstaat doordat vermogensbeheerders actief beheer voeren op (delen van) de beleggingsportefeuille. Onder actief beheer worden afwijkende posities in portefeuilles verstaan die worden ingenomen ten opzichte van de strategische benchmarks. De mate van actief beheer wordt bepaald aan de hand van de tracking error. Een lage tracking error impliceert dat het feitelijke rendement dicht bij de gekozen benchmark ligt, terwijl een hoge tracking error aangeeft dat het rendement duidelijk van de benchmark afwijkt. Een hogere tracking error impliceert een hoger actief beheer risico. Actief beheer risico wordt in beginsel alleen becijferd voor de aandelenportefeuille bij een tracking error groter dan 1%. Naast de tracking error wordt bij de becijfering van het actief beheer risico rekening gehouden met de total expense ratio (TER). Actief beheer risico ontstaat doordat vermogensbeheerders actief beheer voeren op (delen van) de beleggingsportefeuille.

Ultimo 2024 bedraagt het actief beheer risico op basis van de feitelijke verdeling 2.217 (0,0%) en op basis van de strategische verdeling 2.367 (0,0%).

Diversificatie- en correlatie-effect

Bij de becijfering van het totale vereist eigen vermogen dient gebruikt gemaakt te worden van de wortelformule. Hierdoor is het totale vereist eigen vermogen kleiner dan de optelsom van de afzonderlijke buffers. In de wortelformule wordt namelijk verondersteld dat niet alle risico's zich op hetzelfde moment zullen voordoen (diversificatie). Wel wordt uitgegaan van een positieve samenhang (correlatie) tussen het renterisico, het aandelen- en vastgoedrisico en het kredietrisico. Per saldo heeft dit een risico-verlagend effect. Bij het pensioenfonds is dit voor de feitelijke beleggingsportefeuille eind 2024 -€ 186.383 en voor de strategische beleggingsportefeuille -€ 203.621.

Uitbestedingsrisico

Uitbestedingsrisico ontstaat doordat we sommige werkzaamheden hebben uitbesteed. Natuurlijk blijven we wel zelf verantwoordelijk. In sommige gevallen hebben we niet direct zicht op die processen, zoals bijvoorbeeld uitbetaling van pensioenen. Daarnaast kan het zijn dat de dienstverlening onderbroken wordt.

Onze pensioenadministratie is uitbesteed aan AZL N.V. en ons vermogensbeheer aan NNIP. Met deze organisaties hebben we prestatiecontracten afgesloten. We monitoren ze kritisch en stellen steeds strengere eisen aan bijvoorbeeld rapportages. Zie voor een nadere beschrijving van dit risico de risicoparagraaf op pagina 29 van het bestuursverslag.

Ondertekening jaarrekening

Utrecht, 12 juni 2025

Het bestuur

Mevrouw E.H. Janssen
voorzitter

De heer W.L.M. Schapendonk-van Horne
secretaris

Mevrouw M. de Boer-Spoelstra

Mevrouw S. J. Lourens-Van den Hout

De heer V. van Nunspeet

Mevrouw M.N. Kulk-Romein

Overige gegevens

Resultaatbestemming

Statutaire bepalingen omtrent de resultaatbestemming

In de statuten is geen bepaling opgenomen over de resultaatbestemming.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken te s-Gravenhage is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2024.

Onafhankelijkheid

Als waarmede actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 13.000.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 650.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. Op grond van overgangsrecht gelden genoemde artikelen, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden.

De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- Toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- Het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- De kostendeekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- Het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn toereikende technische voorzieningen vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. Hierbij merk ik op dat op grond van overgangsrecht de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet gelden, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen toereikend zijn.

Purmerend, 12 juni 2025

drs. B.A. Weijers AAG
Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur en de raad van toezicht van Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2024

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken per 31 december 2024 en van het saldo van baten en lasten over 2024, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

Wat we gecontroleerd hebben

Wij hebben de jaarrekening 2024 van Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken ('de Stichting') te 's-Gravenhage gecontroleerd.

De jaarrekening bestaat uit:

- 1 de balans per 31 december 2024;
- 2 de staat van baten en lasten over 2024;
- 3 het kasstroomoverzicht over 2024; en
- 4 de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de Stichting zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

KPMG Accountants N.V., een naamloze vennootschap ingeschreven in het handelsregister in Nederland onder nummer 33263683, is lid van het KPMG-netwerk van zelfstandige ondernemingen die verbonden zijn aan KPMG International Limited, een Engelse entiteit.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. De informatie en onze bevindingen ten aanzien van continuïteit, fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving en de kernpunten van onze controle moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Samenvatting

Materialiteit
- Materialiteit van EUR 13 miljoen - Circa 0,5% van het pensioenvermogen
Risico van een afwijking van materieel belang vanwege risico's gerelateerd aan Fraude, NOCLAR en Continuïteit
- Frauderisico's: veronderstelde risico van doorbreken interne beheersing door het bestuur geïdentificeerd en verder uiteengezet in de sectie 'Controleaanpak risico van fraude en het niet naleven van wet- en regelgeving'. - Risico's in verband met het niet naleven wet- en regelgeving (NOCLAR): geen rapporteerbare risico's van een afwijking van materieel belang vanwege NOCLAR risico's geïdentificeerd. - Continuïteitsrisico's: geen continuïteitsrisico's geïdentificeerd.
Kernpunten
- Waardering van beleggingen voor risico pensioenfonds - Waardering van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op EUR 13 miljoen (2023: EUR 13 miljoen). Voor de bepaling van de materialiteit wordt uitgegaan van het pensioenvermogen per 31 december 2024 (circa 0,5%). Wij beschouwen het pensioenvermogen als de meest geschikte benchmark, omdat het pensioenvermogen een bepalende factor is in de berekening van de (beleids)dekkingsgraad die de financiële positie van de Stichting weergeeft. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij hebben met het bestuur en de raad van toezicht afgesproken dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven EUR 650 duizend rapporteren aan het bestuur en de raad van toezicht alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Reikwijdte van de controle

Uitbesteding van bedrijfsprocessen aan dienstverleners

De Stichting heeft het beheer van de beleggingen uitbesteed aan Goldman Sachs Asset Management B.V. De pensioenadministratie is uitbesteed aan AZL N.V.

De jaarrekening wordt opgesteld op basis van informatie over de beleggingen en beleggingsopbrengsten die is verstrekt door Goldman Sachs Asset Management B.V. en informatie over de voorziening pensioenverplichtingen, premiebijdragen, pensioenuitkeringen en overige financiële posten die is verstrekt door AZL N.V.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor het verwerven van inzicht in de aard en de significantie van de door de dienstverleners verleende diensten en in het effect ervan op de voor de controle relevante interne beheersing van de Stichting. Op basis hiervan identificeren wij de risico's op een afwijking van materieel belang en zetten wij controlewerkzaamheden op en voeren wij deze uit om op deze risico's in te spelen.

Bij de uitvoering van onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden en bevindingen van andere onafhankelijke accountants inzake de voor de Stichting relevante interne beheersingsmaatregelen van Goldman Sachs Asset Management B.V. en AZL N.V., zoals weergegeven in de specifiek daarvoor opgestelde (Standaard 3402 type II-) rapportages.

Onze controlewerkzaamheden bestaan uit het bepalen van de minimaal verwachte interne beheersingsmaatregelen en het (waar relevant) bespreken van de beheersomgeving bij de dienstverlener met vertegenwoordigers van de dienstverlener. Op basis daarvan evalueren wij, en bespreken wij (waar relevant) met de andere onafhankelijke accountant, de in de Standaard 3402-rapportage beschreven interne beheersingsmaatregelen, de verrichte werkzaamheden ter toetsing van de effectieve werking gedurende 2024 en de uitkomsten daarvan. Ook beoordelen wij de evaluatie door het bestuur van de kwaliteit van de uitbesteding aan Goldman Sachs Asset Management B.V. en AZL N.V.

Wij hebben eigen gegevensgerichte analyses ten aanzien van premiebijdragen en pensioenuitkeringen uitgevoerd, waarbij wij de uitkomsten hebben getoetst op basis van verwachtingen die wij zelf hiervoor hebben ontwikkeld. Wij hebben door middel van deelwaarnemingen beleggingen, beleggingsstromen, mutaties in de pensioenadministratie, premiebijdragen en pensioenuitkeringen aan de hand van brondocumentatie bij de dienstverlener onderzocht.

Door bovengenoemde werkzaamheden op de uitbestede bedrijfsprocessen en aanvullende eigen werkzaamheden hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de beleggingen, beleggingsstromen en -opbrengsten, (mutaties in) deelnemergegevens en aanspraken die resulteren in (wijzigingen in) de voorziening pensioenverplichtingen, premiebijdragen en pensioenuitkeringen verkregen.

Controleaanpak ten aanzien van risico's op fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving

In hoofdstuk 'Risicobeleid' van het bestuursverslag beschrijft het bestuur de procedures ten aanzien van de risico's op fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving en neemt de raad van toezicht deze beschrijving in beschouwing.

In het kader van onze controle hebben wij inzicht verkregen in de Stichting en haar bedrijfsomgeving, en van het risicomanagement van de Stichting met betrekking tot fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving.

Onze werkzaamheden omvatten onder andere het evalueren van de gedragscode, de klokkenluidersregeling, het incidentenregister en de procedures van de Stichting om aanwijzingen van mogelijke fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving te onderzoeken. Bovendien hebben wij inlichtingen ter zake ingewonnen bij het bestuur en de raad van toezicht en hebben wij correspondentie met relevante toezichthoudende autoriteiten en regelgevers in onze evaluatie betrokken. We hebben elementen van onvoorspelbaarheid in onze controleaanpak opgenomen, waaronder het uitvoeren van detailwerkzaamheden ten aanzien van de geautomatiseerde en handmatige journaalboekingen die gedurende het jaar zijn gemaakt op feest- en weekenddagen, alsmede een deelwaarneming op handmatige boekingen gedurende het jaar die toezien op de premies en uitkeringen van het pensioenfonds.

Op basis van onze risicoanalyse werkzaamheden hebben wij de volgende rechtsgebieden geïdentificeerd die de meest waarschijnlijke oorzaak zouden kunnen zijn voor een materieel effect op de jaarrekening in het geval van het niet-voldoen aan deze regelgeving:

- Pensioenwet;
- Wet verplichte deelneming in een bedrijfstakpensioenfonds (Wet Bpf 2000);
- Besluit Financieel toetsingskader pensioenfonds (Bftp);
- Algemene verordening gegevensbescherming (AVG);
- Sanctiewetgeving.

Onze werkzaamheden hebben niet geleid tot de identificatie van een rapporteerbaar risico van een afwijking van materieel belang vanwege het niet voldoen aan wet- en regelgeving.

Wij beoordelen het veronderstelde frauderisico met betrekking tot de opbrengstverantwoording (waaronder premiebijdragen, directe beleggingsopbrengsten en gerealiseerde indirecte beleggingsopbrengsten) als niet significant gezien de aard van de opbrengsten, de aanwezige uitbestedingsrelaties en de beperkte mogelijkheden tot het materieel beïnvloeden van de opbrengstverantwoording.

De premiebijdragen en directe beleggingsopbrengsten betreffen homogene en niet-complexe opbrengststromen, zonder aanwezige significante schattingselementen.

Ten aanzien van de indirecte gerealiseerde beleggingsopbrengsten hebben wij het veronderstelde frauderisico weerlegd omdat er geen verhoogde druk is op het bestuur van het pensioenfonds om de opbrengstverantwoording te sturen en de gelegenheid om de opbrengstverantwoording materieel te beïnvloeden zeer beperkt is, mede door de aanwezige uitbestedingsrelaties.

In overeenstemming met het bovenstaande en met de controlestandaarden hebben wij het volgende risico geïdentificeerd ten aanzien van fraude dat relevant is voor onze controle (dit betreft het relevante veronderstelde risico zoals vastgelegd in de controlestandaarden). Wij hebben hierop als volgt ingespeeld:

Doorbreken van interne beheersing door het bestuur (een verondersteld risico)

Risico:

Het bestuur is in een unieke positie om fraude te plegen door de mogelijkheid het proces van financiële verslaggeving en resultaten te manipuleren door middel van het doorbreken van de interne beheersing die anderszins effectief lijkt te werken, zoals schattingen gerelateerd

aan de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen en de waardering van de beleggingen.

Controleaanpak:

- Wij hebben de opzet en de implementatie geëvalueerd en, waar van toepassing, de effectieve werking getoetst van de interne beheersingsmaatregelen die relevant zijn voor het mitigeren van de risico's op fraude, inclusief de interne beheersingsmaatregelen die aanwezig zijn bij de dienstverleners waaraan de Stichting bedrijfsprocessen heeft uitbesteed.
- Als onderdeel van de beoordeling van het frauderisico hebben wij een analyse uitgevoerd om te identificeren of er sprake is van (administratieve) journaalposten met een hoger frauderisico. De uitkomst van deze evaluatie is dat wij geen (administratieve) journaalposten met een hoger frauderisico hebben geïdentificeerd.
- Wij hebben significante schattingen alsook oordeelsvormingen en veronderstellingen van het bestuur met betrekking tot de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen en de waardering van de beleggingen geëvalueerd. Voor een omschrijving van onze werkzaamheden hieromtrent, verwijzen wij naar de kernpunten met betrekking tot de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen en de waardering van beleggingen.
- We hebben journaalposten en andere aanpassingen geïdentificeerd en geselecteerd om te toetsen die aan het einde van de rapportageperiode zijn gemaakt.

Onze evaluatie van uitgevoerde procedures ten aanzien van fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving heeft niet geleid tot een extra kernpunt van de controle.

Wij hebben onze risico-inschatting en controleaanpak en resultaten gecommuniceerd aan het bestuur en aan de raad van toezicht.

Onze controlewerkzaamheden leidden niet tot aanwijzingen en/of andere redelijke vermoedens van fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving die van materieel belang zijn voor onze controle.

Controleaanpak continuïteit

Het bestuur van de Stichting heeft zijn continuïteitsbeoordeling uitgevoerd en geen continuïteitsrisico's geïdentificeerd. Onze procedures om de continuïteitsbeoordeling van het bestuur te beoordelen omvatten onder andere:

- overwegen of de continuïteitsrisicoanalyse door het bestuur alle relevante informatie bevat waarvan wij als gevolg van de controle kennis hebben;
- overwegen of actuariële ontwikkelingen (inclusief de voorzienbare trend in overlevingskansen) en de ontwikkelingen op financiële markten (inclusief ontwikkeling in de renteterminstructuur) aanleiding geven tot een significant continuïteitsrisico;
- analyse van de ontwikkeling van de financiële positie van de Stichting gedurende het boekjaar ten opzichte van wettelijke solvabiliteits-eisen op indicatoren die kunnen duiden op continuïteitsrisico's en het evalueren van de toelichting in de jaarrekening hieromtrent.

De resultaten van onze risicobeoordelingsprocedures hebben geen aanleiding gegeven om additionele controlewerkzaamheden op de continuïteitsbeoordeling uit te voeren.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het belangrijkste waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij aan het bestuur en de raad van toezicht gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Waardering van beleggingen voor risico pensioenfonds

Omschrijving

De beleggingen voor risico pensioenfonds (hierna: 'de beleggingen') vormen een significante post op de balans van de Stichting. De beleggingen bedragen circa 97% van het balanstotaal. De beleggingen dienen conform de Pensioenwet te worden gewaardeerd op reële waarde (marktwaarde). Uit noot 1 van de toelichting op de jaarrekening blijkt dat de waardering van de beleggingen van de Stichting voor circa 66% is gebaseerd op marktnoteringen en voor circa 34% op afgeleide marktnoteringen of onafhankelijke taxaties, netto-contante-waarde berekening of intern gehanteerd waarderingsmodel en andere methoden. De waardering van de beleggingen is in belangrijke mate bepalend voor de financiële resultaten van het fonds.

Vanwege de omvang van de beleggingen in relatie tot de jaarrekening als geheel beschouwen wij de waardering van de beleggingen als een kernpunt van onze controle.

Onze aanpak

Wij hebben de waardering van de beleggingen gebaseerd op marktnoteringen onderzocht met gebruikmaking van een eigen waarderingsspecialist. Onze waarderingsspecialist heeft de gehanteerde waarderingsgegevens vergeleken met zelfstandig in de markt waarneembare prijzen.

Voor zover wij de waardering niet rechtstreeks via onze waarderingsspecialiste hebben gecontroleerd, hebben wij de waardering van de beleggingen getoetst aan de hand van (door een andere onafhankelijke accountant gecontroleerde) jaarrekeningen. Wij hebben hierbij onder meer aandacht besteed aan consistentie met de waarderingsgrondslagen van de Stichting ten opzichte van die van het beleggingsfonds alsmede de strekking van de verklaring van de andere onafhankelijke accountant.

Voorts hebben we de toereikendheid van de toelichting onder noot 1 van de toelichting geëvalueerd.

Onze observatie

Wij vinden dat de waardering van de beleggingen in de jaarrekening op aanvaardbare wijze is bepaald. De toelichting op de samenstelling en het verloop van de beleggingen is toereikend.

Waardering van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

Omschrijving

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds (hierna: 'de voorziening pensioenverplichtingen') is een significante post op de balans van de Stichting die wordt gewaardeerd op reële waarde (marktwaarde). De waardering van de voorziening pensioenverplichtingen komt tot stand door middel van een berekening waarin aanspraakgegevens van deelnemers met behulp van belangrijke schattingen over levensverwachtingen, kostenniveaus en arbeidsongeschiktheid worden vertaald naar

verwachte toekomstige kasstromen (uitkeringen). De kasstromen worden contant gemaakt met gebruikmaking van de rentetermijnstructuur ultimo boekjaar zoals gepubliceerd door De Nederlandsche Bank.

Het maken van de schattingen vergt een hoge mate van oordeelsvorming door het bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van actuariële modellen en het bestuur zich laat adviseren door actuariel deskundigen. Gezien de complexiteit en de invloed hiervan op de hoogte van de voorziening pensioenverplichtingen, het saldo van baten en lasten, het eigen vermogen en de beleidsdekkingsgraad vormt de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen een kernpunt van onze controle.

Het bestuur heeft in de paragraaf 'Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling' de waarderingsgrondslagen en veronderstellingen voor de voorziening pensioenverplichtingen opgenomen. Uit deze toelichting blijkt dat schattingswijzigingen hebben plaatsgevonden. In de 'Risicoparagraaf' is de gevoeligheid van de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen voor schattingen uiteengezet.

Onze aanpak

Bij onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden van de certificerend actuaris die door de Stichting is aangesteld. Wij hebben bij aanvang van de controle en bij afronding ervan afstemming gehad met de certificerend actuaris over de te volgen aanpak, de attentiepunten en de uitkomsten.

Wij hebben de door het bestuur gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen geëvalueerd. Hierbij hebben wij de consistentie, prudentie en actualiteit van de schattingsmethode en veronderstellingen betrokken. Wij hebben de onderbouwing van de veronderstellingen door het bestuur geëvalueerd aan de hand van een toetsing van de historische betrouwbaarheid daarvan en algemeen geactualiseerde uitgangspunten zoals overlevingskansen. De gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen hebben wij besproken met de certificerend actuaris. Wij hebben de actuariële verklaring zoals opgenomen in de overige gegevens en de werkzaamheden van de certificerend actuaris geëvalueerd.

Onze werkzaamheden omvatten verder het evalueren van de uitkomst van de actuariële analyse van het saldo van baten en lasten in relatie tot eerder gemaakte schattingen en kasstroomprojecties. Bij de uitvoering van deze werkzaamheden hebben wij gebruikgemaakt van een eigen actuaris. Tevens hebben wij de waarderingsgrondslagen en de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen in de jaarrekening geëvalueerd.

Onze observatie

Wij vinden dat de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen in de jaarrekening op aanvaardbare wijze is bepaald. De toelichting op de samenstelling en het verloop van de voorziening pensioenverplichtingen is toereikend.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;

- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist voor het bestuursverslag en de overige gegevens.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben een mindere diepgang dan onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder de informatie die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude. Daarbij is het bestuur, onder toezicht van de raad van toezicht, verantwoordelijk voor het voorkomen en ontdekken van fraude en de niet-naleving van wet- en regelgeving en het nemen van maatregelen om de gevolgen, voor zover mogelijk, ongedaan te maken en herhaling te voorkomen.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de Stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van het genoemde verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de Stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de Stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze doelstelling is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om in onze controleverklaring aandacht te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een entiteit haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur en de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur en de raad van toezicht hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Utrecht, 12 juni 2025

KPMG Accountants N.V.

D.M.A. van Walraven RA

Bijlagen

[1] - POB Beleidsmatrix

Het POB werkt met onderstaande beleidskeuzematrix als hulpmiddel voor het beleid.

Beleidsdekkings- graad (BDG)	Niveau (2023)	Feitelijke premie	Toeslagverlening (Prijsindex)	Strategische portefeuille per 1 januari 2023	
Boven de indexatie DG	BDG $\geq$ ca. 135%	Tot en met 2021: 19,7% In 2022 en 2023: 20,7%	Volledige toeslagverlening inclusief inhaaltoeslag Inhaaltoeslag gelijk aan 1/5e deel van surplus	Vastrentend	61,0%
				Staatsobligaties	27,0%
				Bedrijfsobligaties	15,5%
				Hypotheeken	7,5%
Boven de toeslagdrempel, maar onder de indexatie DG	BDG $\geq$ 110% BDG < ca. 135%	Daarna 20,0% (maximum volgens de ABTN)	Gedeeltelijke toeslag (lineair oplopend)	EMD	11,0%
				Zakelijke waarden	39,0%
Boven de ondergrens, maar onder de toeslagdrempel	BDG $\geq$ 104,2% BDG < 110%	Geen toeslag Herstelplan tot Vereist Vermogen van maximaal 10 jaar (kortingen minimaal tijdsevenredig)		Aandelen	33,0%
Onder de ondergrens	BDG < 104,2%			Onroerend goed	6,0%
				Renteafdekking	Dynamisch, vanwege het discretionaire karakter.

Onder het nFTK wordt het toeslagbeleid en het verlenen van mogelijke inhaaltoeslagen vooral geregeld door de hoogte van beleidsdekkingsgraad en de strategisch vereiste dekkingsgraad. Bovenstaand overzicht biedt duidelijke richtlijnen zodat ons fonds geen onvoorziene risico's loopt bij de premie- en toeslagenbeleid.

[2] - Benchmarks

De door het pensioenfonds gehanteerde benchmarks luiden als volgt (per 31 december 2019):

Matching portefeuille

Het rendement van de Voorziening Pensioen Verplichtingen, op basis van marktwaarden.

Vastrentende waarden

Bedrijfsobligaties van hoge kwaliteit: Compositie op basis van Barclays Global Corporate (EUR hedged) Index en IBOXX Euro Corporate Index.

Overige vastrentende waarden: Compositie op basis van maatwerk Barclays Capital Eurozone CPI Bond index, JP Morgan Emerging Market Bond index en Credit Suisse Leveraged Loan Index.

Aandelen: Compositie op basis van de Morgan Stanley Capital International indices voor Europa, Verenigde Staten, Japan, Pacific ex Japan, Europese Small caps, opkomende markten en wereldwijde aandelen.

Vastgoedmaatschappijen

Compositie met een samenstelling van beursgenoteerde fondsen en niet-beursgenoteerde fondsen. Voor de beursgenoteerde fondsen geldt als benchmark een representatieve, algemeen geaccepteerde vastgoedindex.

Converteerbare obligaties

UBS Global Convertibles Focus Euro index (hedged).

Totaal

Compositie op basis van de norm verdeling van het vermogen en de bijbehorende benchmark per beleggingscategorie.

“Net als elk jaar is ons doel de pensioenen te verhogen als dat kan.

Dit doen we op een toekomstbestendige manier.

Dat wil zeggen dat we goed nadenken over de gevolgen van de verhoging voor al onze deelnemers, nu en in de toekomst.”

Template periodieke informatieverschaffing voor de financiële producten, bedoeld in artikel 8, leden 1, 2 en 2 bis, van Verordening (EU) 2019/2088 en artikel 6, lid 1, van Verordening (EU) 2020/852

Productnaam: Pensioenfonds Openbare bibliotheken
 Identificatiecode juridische entiteiten (LEI): 724500YNW81DJUM01J25

Ecologische en/of sociale kenmerken (E/S-kenmerken)

Heeft dit financieel product een duurzame beleggingsdoelstelling?

☒ ☒ ☐ Ja

☐ Dit product heeft de volgende duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling gedaan: ____%

- ☐ in economische activiteiten die volgens de EU-taxonomie als ecologisch duurzaam gelden
- ☐ in economische activiteiten die volgens EU-taxonomie niet als ecologisch duurzaam gelden

☐ Dit product heeft de volgende duurzame beleggingen met een sociale doelstelling gedaan: ____%

☒ ☐ ☒ Nee

☒ Dit product promootte ecologische/sociale (E/S) kenmerken.
 Hoewel duurzaam beleggen niet het doel ervan was, had het een minimum van 0 % duurzame beleggingen

- ☐ met een ecologische doelstelling in economische activiteiten die volgens de EU-taxonomie als ecologisch duurzaam gelden
- ☒ met een ecologische doelstelling in economische activiteiten die volgens de EU-taxonomie niet als ecologisch duurzaam gelden
- ☐ met een sociale doelstelling

☐ Dit product promootte E/S-kenmerken, maar heeft niet duurzaam belegd.

Duurzame belegging: een belegging in een economische activiteit die bijdraagt aan het behalen van een ecologische of een sociale doelstelling, mits deze belegging geen ernstige afbreuk doet aan ecologische of sociale doelstellingen en de ondernemingen waarin is belegd, praktijken op het gebied van goed bestuur toepassen.

De **EU-taxonomie** is een classificatiesysteem dat is vastgelegd in Verordening (EU) 2020/852. Het gaat om een lijst van **ecologisch duurzame economische activiteiten**. Die verordening bevat geen lijst van sociaal duurzame economische activiteiten. Duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling kunnen wel of niet op de taxonomie zijn afgestemd.

In hoeverre is voldaan aan de ecologische en/of sociale kenmerken die dit financiële product promoot?

Binnen het ESG-beleid stellen wij een aantal maatschappelijke thema's centraal. Een deel van de thema's zetten wij in om onze 'do-no-harm' principes te verankeren (uitsluiting van bedrijven en landen). Hiermee borgt het pensioenfonds beheersing van ESG-risico's. Een ander deel van de thema's zetten wij in om invulling te geven aan onze 'do good' doelstellingen. Hiermee streeft het

Duurzaamheids-indicatoren meten hoe de ecologische of sociale kenmerken die het financiële product promoot, worden verwezenlijkt.

pensioenfonds na om binnen de invloedssfeer en de middelen die het heeft een positieve maatschappelijke bijdrage te leveren.

“Do no harm”

Het pensioenfonds wil de negatieve impact van activiteiten en producten van ondernemingen en landen waarin het kan beleggen beperken. Hierbij stellen wij de uitgangspunten van het VN Global Compact, de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen en de UN Guiding Principles on Business & Human Rights centraal. Dit betreft de volgende maatschappelijk thema's:

- mensenrechten
- arbeidsnormen
- milieunormen
- anti-corruptie
- consumentenbelangen
- wetenschap en technologie
- mededinging
- belastingen

“Do good”

Het pensioenfonds wil ook via de beleggingsportefeuille positief bijdragen aan de volgende maatschappelijke thema's die door de deelnemers van het fonds als belangrijk en relevant worden gezien:

- Solidariteit, waaronder kansen voor iedereen, een leven lang leren en weerbaarheid
- Klimaatverandering, waaronder financiering van de energietransitie

Daarnaast integreert het pensioenfonds duurzaamheidsaspecten in de beleggingsbeslissing (ESG-integratie). Deze toepassing richt zich op de CO2-kenmerken van delen van de beleggingsportefeuille. Hierdoor heeft de beleggingsportefeuille andere kenmerken dan de brede marktindex ten aanzien van CO2-uitstoot.

Het pensioenfonds zet een actief stem- en engagement- (dialog) beleid in, waarmee het ondernemingen aanspoort tot duurzamer gedrag op bovengenoemde thema's.

Het pensioenfonds heeft geen referentiebenchmark aangewezen -in de zin van de SFDR wetgeving- om te bepalen of de pensioenregeling als geheel is afgestemd op de sociale en milieukenmerken die volgens het MVB-beleid worden nagestreefd.

● **Hoe hebben de duurzaamheidsindicatoren gepresteerd?**

Het Pensioenfonds meet de verwezenlijking van deze duurzaamheidskenmerken door de volgende duurzaamheidsindicatoren te gebruiken:

Voor 'do no harm':

1. beoordeling of de uitsluitingslijst door de aangestelde manager van discretionaire mandaten volledig is toegepast en beoordeling in welke mate de uitsluitcriteria van het pensioenfonds van toepassing zijn op de beleggingsfondsen die zijn opgenomen in de beleggingsportefeuille;
2. beoordeling van CO₂-footprint, CO₂-intensiteit, Water-intensiteit, Afval- intensiteit, ESG-risicoscores, Controversescores van de beleggingsportefeuille. Dit heeft betrekking op de aandelen en bedrijfsobligatiebeleggingen (mandaat en fonds).

Voor 'do good':

1. beoordeling of de minimumallocaties naar green bonds (en/of social bonds) door de aangestelde manager is toegepast;
2. beoordeling of het stem- en engagementbeleid bijdraagt aan de thematische uitgangspunten, door:
 - a) te evalueren of de uitgevoerde stemrechten de relevante duurzaamheidsthema's voldoende ondersteunen en
 - b) het engagementprogramma voldoende voortgang boekt op gestelde doelen.

Het stembeleid is van toepassing op het discretionaire aandelenmandaat, het engagementbeleid is van toepassing op alle aandelen- en bedrijfsobligatiebeleggingen.

De verwezenlijking van deze duurzaamheidskenmerken wordt door het pensioenfonds gemeten op basis van duurzaamheidsindicatoren opgenomen in de onderstaande tabel.

Indicator	Waarde 2024*	Meetgrootheid
CO ₂ -Voetafdruk (scope 1 + 2 + 3)	269	De CO ₂ -Voetafdruk laat zien voor hoeveel CO ₂ - emissies de beleggingsportefeuille verantwoordelijk is per USD 1 mln van het belegd vermogen. Lager is beter.
CO ₂ -Intensiteit (scope 1 + 2 + 3)	862	De CO ₂ -intensiteit geeft aan hoeveel CO ₂ e- emissies (in ton) een bedrijf nodig heeft om USD 1 mln omzet te genereren. Lager is beter.
Waterintensiteit	10,6	De Waterintensiteit geeft aan hoeveel water (in mln liter) een bedrijf nodig heeft om USD 1 mln omzet te genereren. Lager is beter.
Afvalintensiteit	232	De Afvalintensiteit geeft aan hoeveel afvalproductie (in ton) een bedrijf nodig heeft om USD 1 mln omzet te genereren. Lager is beter.

ESG-Risicoscore	19,0	Dit is het gemiddelde ESG-risicoscore van de portefeuille, berekend op basis van de Sustainalytics ESG-risicoscore per onderneming. Deze score geeft een indicatie van de financieel materiële risico's op basis van onder andere de activiteiten van een bedrijf en in hoeverre deze risico's beheerd worden. Lager is beter.
Controversescore	2,6%	Dit is de blootstelling naar hoog-impact controverses op basis van de Sustainalytics controversescores. Lager is beter.
Toepassing uitsluitingsbeleid mandaten	Vastgesteld	Vaststelling van de toepassing van het uitsluitingsbeleid van het pensioenfonds op basis van ontvangen compliance sign-off van de mandaatbeheerders
Aansluiting stem- en engagement aan duurzaamheidsthema's	Vastgesteld	Beoordeling of het stem- en engagementbeleid bijdraagt aan de thematische uitgangspunten
Allocatie Green Bonds	6,78%	Aandeel van de portefeuille in groene obligaties.

*Per ultimo 2024

● ...en in vergelijking tot voorafgaande perioden?

Indicator	Waarde 2022	Waarde 2023	Waarde 2024	Meetgrootheid
CO2 -Voetafdruk (scope 1 + 2 + 3)	328	319	269	De CO2 -Voetafdruk laat zien voor hoeveel CO2- emissies de beleggingsportefeuille verantwoordelijk is per USD 1 mln van het belegd vermogen. Lager is beter.
CO2-Intensiteit (scope 1 + 2 + 3)	793	732	862	De CO2-intensiteit geeft aan hoeveel CO2e- emissies (in ton) een bedrijf nodig heeft om USD 1 mln omzet te genereren. Lager is beter.
Waterintensiteit	20,5	15,4	10,6	De Waterintensiteit geeft aan hoeveel water (in mln liter) een bedrijf nodig heeft om USD 1 mln omzet te genereren. Lager is beter.
Afvalintensiteit	450	252	232	De Afvalintensiteit geeft aan hoeveel afvalproductie (in ton) een bedrijf nodig heeft om USD 1 mln omzet te genereren. Lager is beter.

ESG-Risicoscore	20,7	19,8	19,0	Dit is het gemiddelde ESG-risicoscore van de portefeuille, berekend op basis van de Sustainalytics ESG-risicoscore per onderneming. Deze score geeft een indicatie van de financieel materiële risico's op basis van onder andere de activiteiten van een bedrijf en in hoeverre deze risico's beheerd worden. Lager is beter.
Controversescore	3,2%	2,7%	2,6%	Dit is de blootstelling naar hoog-impact controverses op basis van de Sustainalytics controversescores. Lager is beter.
Toepassing uitsluitingenbeleid mandaten	Vastgesteld	Vastgesteld	Vastgesteld	Vaststelling van de toepassing van het uitsluitingsbeleid van het pensioenfonds op basis van ontvangen compliance sign-off van de mandaatbeheerders
Aansluiting stem- en engagement aan duurzaamheidsthema's	Vastgesteld	Vastgesteld	Vastgesteld	Beoordeling of het stem- en engagementbeleid bijdraagt aan de thematische uitgangspunten
Allocatie Green Bonds	5%	6,1%	6,78%	Aandeel van de portefeuille in groene obligaties.

● ***Wat waren de doelstellingen van de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan en hoe droeg de duurzame belegging bij tot die doelstellingen?***

Het pensioenfonds heeft gedeeltelijk belegd in duurzame beleggingen zoals gedefinieerd in artikel 2(17) SFDR door onder andere te beleggen in groene obligaties van bedrijven en overheden ter financiering van economische activiteiten (zoals CO2-reductieprojecten of hernieuwbare energie). Echter, kon door het ontbreken van (voldoende betrouwbare) data niet worden vastgesteld of economische activiteiten werden gefinancierd die bijdragen aan (één of meerdere van de zes) EU Taxonomy milieudoelstellingen.

De belangrijkste ongunstige effecten zijn de belangrijkste negatieve effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren die verband houden met ecologische en sociale thema's en arbeidsomstandigheden, eerbiediging van de mensenrechten en bestrijding van corruptie en omkoping.

Hoe hebben de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan, geen ernstige afbreuk gedaan aan ecologische of sociale duurzame beleggingsdoelstellingen?

Bij de beleggingen in groene obligaties heeft de manager een uitsluitingenbeleid toegepast, waardoor geen ernstige afbreuk aan ecologische of sociale beleggingsdoelstellingen is gedaan. Daarnaast hanteerde de aangestelde beheerder een strikt beoordelingsraamwerk voor ondernemingen die groene obligaties uitgeven.

Hoe is rekening gehouden met de indicatoren voor ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?

Binnen de duurzame beleggingen stonden de navolgende ongunstige effecten centraal:

- (1) Schendingen van de beginselen van het VN Global Compact of van de richtsnoeren voor multinationale ondernemingen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) (PAI 10),
- (2) Blootstelling aan controversiële wapens (antipersoneelsmijnen, clustermunities, chemische wapens en biologische wapens) (PAI 14) en
- (3) Landen waarin is belegd met schendingen van sociale rechten (PAI 16).

Waren de duurzame beleggingen afgestemd op de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen en de leidende beginselen van de VN inzake bedrijfsleven en mensenrechten? Details:

De door het pensioenfonds geselecteerde manager voor de allocatie naar groene obligaties heeft een uitsluitingenbeleid toegepast, waardoor niet wordt belegd in bedrijven die zich schuldig maken aan ernstige schendingen van internationale normen (UN Global Compact en/of OESO-richtsnoer voor multinationale ondernemingen).

In de EU-taxonomie is het beginsel “geen ernstige afbreuk doen” vastgelegd. Dit houdt in dat op de taxonomie afgestemde beleggingen geen ernstige afbreuk mogen doen aan de doelstellingen van de EU-taxonomie, en dat een en ander vergezeld gaat van specifieke Uniecriteria.

Het beginsel “geen ernstige afbreuk doen” is alleen van toepassing op de onderliggende beleggingen van het financiële product die rekening houden met de EU-criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten. De onderliggende beleggingen van het resterende deel van dit financiële product houden geen rekening met de EU-criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten.

Andere duurzame beleggingen mogen evenmin ernstige afbreuk doen aan ecologische of sociale doelstellingen.

Hoe is in dit financiële product rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?

Het pensioenfonds heeft in het beleggingsbeleid rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren. Binnen het beleid stonden de navolgende ongunstige effecten centraal:

- Broeikasgasintensiteit van ondernemingen waarin is belegd (PAI 3), via ESG- integratie technieken en het betrokkenheidsbeleid;
- Schendingen van de beginselen van het VN Global Compact of van de richtsnoeren voor multinationale ondernemingen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) (PAI 10), via het uitsluitingsbeleid en betrokkenheidsbeleid;
- Blootstelling aan controversiële wapens (antipersoneelsmijnen, clustermunitie, chemische wapens en biologische wapens) (PAI 14), via het uitsluitingsbeleid, en
- Landen waarin is belegd met schendingen van sociale rechten (PAI 16), via het uitsluitings- en landenbeleid. Het uitsluitingsbeleid van het pensioenfonds is direct van toepassing op alle discretionaire mandaten. Voor fondsoptlossingen wordt dit via het selectiebeleid ingevuld.

Wat waren de grootste beleggingen van dit financiële product?

Grootste Beleggingen	Sector*	%	Land
French Republic	Public administration and defence; compulsory social security	6,31%	FR
The State Of The Netherlands	Public administration and defence; compulsory social security	5,73%	NL
The European Union	Activities of extraterritorial organisations and bodies	4,73%	SU
Apple Inc.	Manufacturing	1,78%	US
Microsoft Corporation	Information and communication	1,49%	US
Nvidia Corporation	Manufacturing	1,46%	US
Amazon.com, Inc.	Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles and motorcycles	1,37%	US
Federal Republic Of Germany	Public administration and defence; compulsory social security	1,36%	DE
Tesla, Inc.	Manufacturing	1,36%	US
Kingdom Of Belgium	Public administration and defence; compulsory social security	1,32%	BE
Republic Of Finland	Public administration and defence; compulsory social security	1,24%	FI
Republic Of Austria	Public administration and defence; compulsory social security	1,14%	AT
Alphabet Inc.	Information and communication	0,94%	US

De lijst bevat de beleggingen die het **grootste aandeel beleggingen** van het financiële product vormen tijdens de referentieperiode, te weten: 01 jan 2024 – 31 dec 2024

United Mexican States	Public administration and defence; compulsory social security	0,70%	MX
Republic Of Indonesia	Public administration and defence; compulsory social security	0,67%	ID

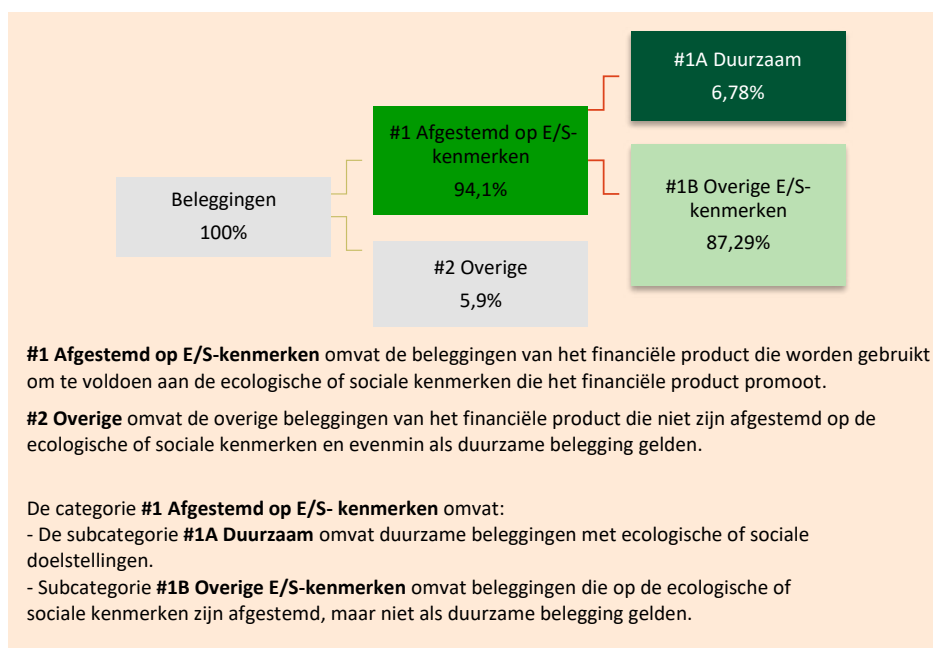
*O.b.v. NACE sectorclassificaties

Wat was het aandeel duurzaamheidsgerelateerde beleggingen?

Hoe zag de activa-allocatie eruit?

De activa allocatie per eind 2024, is onderstaand weergegeven

De activa-allocatie beschrijft het aandeel beleggingen in specifieke activa.

Om te bepalen of aan de EU-taxonomie wordt voldaan, bevatten de criteria voor **fossiel gas** emissiegrenswaarden en de omschakeling naar hernieuwbare energie of koolstofarme brandstoffen tegen eind 2035. Voor **kernenergie** bevatten de criteria uitgebreide regels inzake veiligheid en afvalbeheer

Faciliterende activiteiten maken het rechtstreeks mogelijk dat andere activiteiten een substantiële bijdrage leveren aan een ecologische doelstelling.

Transitieactiviteiten zijn activiteiten waarvoor nog geen koolstofarme alternatieven beschikbaar zijn en die onder meer broeikasgasemissieniveaus hebben die overeenkomen met de beste prestaties.

● **In welke economische sectoren werd belegd?**

Sector*	%
Public administration and defence; compulsory social security	27,27%
Manufacturing	15,74%
Financial and insurance activities	14,97%
Other	11,67%
Real estate activities	8,11%
Information and communication	8,02%
Activities of extraterritorial organisations and bodies	4,66%
Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles and motorcycles	3,62%
Electricity, gas, steam and air conditioning supply	2,07%
Transporting and storage	1,27%
Professional, scientific and technical activities	0,49%
Construction	0,47%
Administrative and support service activities	0,46%
Mining and quarrying	0,36%
Accommodation and food service activities	0,32%
Human health and social work activities	0,22%
Water supply; sewerage; waste management and remediation activities	0,12%
Arts, entertainment and recreation	0,07%
Other services activities	0,05%
Education	0,02%
Agriculture, forestry and fishing	0,00%
Activities of households as employers; undifferentiated goods - and services - producing activities of households for own use	0,00%

*O.b.v. NACE sectorclassificaties

In hoeverre waren de duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling afgestemd op de EU-taxonomie?

Tijdens de rapportageperiode waren er onvoldoende betrouwbare gegevens beschikbaar om dit te meten.

- Heeft het financiële product belegd in activiteiten in de sectoren fossiel gas en/of kernenergie die aan de EU-taxonomie voldoen¹?

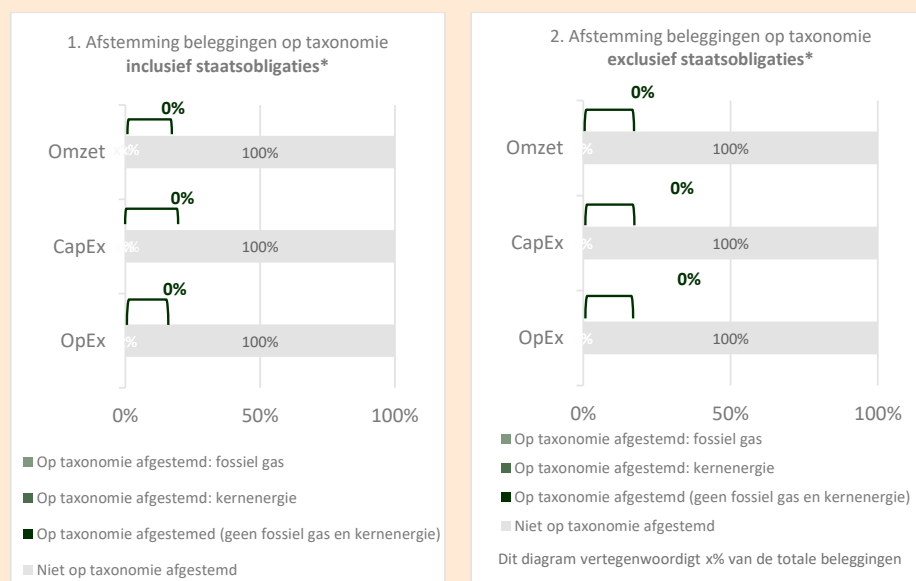
☐ Ja:
 ☐ In fossiel gas
 ☐ In kernenergie

☒ Nee

Op de taxonomie afgestemde activiteiten worden uitgedrukt als aandeel van:

- de **omzet** die het aandeel van de opbrengsten uit groene activiteiten van ondernemingen waarin is belegd, weergeeft;
- de **kapitaaluitgaven** (CapEx) die laten zien welke groene beleggingen worden gedaan door de ondernemingen waarin is belegd, bv. voor een transitie naar een groene economie;
- de **operationele uitgaven** (OpEx) die groene operationele activiteiten van ondernemingen waarin is belegd, weergeven.

De onderstaande diagrammen geven in het groen het percentage op de EU-taxonomie afgestemde beleggingen. Er is geen geschikte methode om te bepalen in hoeverre staatsobligaties* op de taxonomie zijn afgestemd. Daarom geeft het eerste diagram de mate van afstemming voor alle beleggingen van het financiële product inclusief staatsobligaties, terwijl het tweede diagram alleen voor de beleggingen van het financiële product in andere producten dan staatsobligaties aangeeft in hoeverre die op de taxonomie zijn afgestemd.

* In deze diagrammen omvat 'staatsobligaties' alle blootstellingen aan overheden.

¹ Activiteiten in de sectoren fossiel gas en/of kernenergie zullen alleen aan de EU-taxonomie voldoen indien zij bijdragen aan het beperken van de klimaatverandering ("klimaatmitigatie") en geen ernstige afbreuk doen aan de doelstellingen van de EU-taxonomie – zie de toelichting in de linkermarge. De uitgebreide criteria voor economische activiteiten in de sectoren fossiel gas en kernenergie die aan de EU-taxonomie voldoen, zijn vastgesteld in Gedelegeerde Verordening (EU) 2022/1214 van de Commissie.

 zijn duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling die **geen rekening houden met de criteria** voor ecologisch duurzame economische activiteiten in het kader van de Verordening (EU) 2020/852.

● **Wat was het aandeel beleggingen in transitie- en faciliterende activiteiten?**

Dit heeft het fonds niet kunnen vaststellen wegens niet beschikbare data.

● **Hoe verhiel het percentage op de EU-taxonomie afgestemde beleggingen zich tot eerdere referentieperiodes?**

Dit heeft het fonds niet kunnen vaststellen wegens niet beschikbare data.

Wat was het aandeel duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling die niet op de EU-taxonomie waren afgestemd?

Per einde 2024 is het aandeel duurzame beleggingen met een ecologisch doelstelling die niet op de EU-taxonomie waren afgestemd 6,78%. Dit betreft het aandeel van de portefeuille in een groene bedrijfsobligatiestrategie met een SFDR artikel 9 classificatie. Door het ontbreken van (voldoende betrouwbare) data kan afstemming op de EU-taxonomie voor deze beleggingen niet vastgesteld worden.

Welke beleggingen zijn opgenomen in “overige”? Waarvoor waren deze bedoeld en waren er ecologische of sociale minimumwaarborgen?

Dit zijn naast cash en liquiditeiten de fondsbeleggingen in (1) obligaties van opkomende landen in lokale valuta, (2) obligaties van opkomende landen in harde valuta. Deze categorieën zijn opgenomen met het oog op het verbeteren van het risico/rendementsprofiel van de beleggingsportefeuille. De eerste twee categorieën beleggen hoofdzakelijk in staatsobligaties, maar er kan niet worden uitgesloten dat de beheerder ook in staatsgelieerde ondernemingen belegt. Hiervoor zijn geen ecologische of sociale minimumwaarborgen vastgelegd

Welke maatregelen zijn er in de referentieperiode getroffen om aan de ecologische en/of sociale kenmerken te voldoen?

Om te kunnen voldoen aan de duurzaamheidskenmerken zijn gedurende de verslagperiode de volgende MVB-beleidsinstrumenten ingezet:

1. Uitsluitingsbeleid

Het pensioenfonds heeft een uitsluitingsbeleid gehanteerd, dat van toepassing is op alle discretionaire mandaten. Hierbij heeft het pensioenfonds ondernemingen geweerd die internationale normen schenden alsmede producenten van controversiële wapens.

Ten aanzien van beleggingen in beleggingsfondsen heeft het pensioenfonds geen volledige discretie over de uitsluitingen. Het pensioenfonds heeft daarom criteria toegepast bij de selectie en evaluatie van fondsbeleggingen. Hierbij is getoetst in welke mate het door de beheerder gevoerde uitsluitingsbeleid overeenkomt met de criteria van het pensioenfonds.

2. Betrokkenheidsbeleid

Het fonds heeft een eigen betrokkenheidsbeleid toegepast, waaronder een engagement en stembeleid. Hierbij richt het fonds zich op een structureel dialoog met normschenders, en op onderwerpen die onder meer gerelateerd zijn aan de thema's: klimaatverandering, gelijke kansen en een leven lang leren. Het betrokkenheidsbeleid van de beheerders van de beleggingsfondsen is meegenomen in de monitoring, en bij de eventuele selectie, van de beleggingsfondsen.

3. ESG-integratie

Het pensioenfonds heeft duurzaamheidsaspecten geïntegreerd in de beleggingsbeslissing (ESG-integratie). ESG-integratie hebben wij zelf toegepast bij beleidsvorming en evt. de besluitvorming om specifieke vermogensbeheerders wel of niet aan te stellen. Daarnaast is dit ook toegepast binnen het beleggingsproces bij onze vermogensbeheerders. Hiertoe heeft het pensioenfonds de CO₂-intensiteit, de ESG-scores, de water- en afval-intensiteit en de hoog-impact controverses van de beleggingsportefeuille periodiek beoordeeld.

Ten aanzien van het thema klimaat heeft het pensioenfonds gedurende de rapportageperiode het aandelenmandaat (ontwikkelde markten) via een EU Klimaatbenchmark laten beheren, waardoor deze op CO₂-intensiteit wordt gestuurd. De doelstelling is dat deze portefeuille in 2050 CO₂ netto neutraal is.

4. Impactbeleggen

Middels impactbeleggingen hebben wij naast een financieel rendement ook uiting gegeven aan de wens om maatschappelijk nuttige projecten te financieren. Een voorbeeld hiervan zijn onze investeringen in groene bedrijfsobligaties, gericht op de financiering van de energietransitie. Het pensioenfonds heeft hiertoe een strategische normallocatie naar een groene obligatiestrategie gehanteerd van 5%.

Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de referentiebenchmark?

Het pensioenfonds heeft geen referentiebenchmark aangewezen – in de zin van de SFDR-wetgeving – om te bepalen of de pensioenregeling als geheel is afgestemd op de sociale en milieukenmerken die volgens het MVB-beleid worden nagestreefd

Referentie-benchmarks zijn indices waarmee wordt gemeten of het financiële product de ecologische of sociale kenmerken verwezenlijkt die dat product promoot.

